

[DA 1]

[Bàn]

[DA 2]

[Bàn]

[DA 3]

Do an UASAL ONARACH,  
BHALTAIR MAC-PHARLAIN,  
Triath CHLANN-PHARLAIN.

UASAIL OIRDHEIRC,

IS e ar stuiddearra mor doi'-chiosaicht', agus ar n eolus neamh-  
chummannta, anns gach ni a bhuineas do dh' fhaolum agus do sheanchas; go  
sonraicht', ar gaol gun choi'-meas do na nithe sin a bhuineas do ar  
duthaich agus do ar canoin mhathaireil féin, a bhrostaich me chum an  
obair so chuir fo ar didionn. Uimesin tha me dochusach go fuiling sibh fo  
ar tearmann i, chum gur luathithe ghabhar speis

[DA 4]

agus tlachd dh' i, ann measg gach dream a thuigeas a chanoin so. Oir,  
feadaidh me radh gun bhrosgul, nach b' urrainn i bhi ni ba shábhailte fo  
thearmann neach air bioth eile.

Tha ar cliu mor agus ar n alladh chomh-lan-shoilleir cheana, as nach ruig  
mise leas ann so toiseachadh ri mheadachadh; a bhar gur fíor chinnteach  
me, nach bheil ni air bioth is graineile, agus is fuathaiche libhs', na  
ni sin a bhiothas cosoil ri brosgul no miodul. Agus ann lan dóchus, go  
faidh an obair mheanbh so, ar dion agus ar comaradh,

Tha me le mor spéis agus urram,  
ar seirbheiseach fíor umhuil,

ALASTAIR MAC-DHONUILL.

[DA 5]

<eng>

The PREFACE

THE following work is presented to the public for two reasons. One is,  
the hopes the author entertains, that the publication of those poems  
wrote some time ago, for the amusement of a private gentleman, may afford  
some entertainment to those versed in this ancient and comprehensive  
language; and raise in others a desire to learn something of it, if they  
can be brought to think, that it may possibly contain in its bosom the  
charms of poetry and rhetoric, those two great sources of pleasure and  
persuasion, to which all other languages have owed their gradual  
advancement, and in these improving times, their last polish and  
refinement.

The other reason of their publication at present is, to bespeak, if  
possible, the favour of the public, to a greater collection of poems of  
the same sort, to all kinds of poetry that have been in use amongst the  
most cultivated nations from those of the earliest composition to modern

times; their antiquity either proved by historical accounts, or ascertained by the best tradition; with a translation into ENGLISH verse, and critical observations on the nature of such writings, to render the

[DA 6]

work useful to those that do not understand the GALIC language. And if such a series can be made out, besides the general agreeableness of the thing itself, nothing perhaps will better contribute to discover the progress of genius, through all its different degrees of improvement, from extreme simplicity, to whatever height we shall happen upon examination to find it, amongst this people; and from thence we shall be able to judge, what further improvements it might have received, had the same happy circumstances concurred in its favour, to which other languages, whether living or dead ones, have owed their success. An agreeable inquiry, surely! and one would think not displeasing, even to the inhabitants of the lowlands of Scotland, who have always shared with them the honour of every gallant action, and are now first invited to a participation of their reputation for arts, if that too shall be found, on an impartial scrutiny, to be justly claimed by them.

Nor need it surprise any one, that this genius should be found among a people so remote from the commerce of nations famous for arts and sciences, and now relegated to an obscure, neglected corner, who considers, that the CELTIC nation, of which they are a small, but precious remain, once diffused itself over a great part of the globe. From its

[DA 7]

bosom have issued the conquerors of Rome, the planters of Gaul, Britain, Ireland; still found subsisting in this last, in Wales, in some parts of Spain, and along the coast of France; once great and flourishing in Asia; and peculiarly distinguished, in having one of the holy epistles of the great Apostle of the Gentiles addressed to them. A people so extensive and numerous, could not fail of having made considerable improvements amongst them, though many of their monuments are lost, and the greatest monument of all, the language, entirely neglected.

It would be agreeable, to trace the progress of their genius as far as it is now possible to discover it, through all its modifications and changes; to observe what different tinctures, as one may say, it has received, from the many different climates, people, and customs, through which, as so many strainers, it has passed. But as this is a work of much longer detail than can be executed in this place, we shall leave the further prosecution of this notion, to a more favourable opportunity, We cannot however but testify our surprise, that in an age in which the study of antiquity is so much in fashion, and so successfully applied to so many valuable purposes, whether religious or civil, this language alone, which is the depositary of the manners, customs, and

[DA 8]

notions of the earliest inhabitants of this island, and consequently seems to promise, on an accurate review of it, the most authentic accounts of many things useful for us to know, should remain in a state, not only of total abandon, but, which is more astonishing, in an age so happily distinguished from all others, for freedom of thought, love of knowledge, and moderation, this people and this language should be alone persecuted and intolated.

As for what concerns the following poems, and their author: As they are published in the GALIC language, only those that understand that tongue, are competent judges of them; and he submits them to their censure and indulgence; all his ambition being, to approve himself a lover of his country, and an inoffensive man.

For the more easy perusal of this work to those who are not expert in reading the language, though perhaps their mother-tongue, the following general rules are laid down, called by our grammarians the pronunciation of the secondary mutes. bh is always pronounced as a v consonant: as, from Brú (a belly), Do bhru (thy belly), must be read as if written Do vru. ch as the Greek χ, or as the Scots pronounce the ch in the words character and chaos: as, Mo chlann (my

[DA 9]

children), must be read as if written Mo χlann. dh before a vowel, whether in the beginning or middle of a word, has the same pronunciation with y. So, Dhosan (unto him), and Cradhach (tormenting), must be read as if written Yosan, Crayaχ. fh is never at all pronounced. So, O fhir! (O man!), Fhuil fein (his own blood), must be read O 'ir! 'uil fein. gh is commonly pronounced as dh: so that these two letters are often used indifferently. mh is pronounced as a v consonant. So, Mo mhallachd dhosan (my curse unto him), must be read, Mo vallaχd yosan. ph is always pronounced as in the English. sh is pronounced as h alone, though s be commonly equal to the English sh. So, Sean (old), is to be read, Shean: but when the sense is changed, as if one was saying, O a shean duine! (O old man!), the s is not to be pronounced, but read as if written O a hean duine! But being (as we call it) the possessive letter, it must always be used. th has the like pronunciation. So, A theine loisgich! (O burning fire!) must be read A heine loisgich.

It is likewise to be observed, that s loses its sound after t. So, Feadh an tsaoghail (through the world), is to be read, Feay an taoyail. And also all the vowels that have this accent (´) above them are to be pronoun-

[DA 10]

ced long, in whatever part of a word it may occur.

No pains have been spared to render the language as plain and intelligible as reasonably can be expected. And in order to make the force and sound of the syllables approach as near as possible to that of the English, and to the more usual pronunciation of the generality of the highlanders, some quiescent letters formerly used in the Galic are thrown out; letters are frequently transposed; and some are changed, especially in words whose terminations are bh, instead of which, n and on are commonly used. As these innovations are intended for obtaining the ends above mentioned, it is hoped none will take them to be any trespass upon grammatical rules.

De AUCTORE testimonium.

Optime quem tellus genuit montana poeta,  
Zoilus (euge!) tuum memo momordit opus.  
Quis negat antiquam patriæ splendescere linguam  
Ingenii mirâ fertilitate tui?

Te licèt eripiat fatum, tua fama manebit,  
 Atque tuas laudes secla futura canent.  
 Græcia Mæonidem jactat, Latiumque Maronem,  
 Tu quoque Montanæ gloria gentis eris.  
 Macdonaldorum cognomine nate vetusto  
 Nobilium, vates ingeniose, vale.

D. M——.  
 <gai>

[DA 11]

An CLAR-INNISEACH.

	Taobh.	
Moladh an ughdair do 'n tsean chánoin Ghailic		1
Guidhe, na urnaidh an ughdair, do 'n Cheolrai		7
Moladh Moraig	11	
Mio-mholadh Moraig		26
Oran an tSamhraidh		36
Oran a Gheamhraidh		43
Oran na Fineacha Gaidhealach	51	
Oran nuagh	59	
Moladh air píob mhoir Mhic-cruimein		65
Oran rioghoil a bhottuil		75
Ault-ain-tsiucair		82
Oran a rinn duin'-uasul d'a chéile, &c.		94
Oran-luaigh no fúcaigh, &c.		98
Oran Mhorbhair Mhic-Siomoin	103	
Oran do Ranull óg Mac-Mhic-Ailen, &c.		109
Oran a rinneadh a bhliaghna 1746		116
Oran nam bodach	123	
Oran árrait	134	
Oran do 'n gairir am breacan uallach		139
Oran úr	144	
Oran Bachoil		147

[DA 12]

Marbhrainn do pheata Colum	150	
Marbhrainn na b Aigionnaich'	153	
Oran do 'n gairir Tinneas na h urchaid		159
Oran air sean aois		161
Marbhrainn Ri Tearlach I. le Montrose		166
Le Montrose an uair bha e fein fa bheinne báis		167
Le Montrose do 'n pharlamaid, eidir-theangaicht' le ——		169
Oran do 'n gairir an Airce		170
Moladh a Chaimbeulaich dhuibh		186
Comh-radh, mar go b' ann eider caraid agus namhaid an Uisgebheatha		192

[TD 1]

AIS-EIRIDH  
 NA  
 Sean Chánoin Albannaich;  
 NO,  
 An nuadh Oranaiche Gaidhealach.

Moladh an úghdair do 'n tsean chánoin Ghailic.

GUR h i 's crìoch árrait  
Do gach caint fa 'n ghréin,  
Go 'r smuainti fhásor  
A phártachadh ri chéil';  
Ar n intinnin a rúsgadh,  
Agus rún ar crí,  
(Le 'r gnìomh, 's le 'r giúlan,)  
Súrd chuir air ar dí.  
'S go laoigh ar beoil  
A dh' iobra Dhia na 'n dúl,

[TD 2]

'S i h ard chrióch mhór,  
Go bi toirt dósan cliu.  
'S e 'n duine féin,  
'S aon chréatair réasont ann,  
Go 'n d' thug toil Dé dh'a,  
Gibht le bhéul bhi caint:  
Go 'n chum e so,  
O 'n uile bhrúid go léir;  
O ghibht mhór phrìosoils',  
Dheilbh na íomhaidh féin!  
Nam beirte balbh e,  
'S a theanga marbh na cheann,  
B' i 'n iargoin shearbh i,  
B' fhearr bhi marbh no ann.

'S go h ioma cánoin,  
O linn Bhabel fuair  
A' sliochd sin Adhamh,  
'S i Gháilic a thug buaigh.  
Do'n labhradh dháicheil,  
An urram árd gun tuairms',  
Gun mheang, gun fháillinn,  
Is urra cách a luaigh.  
Bha Gháilic ullamh,  
Na glóir fìor ghuineach cruaidh,

[TD 3]

Air feadh a chruinne  
Ma'n thuileich an Tuil-ruagh.  
Mhair i fós,  
'S cha teid a ghlóir air chall  
Dh' aindeoin gó,  
Is mio-rúin mhór na 'n gall.  
'S i labhair Alba,  
'S gallabhodaiche féin;  
Ar flaith, ar priunnsai,  
'S ar diucanna gun éis.  
An tighe comhairl' an Rìgh,  
'Nuair shuigheadh air béinn' a chúirt,  
'S i Ghailic líobha,  
Dh' fhuasgladh snuim gach cúis.  
'S i labhair Colum,  
Alloil a chionnmhóir,  
Gach mith, is maith,  
Bha 'n Alba beag is mór.

'S i labhair gaill, is gaidheil,  
Neimhchleirich, is cléir,  
Gach fear is bean,  
A ghluaiséadh teang' am béul.  
'S i labhair Adhamh,  
Ann a phárrais féin,

[TD 4]

'S ba shiubhlach Gáilic  
O bheul álainn Ebh.  
Och tha bhuil ann!  
'S uireasach gann fa dhí,  
Gloir gach teanga  
A labhras caint seach i.  
Tha Laidiunn coimhliont',  
Torrthach, teann na 's leoir;  
Ach sgalog thráilleil  
I do 'n Ghailic chóir.  
Sa 'n Athen mhoir,  
Bha Ghréigis córr na tím,  
Ach b' ion d'i h ordag  
Chuir fa h ór chrios grinn.  
'S go mín, slim, bóidheach,  
Cuirteil, ró bhog líobh',  
An Fhraincis lóghar,  
Am pailis mór gach Ríogh;  
Ma thagras cách orr',  
Pairt d' an ainbhfeich' féin,  
'S ro bheag a dh' fhágas  
Iad do dh' agh na cré.  
'S i 'n aon chánoin  
Am béul na 'm bárd 's na 'n éisc,

[TD 5]

'S fearr go caineadh,  
O linn Bhabel féin.  
'S i 's fearr go moladh,  
'S a 's torrthunnaiche gléus,  
Go rann no laoidh,  
A tharraig gaoth roi' bhéul.  
'S i 's fearr go comhairl',  
'S go gnomhach chuir go féum,  
Na aon teang' Eorpach,  
Dh' aimhdheoin bósd na 'n gréug.  
'S i 's fearr go rosg,  
'S air chosamh a chuir duain;  
'S ri cruaiigh uchd cosgair,  
Phrosnachadh an tsluaigh.  
Ma choinne bár,  
'S i 's tábhachdaich bheir buaigh,  
Go toirt a bháis  
Do 'n eugcoir dháicheil chruaigh.  
Caint laidir, rithteach,  
Is neimhliotach fuaim;  
'S i seadhoil, sliochdor,  
Brioscghlorach, mall, luath.  
Cha 'n fheim i iasad,  
'S cha mhó dh' iarras uath';

[TD 6]

O 'n tsean mhathair chiatoch,  
Lan do chiadamh buaigh!  
Tha i-féin doannan,  
Saibhir, maoineach, slán;  
A tighean-taisce,  
Dh' fhoclabh gasda lán.  
A' chánoin, scappach,  
Thaippi, bhlasta, ghrinn!  
Thig le tarstar  
Neartor, o beul cinn.  
An labhairt shíolor,  
Líonor, 's mílteach buaigh!  
Shultor, bríoghor,  
Fhíorghlan, chaoi nach truaille!  
B' i 'n teanga mhilis,  
Bhionfhoclach, 's an dán;  
Go spreigeoil, tioram,  
Ioroltach, 's i lán.  
A chánoin cheolor,  
Shóghor, 's glórmhor blas,  
A labhair móirshliochd  
Scóta, is Gaidheil ghlais.  
'S air reir Mhic Comb,  
An t ughdar mór ri luaigh!

[TD 7]

'S i 's freamhach óir,  
'S ciad ghrámair glóir gach sluaigh.

Guidhe, no urnaigh an ughdair, do 'n Cheolrai, &c.

A Cheolrai mhór tha 'n tamh go h árd,  
Seallamh a níos;  
Nach cluinn sibh ar daltan air lar,  
Ag atach a chios?  
E lúdhadh a ghlún' ris a pháirc,  
'S a shuilin a suas,  
'G asnachadh uirasan báird,  
Gun cháird a nuas.  
Laoigh a bheoil le criodha tiom  
D' an iobuirt go cruaiigh:  
Freasdlabh do 'n altair 's an tím;  
Diolabh dh'a duais.  
A naonair, inghinn' Jupiter áird,  
'S Mhenemhosene chaoimh;  
Séidibh m' aignidh le 'r piobanabh áidh  
'S deilbhim meadrach nach claon.  
A Chlio, mhaiseach; thaobh barrachd t aos,

[TD 8]

'S do bhreth roimh chách,  
Cha 'n iarram d' a d' bhuaghans' ach braon,  
'S bi'dh m' achoini páit.  
Urania, tilg chugam d' a d' stóir,

Na dh' fhosglas mo bhéul,  
Sgaoil mo ghlasan le t eochraichin óir;  
Taisbein do dhéirc.  
Chaliope, a reil-iuil na'n duan,  
Réitich mo shnuim;  
'S cuir facaill thoite, ghéur, chruaigh,  
Go luath nam chuim.  
Euterpe a bhertis na rann,  
An amalaidh ghrinn,  
Locair go snasda gach siolladh d' am chaint;  
M' fhaobhar 's mo rinn.  
Erato, a chiste na maoin,  
Fileonta deas, gleus mo mheòbhair,  
'S thoir dhomh d' a d' thaisg,  
No dh' fhonus treis.  
A Mhèlpeimone, air m' uireasbh fóir,  
As t uluidh lán mhaoin;  
O 'n dh' fhonus lium páirt do 'n th' agad do chórr,  
Cha bhi m' achoinin daor.

[TD 9]

A Herpsicore, a mhuime na'n duan,  
'S páirt do chuile na frí,  
Cuir crambos taitneach nam chluais,  
Am bi cruas agus brígh.  
A Pholihimnia, 's gealchraicneach cruth,  
Go tu 's oige 's an tsreth,  
Do chomradh milis, fileont seach stuth,  
Sirim go seth.  
A Thalia, le t ola ro thlá,  
Suath roithin mo ghléis;  
Lig siubhal is gluasad le t fhaobhar 's le t ádh,  
Go labhairt d' am bhéul.  
Appollo, tha m' intinn chomhrag,  
Ri speilg do chreig;  
Fags' i gun dáil, sothluibte mar ghad  
Coiniulach bog.  
A Mhinerbha, oide na sgol,  
'S a chéidse na fil;  
Cuir aon dusan facall am char,  
'S tuilleadh cha sir.  
Na tugabh dhomh saothair ni glagan 's a chluais,  
'S do thuigse bhio's fás;  
Mar chaochnuasaich cruinn a ni fuaim,

[TD 10]

Gan eitiunn na lár.  
Gabhaidh sibh-pféin, go h ard ar staid,  
Ri íobairtin beag,  
Nochdaidh mise mo chomus go lag,  
'S éugcoir mar creid.  
Tha spéirin mo chomuis, cumhung na 's leoir,  
Go farsaing mo mhíonn,  
Go balla thogail ar sté cho'-mhór,  
'S clach-shnaite d' am dhí.  
Caint-shnasda d' am dhí, go straighte mo thoil,  
Tha me falamh do sgil;  
'S ni gun susbaint ealain gun sgoil,



Air suibsec mar mhil.  
Gur h aimhgheur mo phenn, 's neamhscaiteach mo bhil,  
Mo cheann cha mhol;  
Mo phaipeir is m' inc tha iad lán do chron,  
'S uireseabh sin.

[TD 11]

Moladh Moraig. Air fonn Piobaireachd.

Urlar.

'S Truagh gun me 's an choill  
'Nuair bha Moraig ann,  
Thilgimit na crainn  
Co ba bhóich againn:  
Inghinn a chúil doinn,  
Ar a bheil a loinn,  
Bhimit air ar broinn  
Feadh na rósanan;  
Bhreugaimit sinn-shín,  
Mireag air ar blíon,  
A buain shobhrach míonbhui  
Na cósagan:  
Thennimit ri strí  
'S thaoghlaimit 's an fhrí,  
'S chaillimit sinn-shín  
Feadh na strónagan.

Urlar.

Suil mar ghoirdhearc driúchd  
Ann an ceo mhaidin;  
Deirg' is gil' na d' ghnúis  
Mar bhla óirseidin.

[TD 12]

Shuas choi'-min ri plúr;  
Shios garbh mo chuluidhchiuil;  
Grian na plaineid cóurs,  
A measg oighiannunn;  
Réulla glan gun smúir  
Measg na rionnag-uill;  
Sgathan-maise air flour  
No bóichid u;  
Ailliugan glan úr,  
A dhallas ruisg go'n cúl;  
Ma's ann do chriaghaich ú  
'S abhar móir-iunaidh.

Urlar.

O' n thainig gné do thúr  
O m' aois óige dhomh,  
Nir facas créatair dhiu,  
Ba chomh-glórmhoire;  
Bha Malli 's dearbha caoin,  
'S a gruaigh ar dhreach na'n caor;  
Ach caochlaideach mar ghaoi,

'S i ro óranach;  
Bha Pegi fad an aois,  
Mar bhith sin b' i mo ghaol;  
Bha Marsaili fíor aottrom,

[TD 13]

Lán neonachais;  
Bha Lili a taitne rium,  
Mar bhith a ruisg bhi fiunn;  
Ach cha ba shá buirniunlaid,  
Do 'n Mhoraigs' iad.

Siubhal.

O! 's coma lium, 's coma lium,  
Uile iad ach Mórag;  
Rioghainn dheas chulach  
Gun uireasabh fólum;  
Cha 'n fhaidhir a tiunnail,  
Air mhaise no bhunailt,  
No 'm beusamh neamchumonta,  
Am Muile no 'n Leoghus.  
Go genmni deas furanach,  
Duineoil gun mhórchuis;  
Ar thaogha na cumachd,  
O mullach go brogamh;  
A néul tha neamhchurri,  
'S a h aignidh ro lurach;  
Go bríodalach, cuireideach,  
Urramach, seolta.

Siubhal.

O guiliugag, guiliugag,

[TD 14]

Guiliugag Morag!  
Aice ata chuluidh  
Go cuiridh na 'n óigfhear';  
B' é 'n t aidhir 's a sulos,  
Bhi sínte ri t ulaidh,  
Seach daonnan bhi fuireach  
Ri munuran pósaidh.  
D' am phianadh, 's d' am ruagadh,  
Le buairidh na feola;  
Le aislingin connain  
No colna d' am leonadh;  
'Nuair chidhinn ma m'choinnimh,  
A ciochan le coinnil,  
Theid m' aignidh air bhoilich,  
'S na theine dearg sólais.

Siubhal.

O fairigan, fairigan,  
Fairigan Morag!  
Aice ata chroiteag  
As toite 's 'n Eorpa;

A ciochan geal criostoil,  
Na faice tu stoit' iad,  
Go 'n tairnidh go beagnair',  
Cenn-eaglais na Róimhe.

[TD 15]

Air bhuige 's air ghile,  
Mar lili na lónan;  
'Nuair dheana tu 'n dinnidh  
Go 'n cinnidh tu deonach;  
An deirgiod, an grinniod,  
Am minead, 's an tinniod;  
Go 'm b' ásainn chur spionnaidh,  
Agus spioraid a feoil iad.

Urlar.

Thogaimit ar fonn,  
Anns an ógmhaidinn;  
'S Phebus 'dath na 'n tonn,  
Air fiobh órensin;  
Fa'r céil cha bhiodh conn,  
Ar sga' dhoir' is thom,  
Sinn air daradh trom  
Le 'r cuid gorraileis;  
Direach mar go 'm bíodh  
Maoiseach 's boc a frí,  
Cromruaig a cheile dían  
Timchiull óganán:  
Chaillimit ar clí  
Ag gairechdich linn-shín,

[TD 16]

Le bras mhacnas dian sin  
Na h ógalachd.

Siubhal.

O dastram, dastram,  
Dastram Morag!  
Rioghainn bhoi bhastalach,  
Leacruiteach rósach;  
A gruaidhin air lasadh,  
Mar an lasairchlach dhaite,  
'S a deud mar a sneachda,  
Cruinn-shnaite an dlu órdo.  
Ri Venus chomhtlachdor,  
An taitneachdainn fheolor;  
Ri Dido cho'-maisich,  
Cho'-snasor 's chomh-córr r'i;  
'S e thionsgain dhomh caithibh,  
'S a laodaich mo raithin,  
A bhallag ghrinn ladhach,  
Chuir na gaithionsa m' fheoils'.

Siubhal.

'S mar bíthinn fa ghlasamh,

Cruaigh phaisgte le pósadh,  
Dh' iobrainn criogha mo phearsann,  
Air an altairse Moraig;

[TD 17]

Go 'n liobhrain gun airsteal,  
Ag stóilibh a cas e;  
'S mar gabhadh i tlachd dhìom,  
Cha b'fhad a sin béo me.  
O 'n urrum, an urrum,  
An urrum, do Mhóraig!  
Cha mhor nach do chuir i  
M' fhuil uile as a h órdo;  
Go 'n d' rug orra ceumtuislidh,  
Fa iomachd mo chuislìon,  
Le teas is le murtachd,  
O mhochthra Diadomhnaich.

Siubhal.

'S tu réulla na 'n caillion,  
Lán lainnir gun cheo ort;  
Fìor chomhnart gun charraid,  
Gun arral, gun bhéolam;  
Choi'-min ri cloigh eala,  
'S choi'-geal ris a ghaillinn;  
Do shengshlios séamh fallain,  
Thug barrachd ar móran.  
'S tu Bainriogh na 'n ainir,  
Cha sgallais an cómhradh;  
Ard foinni na d' ghallan,

[TD 18]

Gun bhallart, gun mhórchuis;  
Tha u coimhlìont na d' bhallamh,  
Go h insgineach athlamh;  
Caoin, mechire, farast,  
Gun fhathrom, gun rópal.

Urlar.

B' fhearr go bithinn sgaoilt'  
As na córdamhsa,  
Thug me tuilleadh gaoil  
A's ba chóir dho' dhuit;  
Go d' thig fa dhuine taom,  
Go droch ghnìomh bhìo's claon,  
Cuireadh é cruaiigh-shnuim  
Air o 'n ghórraich sin:  
Ach thug i so mo chiall,  
Uile uam go trian;  
Cha 'n fhaca me riabh  
Tiunnail Móraigs',  
Ghaid i uam mo chrí,  
'S shlad i uam mo chlí,  
'S cuiridh i 's an chill,  
Fa na fódamh me.

Siubhal.

Mo cheist agus m' ullaidh

[TD 19]

Do 'n chonnairc me d' shéors' u,  
Le d' bhroilleach gealthuireid,  
Na mullaichion boidheach;  
Cha 'n fhaidh me do dh' fhurus,  
Na ni mionaid uat fuireach,  
Go d' tha buarach na dunach  
D'am chumail o d' phósadh.  
Do bheul mar an tsirist,  
'S e milis ri phógadh,  
Choimhdearg ri bhermilion,  
Mar bhileagan rósan:  
Go 'n d' rinn u mo mhilleadh,  
Le d' Chupid d' am bhioradh,  
'S le d' shoidion caol biorach,  
A rinn ciothrram fa m' chóta.

Siubhal.

Tha me lan mullaid,  
O 'n chonnaig me Morag,  
Chomhtrom ri cloch-mhuillinn,  
Air lunnabh d'a séoladh:  
Macsamhailt na cruinniaig,  
Cha 'n eil anns a chruinnidh;  
Mo chrí air a ghuin leat,  
O 'n chonnaig me t órchul

[TD 20]

Na shlamagan bachullach,  
Casurlach, córnach;  
Go fainneagach, cleachdagach,  
Dreachlubach, glórmhor;  
Na reullagan cearclach;  
Mar usgruichion dreachor,  
Le fudar 's an fhason  
Grianlasda, ciabh órbhoi.

Siubhal.

Do shlios mar an canach;  
Mar chaineal do phogan;  
Ri Phenix cho'-ainnibh;  
'S glan lainnir do chóta:  
Go múirneneach banoil,  
Gun árdan gun stannart;  
'S i córr ann an ceneal,  
Gun ainneal gun ótus.  
Na faichte mo leannan  
'S an mhathshlogh Diadómhnaich,  
B' i coltas an aingil,  
Na h earradh 's na cómhradh;  
A pearsa gun talach  
Air a gibhtin tha barruichd;

A'n, ti dh' fhág u gun ainimh,

[TD 21]

A rinn do thalamh rud boidheach.

Urlar.

Tha saoghal lan do smaointinin feolar,  
Mamon bi'dh d'ar claonadh  
Le ghoisnichion;  
A cholunn bheir oir'n gaol  
Ghabhail go ro fhaoin,  
Ar striopachas, air craos,  
Agus strotholachd:  
Ach cha do chreid me riabh  
Go'n do sheas air sliabh,  
Aon te bha choi'-ciatoch  
Ri Móraigs';  
A subhailcion 's a ciall,  
Mar go 'm biodh bairdia.  
Leugh i crí am chliamh  
Le cuid órrachan.

Siubhal.

Ar comhairle na ceilibh or'm.  
Ciod eile a h eir no ni me?  
Ma 'n rioghainn ba tearc ceileireadh,  
A sheinnedh air an fhídeig;  
Cha 'n fhaidhir a lei't eile so,  
Air tior-mór no 'n oilenibh;

[TD 22]

Coimhiumlain, 's coimheireachdoil,  
Coimhteiridneach, 's coimhbíogoil.  
'S ni cinntéach gur ni deireasach  
Mar ceilir so air Síona,  
Me thuitim an gaol leathphairteach,  
'S mo cherenion am dhiobhail;  
Cha 'n eil do bhúrn a Seile sid,  
No shneachd an Cruachan eilideach,  
Na bheir aon fhionnachd eiridneach  
Do 'n teine a 't' ann am íngin.

Siubhal.

'Nuar chuala me ceol leudanach  
An fheadain a bha 'g Moraig,  
Rinn m' aignidh damhsa beudarach,  
'S é freagra dh' á le sólas;  
Séamh úrlar, sochdair, leudurra  
A puirt, 's a meoir a breabbadaich;  
B' e sid an oirfeid euggurra,  
Do 'n bhéus na creuga móra.  
Ochóin! a feadan bailleugach,  
Cruaigh sgailleugach, glan céolor,  
Nam bionn-phort stuirteoil trileonta,  
Ré mindhíonach, bog ró chaoin;

A mársal comhnart staideoil sin,

[TD 23]

'S e lúthor grasor caismichdeach;  
Fíor chruinnlúath, brisg, spalppara,  
Fa clialú braschaoín sporsoil.

Siubhal.

Chinn próis, is stúirt, is sprachdolachd,  
Am ghnúis 'nuair bheachdaich guamag,  
A seinn an fheadain ioroltaich,  
B' ard iolach ann am chluasabh;  
A suain-cheol, síotha mireneach;  
Mearstóirmeil, poncoil, míonaideach;  
Na b' fhoirmeile nach síredhmit,  
Ar mhírid rí h uchd tuasaid.  
O 'm buille meoir ba lommorra,  
Go pronnadh a phúirt uairich!  
'S na h uilt ba lúthor cromaidhín  
Ar thollabh a chrainn bhuaighaich!  
Gun slaoídmheoirich, gun ronnaireachd,  
Brisg, tíoram, sochdair, collaídeach;  
Geal-lúdag na 'n gearracholluinnín,  
Na craplú, loinneoil, guanach!

Urlar.

Chaisgimit ar n íot  
Le glain fhíon a sin,  
'S bhuaílimit go dian

[TD 24]

Air gloir shíobhalta;  
Tuilleahd cha bhíodh ann,  
Gos an tígídh am,  
A bhí cluich air dam,  
Air na tíodhan sin:  
Dh' ólaimít ar dram,  
Dh' fhógradh uainn gun tainc,  
Gach ní chuireadh maíll  
Air bhí míogchuíseach;  
Maídh'déan na'n ciabh fann,  
Shníomhanach na 'n clann;  
Mala chaol, dhonn, cham,  
Channach, fhíonolta.

An crúnluath.

Mo cheann tha lán do sheíllenibh  
O dheílich me rí d' bhriodal;  
Mo shrón tha stóipte a dh' elebor,  
Na deíl, le teine dímbis;  
Mo shuílion tha choi'-deireasach,  
Nach faic me gné gun telescop,  
'S go d' bhíodh méadachd beínnídh ann  
'S ann h eírinn gur a fríd é.  
Dh' fhalbh mo chédfí corporra

Go docharach le brúadar,

[TD 25]

'Nuair shaoil me fortan thorchairt domh,  
'S me 'm thorroichim air mo chluasaig:  
Ar dusgadh as a chaithrem sin  
Cha d' fhuair me ach ion failéus d'e,  
An ionad na maoin bearraideach  
A mheal me go seachd uairion.

Ach, ciod thug me go glan fhaireachadh,  
Ach carachadh rinn Cluanag:  
'S co so, o thus, ba Mhorag ann,  
Ach Siona an órfhuilt chuachaigh;  
'Nuair thúr i go 'n do lagaich me,  
'S go féimin rag chuir stalcaidh ann,  
Go 'n d' rinn i draoidheachd-cadoil domh,  
Rinn cruaiigh fíor rag d' am luaidh'.  
Bha chleasachdsa choi-fíonolta,  
'S coimhinleachdach mancuairt d'i,  
Nach faodainn shín thaobh siobholtachd,  
Gun dligheadh críon thoirt uam dh'i;  
Go 'n thiuntaidh me go h ordoil r'i;  
'S go 'n shaoil me go 'm b' i Mórag i;  
'S go 'n d' aisig me na pógan d'i,  
'S cha ro' d' a coir dad uaith'.

[TD 26]

Mio-mholadh Moraig. Air fhonn an cheudna.

A Mhuideortaich dhuidh dhána  
Na geurfhocail,  
Sgair do d' bhurt 's do d' tálmhagadh  
Pleideasach;  
Támh do d' sgeig dhíom trá,  
'Neo rigim Ailen Bárd,  
'S gach filí go bheil cás  
An Duineadann díom;  
Bheir iad ort go sgáin,  
'S go fail u uil' o d' chnaimh,  
Na d' mhaol-lóbhran granna  
Maol déistinneach;  
Sin an duais atá  
Agadsa na d' ghrádh,  
'S na d' mholadh magoil bá  
A bhalaoich bhéulfharsuing.

Urlar.

'S maith gun bhith 's an choill,  
'Nuair bha Morag ann;  
A bhainpheacach sin gun loinn,

[TD 27]

Lán do dh' fhotus int';  
An dubhfhaclach gun sgoinn,  
'S a subhailcion ar foill;



A caoin, 's a h ascaoin roint',  
Lán do ghóisnichion;  
Ma ghabhar i mar chí,  
Tha sgeamh amuidh gle líobh;  
Ach, fa sin tha míltion  
Do dhóibhertion:  
'S coimhlionor car na crí,  
'S fear tha air a tí,  
'S mín mhachraichion na rioghachd  
Do nóinenibh.

Urlar.

'S ioma craobh 's an choill  
Tha fíor loineagach,  
Blath is cairt a crainn  
Go fíor shóghraghach;  
Ach gearr i síos gun mhaill,  
'S fiach i as a broinn,  
'S gheibh u fioclan-goir'  
Agus cóson int':  
Cha dean saor go brách,  
Féum d'a bun, no bárr:

[TD 28]

Fiui chríon gun stá,  
B' i an t olc boigheach i:  
Leagar i gun dáil,  
Spealltar i air blár,  
'S loisgir i go fás i  
Na beoghriosaich.

Urlar.

Shaoil me go ba mhoidiunn  
A Mhorags',  
An Sírens' a rinn m' fhoill  
Anns na sronagan;  
An té s' a bha na troit,  
Ri míle fear man d' rinn  
Mise, 's an cheart oich ad  
Dad cómhraidh r'i;  
B' iad rionnagan an áigh,  
Fa'n d' rugadh mise blá,  
Nach deachas fad air raidin  
No feola l'é:  
'S milteach fear a cháigh,  
Go nach d' fhuaír iad páist:  
Feur cha chinn go brách  
Air na mor-raidin.

[TD 29]

Siubhal.

An apa ghéarr bheagnarach,  
Fhreagarach, leomach;  
Bharracaideach, dhreigeiseach,  
Leisgeulach, dhólach;

Antlachdor, sgeigeiseach,  
Champarach sheusgchorpach;  
Shanntach air fleasgaichion  
Bheudfhaclach, ghódoch.  
Tuairneag ghorm, bhalltartach,  
Stannartach, róiceach,  
Bhrioscghlórach, anartach,  
Ghangaideach leóiceach;  
Ro uasul na barail,  
'S gun int' ach fíor chaileag  
'S toir a breatha fíor shalach,  
O fhaillein an ótraich.

Siubhal.

Cruinn aodann a mhunci  
Air crupadh ri chéile;  
A suilin ar lasadh  
Mar laisidh na 'n éilion,  
Lán cailidair prabach,  
Gun mhala, gun rasg orr;

[TD 30]

'S a h urla lán chlaision,  
Go caisreagach féitheach.  
Craiciunn a ciobhuill  
Ar a rígh go h éidich,  
Mar laoighdean ar cómhlaidh,  
Fíor neonach a speuthar:  
A ceanna'igh uile neamhthaitneach,  
Lán do mhíó-loinn mío-thlachdor;  
'S a h anail air malcadh  
Le brachan a déudaich.

Siubhal.

Brú thana mar dhruma,  
Neamhchulach air séididh;  
Chomhcruaigh ris an unga,  
Gun chumachd air bréine;  
A da chiarsporan fhalamh,  
Mar chochuill da mharraig,  
Air son chioch ag an arrachd,  
'Siorsan-galoir d' an teumadh.  
Corp uinsin gun soltachd,  
Mar go locradh tu déile;  
Choimhtioram ri clossaich;  
No sean osnach air sgréubhadh;  
'S bí'dh rúbail, is roccuil,

[TD 31]

Ma dhoire na h oiteig,  
Le iumghaoth na 'n cnocan  
Ma bhotamh na céire.

Urlar.

Ciod e so chuir am cheann

Moladh Moraigs' ?  
A striopach ceal na n crann,  
Mheall am dhochus me;  
Dhall i me le caint,  
'S chlár i me gun tainc,  
Go 'n shaoil me nach ro' anns  
A Roinn-eorp ach i;  
Ach fuair me solus úr,  
Thuit lannan far mo shúl,  
Sgap 's a sgaoil, gach dúbhradh,  
'S gach ceothoireachd;  
Dh' idir me bhean bhréun,  
Na fíor dhaithibh pféin;  
'S mairg neach nach dean streup  
Ris an fheolorachd.

Siubhal.

Cochdshron neamhloinneoil,  
Mar fhoinn ar a h úrluinn;  
'S a pluicion gorm, goilleach,

[TD 32]

Garbh, doireach, le múruich:  
A bheuddugag choireach;  
'S fíor bhéudag na clainne,  
A fuair a h arach 's a h eilean  
A sgoil-deilis na siursachd.  
Poll-búiridh nam balaoch,  
Ann an caithrem na dámhair,  
'S ioma siol chaidh na d' chroits',  
Go nach loitichir bárr dhith;  
Cha chinn coinneach no toradh,  
Ma chloich bhi'or a roladh;  
O 'n sguir mise d'a d' mholadh,  
Duisgim donus no dhá dhuit.

Siubhal.

A bogadh nan togradh,  
Cha 'n obadh i míltin;  
Bhi fairtheadh a crottaig  
Air fodur b' e mílsein;  
Dh' aithnit eibhnis, is sogan,  
Moran miogchuis, 's sodain,  
Na h urluinn bhric rochdaich,  
'Nuair dh' fhosglaid na brísnion.  
Na 'm biodh sár shodair  
Do bh-d-r maith dílis,

[TD 33]

Na ghalop, 's na throtan,  
A rotadh a siothuill;  
Bhíohh Morag ro thoileach,  
Lán úgaig is goithlim;  
B' fhurust fhaicinn nach b' oil lea  
Bhi foithlidh a h íochdair.

Siubhal.

Do dh' oirlichion aorri  
Toimh'sim baobhag na 'n Gaidheal,  
O mhullach a baiste,  
Sios traiste g' a sailibh;  
A fliuch-shron phluccanach roidi,  
Le sean droch clap air groddadh;  
A falt gadmunnach forcach,  
Dóite doideach air cráiceadh;  
Air pealladh, air stioradh,  
'S air silidh, gun chireadh;  
Leis na sporabh d'a spioladh,  
Le piorradh na 'n íngnin;  
Le ochd gathair a siridh,  
Lorg 's blá anns gach innis,  
Nach fag ionad gun sgioladh:  
'S cuile-gine na friotha.

[TD 34]

Urlar.

Gearr-mhattagan nan árd,  
Ordag bhréun-laodhrach,  
Le lorc-chuagan sáil-chuspach  
Déistinneach;  
Dearg-ghagach na 'n cárn,  
Mhuthuirneach air crámh;  
Lán ain-fheoil a da spaig  
Fa na sleisnimh aic';  
Tarr breac, gobhlach, fás,  
Airnion a chinn áird,  
Fior shimileir na sgáth  
Air na h éabhlagan;  
Garbh-ghaoisneach 's tiugh cárr;  
Dubh-shradach gun státh;  
Fior bhotrumaid na sárchailion  
Beisteimhil.

An crúnluath.

Gaol an-abaich dona,  
Le soilis an dólais,  
Thug mise ann a's droch-uair  
Do rosad na h Eorpa;  
Go b'fhearr lium mo chrochadh  
No dol anns na rochdabhs';

[TD 35]

Mo riasladh ma m' lochdabh,  
'S mo lotadh le dóruinn;  
Na suathadh ri t fhallsachd,  
Fhior chausair na rioghachd;  
Mo ghlacadh a chlisgidh,  
Le d' riobachan mílteach:  
B' íad na bréugan bhi d' mholadh,  
Faiche-bhoula na sgoil-fhear',  
Gun mhaoin glain' ann d' cholainn:

Truaille thoileoil na míltion.

'S tú báinriogh nan cailean,  
Na d' chal ag luchd diombais;  
Le daradh do phollaig  
Go 'n cromadh tu síos doibh;  
Sar árri go colluinn,  
Dol ma oisinn do thollain,  
Do dh' fhear air a tholladh,  
'S air bhoil go gibht stríopaich.  
B' e t aillein mín sgonnán,  
Teth, foinni, 's e fíor-chruaigh;  
'S da dhoirneig chruinn loma,  
Do dh' ion bollachan líon leis;  
'S tric bha giardharadh toman,

[TD 36]

'S conachd fríd air do dhonnaig:  
'S dlu aislinge connain  
D'a d' ronnadh le filidh.

Oran an tSamhraidh. Air fonn, Through the wood ladie.

AN deis dho' dusgadh 's an mhaidin,  
'S an deallt air a choill,  
Ann a maidin ro shoilleir,  
Ann a lagan beag doilleir,  
Go 'n cualas a feadan  
Go leaddurra seinn;  
'S mac-talla na creugan,  
D' a fhreagra brón bhínn.

Bi'dh am beithe deaghbholtrach,  
Uroil dosrach nan cárn,  
Ri mao-bhlás driuchd céteoin,  
Marr ri caoin-dhéarsadh gréine,  
Brúchdadh barraich roi' ghéugamh,  
'S an mhios cheatochsa Mháigh:

[TD 37]

A míos breac-laoghach buailteach;  
Bhainneach, bhuaghach, go dáir!

Bi'dh gach doire dlú uaigni  
'S truscan uain' ump' a fás;  
Bi'dh an snobhach a díreadh  
As gach fríobhaich a 's ísle,  
Roi' na cuislinnin sniomhain,  
Go meadachadh blá:  
Cuach, is smeorach 's an fheasgar,  
Seinn a leadain nam bárr.

A míos breac-uigheach, braonach,  
Creabhach, mao-rosach, aidh!  
Chuirios sgeadas neamhthruailli,  
Air gach áite d'a dhuaichneachd;  
A dh' fhogrus sneachd le chuid fuachda,

O gheur-ghruaim nam beann árd;  
'S ag mead egil roimh Phebus,  
Theid 's na spéirimh na smál.

A mios lusanach, mealach,  
Feurach, faileneach, blá;

[TD 38]

'S é go guccagach, duilleach,  
Luachrach, dítheneach, lurach,  
Beachach, seilleanach, dearcach,  
Ciurach, dealltach, trom, tlá;  
'S i mar chuirnennin diamond,  
Bhratach bhoisgeoil air lár!

'S moch bhio's Phebus ag óradh  
Ceap na mór-chruach 's nam beann;  
'S bidh 's an uair sin le sólas,  
Gach ean bionnfhoclach boidheach,  
Céumadh mearbhuillion ceolar,  
Feadh phres, ógan, is ghleann;  
A chorruil chuirteach gun sgreaddann,  
Ag pór is beadurrach greann!

'S an am tighin do'n fheasgar,  
Coimhfhreagradh aon am,  
Ni iad coimh-sheirm, sheamh, fhallain,  
Go bailleach, bionnghobach, alloil,  
A seinn go luichleasach daingiunn  
A measg uir-mheangain na'n crann;  
'S iad fein a beichdil go foirmeil,  
Le toirm na'n organ' gun mheang.

[TD 39]

Bi'dh gach créatair do laigid  
Dol lé suigeort do 'n choill;  
Bi'dh an dreathunn go balcont,  
Foirmeil, talccorra, bagont,  
Sior chuir fáilt ar a mhaidin,  
Le rifeid mhaisich, bhuig, bhinn;  
Agus róbin d'a bheusadh  
Air a ghéig os a chinn.

Gur glan gaill-fheadan richard  
A seinn na'n cuislinnin grin,  
Am bárr nam bilichion bláthor,  
'S an dos na lom-dharag árd,  
Bhiodh 's na glacagan fásaich  
As cubhrai failidh no fion:  
Le d' phuirt thriolonta, shiubhlach,  
Phronnar lúthor le díon.

Sid na pairt a 's glan gearradh,  
'S a 's ro eallonta roinn;  
Chuireadh m' intinn go beadradh,  
Clialú t fheadain ma'n eadradh,  
'N am do'n chrodh bhi d'a leigidh,  
An innis bheittir 's an choill;

[TD 40]

'S tu d' léig air baideil ri cionthar,  
An grianan aonchasach crainn.

Bi'dh bradan sen-gmhear na fíor-uisg',  
Go brisg, slinnleimneach, luath;  
Na bhúidhne tarraighealach, lannach,  
Go h iteach, dearg-bhallach, earrach,  
Le shoislein airgid d'a earradh,  
'S mionbhreac lainnireach tuar;  
'S e-fein go cromghobach ullamh,  
Ceappadh chuileog' le cluain.

A bhealltuin bhog-bhailceach, ghrianach,  
Lónach, lianach, mo ghráigh,  
Bhainneach, fhinn-mheagach, uacrach,  
Obhnach, loinnideach, chuachach,  
Ghruthach, shlamanach, mhiosrach,  
Mhiodrach, mhiosganach lán,  
Uanach, mheannanach, mhaoineach;  
Bhocach, mhaoiseach, lán áil!

O 's fíor éibhinn r'a chluintinn,  
Fann-ghéum laoiigh anns a chróth!

[TD 41]

Go h úroil, miónbhallach, áluinn;  
Druim-fhionn, gerr-fhionnach, fáili,  
Cennfhionn, colgrasgach, cluais-dearg,  
Tarraigheal, guaineiseach óg,  
Go mogach, bogladhrach, fásor,  
'S é léim ri báirich na 'm bó!

A shobhrach ghealbhoi na 'm bruachag,  
Gur fannaigheal, snuaghor, do ghnúis!  
Chinneas badanach, cluasach,  
Mao-mhín, bagonta luaineach;  
Gur tu rós is fearr cruadal  
A ní gluasad a h úir;  
Bi'dh tu t eideadh a 's t earrach  
'S cách ri falach an súl.

'S cúbhrai fáilidh do mhuineil,  
A chrios-chomhchuluinn na 'n cárn!  
Na d' chruinn bhabbuidion ríobhach,  
Lóinneach, fhad-luirgneach, sgiobhach,  
Na d' thoim ghiobbagach, drechmhín,  
Bharr-bhoi, chasurlach, árd;  
Timchiull thulmasan díobhair  
Ma'm bi 'm biadhíonain a fás.

[TD 42]

'S go bi froinisín boisgeoil  
A thilgis foineal na 's leoir,  
Ar gach lúbhghort do neonan,  
'S do bharramh shaimmirín lóghar;

Marsain is leasachan soilleir,  
Do dh' fheuda-coille na'n cós,  
Timchiull bhoganan loinneoil,  
A 's tric an eilid d' an cóir.

'Nois treigidh coileach a ghuccag,  
'S caittein bruccach n an craobh,  
'S theid go mullach na sliabhchnoc',  
Le chirc ghearr-ghobaich riabhaich,  
'S bi'dh d' a suiri go cúirteil  
Am pillimh cúlghorma fraoich:  
'S ise freagra le túchan.  
(Pihuhú tha u faoin.)

A choileich chraobhaich na'n gerr-sgiath,  
'S na falluinne dui',  
Tha dubh is geal air miosgadh,  
Go ro oirdheirc na t itich;  
Muineal lainnireach, sgipi,  
Uaine, slis-mhín, 's tric crom!

[TD 43]

Gob na 'm poncunnan milis  
Nach faicht a sileadh na ronn!

Sid an tururaich ghlan, loinneoil,  
A 's árd coillioig air tom,  
'S iad ri bururus seamh, céatoch  
Ann a feasgar bog céiteoin:  
Am bannal gel-sgirteach, uchd-ruagh;  
Mala ruiteach, chaol, chrom;  
'S iad go h uchd-ardach, earraigheal,  
Ghrian-dhearesgni, dhruim-dhonn.

Oran a Gheamhruidh. Air fonn, Tweed side.

Tharraig grian riogh na 'm plainéd 's na réull',  
Go sign chancer Diaceadaoin go beachd,  
A riaghlas comhthrom ma 'n críochnaich é thriall,  
Da-mhios-déug na bliaghna ma seach;  
Ach gur h e an darra, Diasathurn na dhéigh,  
A ghrianstad-shamhraidh, aondéug, an la 's faid;

[TD 44]

'S a sin tiuntaidh e chúrsa go séamh,  
Go ses-ghrian a gheamhruidh gun stad.

'S o dh' imeich é 'nois uainn mancuairt,  
Go 'm bi fuachd oir'n go 'm pill e air nais,  
Bi'dh gach aon la dol an giorrad go feim,  
'S gach oiche do reir dol a fad:  
Struighidh luibhion, is coill, agus feur,  
Na fais-bheo ion-éuguidh iad as:  
Teichigh snodhach go friobhaich na 'n crann,  
Suighfidh glaoghain an suigh-bheatha asteachd.

Seachdaidh géagan glan cúbhrai na'n crann,



Bha 's an tsamhradh trom-stráicht' le meas,  
Go toirleim an toradh go lár,  
Go sgriosair am bárr fár gach lios.  
Guilidh feadain is creachuinn na 'm beann,  
Sruthain chriostoil na'n gleann le trom sproc,  
Caoi na fuarain ri meacuinn go'n cluinn:  
Deoch-thunta na maoiseach 's na 'm boc'.

Luidhigh brón air an talamh go leír,  
Go 'n aognaich na slébhiti 's na cnoic:

[TD 45]

Grad dubhaidh caoin-uachdar na 'm blár,  
Fal-ruisgte, 's iad fáillinneach bochd.  
Na h eoin bhuchullach bhrec-iteach, ghrinn,  
Sheinnidh baisgeonta, binn, am barr dhos,  
Go 'n teid a ghlas-ghoib ar am béul,  
Gun bhodha, gun téud, 's iad nan tost.

Sguiridh búirdeiseach sgiathach na spéir  
D' an ceileiridh grianach car treis,  
Cha seinn iad a maidnen' go h árd,  
Na feasgurrain-chrábhach 's an phres:  
Codul cluthor go'n dean anns gach cós,  
Gabhail fasgadh ann frógamh na'n creg';  
'S iad ri iuntrainn na 'n gathanan blá,  
Bhiodh ri dealaradh o sgáileadh do theas.

Cuirir daltachan srian-bhoi na rós  
Far mhin-chioch na 'n óir-dhitheín beag,  
Sinion guccagach lili na lón,  
Na fluran, 's gheal nóineín na 'n eug:  
Cha deobhlair le beachainn na 'm bruach,  
Cróghaidh fuarachd car cuairt iad na sgep;  
'S cha mhó chruinnicheas seilleín a mhál,  
'S thar gheal-úr-ros chrann garraidh cha srep.

[TD 46]

Téarnaidh bradan, is sgadan, 's gach iasg  
O t iarguinn go fiaghrunt na'n loch;  
'S go fan air an aigen dubh-dhonn,  
Ann an doimhneachd na fonn is na slochd:  
Na bric tharr-ai-ghealach, earr-ghobhlac shliom,  
Leumadh mearradha, ri usgraichion chop,  
Nan cairtealamh geamhraidh go 'n támh,  
Meirbh, sábhach, o thámh u fa 'n ghlób.

Chas is ghreannaich gach tuluch, 's gach tom,  
'S doite lom chinn gach fireach, 's gach glac  
Go'n d' obhraich na síein' feoir,  
Ba lusanach, feoirneanach brat:  
Thiórmaich maodhunnan, 's ruaghaich gach fonn;  
Bhéic an fhairrge 's ro thonn-ghreannach gart;  
'S go 'n sgreitich an duldachd gach long,  
'S theid an camhlach nan long-phort a steachd.

Néalaich paircion is meadoir go bás,  
Thuit gach fásach, 's gach aite fa bhruid;

[TD 47]

Chiaraidh monaidh nan íosuil 's nan áird:  
Theirig dathanan grasor gach luig:  
Dh' fhalbh a faileadh, a musga, 's a fonn;  
Dh' fhalbh a maise far lompar gach buig;  
Chaidh an éanlai go caoithioran truagh,  
Uiseag, smeorach, is cuach, & druid.

A fhraoich bhadanaich, ghaganaich úir,  
D' am b' ola 's d' am b' fhudar a mhíl,  
B' e bhlá ghrian do bhalet 's gach uar,  
Go giollachd do ghruaige le sgil;  
'S am mhaidin thiughair 'nuair bhoisgidh a ghnúis  
Air bhuidhinnin driuchdach na 'n dril,  
B' fhior chúbhrai 's go'm b' éibhinn an smúid  
So dh' eiridh far chuirnein gach bil.

Go'n theirig sudhtal'mhunn na 'm bruach;  
Dh' fhalbh an cruasach le 'n trom-lubadh slat,  
Thuit an t ubhull, an t siris, 's a phéur,  
Chuireadh bodha ar a ghéig anns a bhad.  
Dh' fhalbh am bainne o 'n eallach air chúl,  
Ma 'm bi leanaba ri ciucharan bochd;

[TD 48]

'S go 'm pill a grian go sign thaurus nam buagh,  
'S tréun a bhuaghaichis, fuachd, & gort.

Theid a ghrian air a thurus mancuairt,  
Do thropic chapricorn ghruamaich gun stad,  
O'n tig ferrinn chruinn, mheallanach, luath,  
Bheir a mullach na 'n cruaitichion sad;  
Thig tein'-aeir, thig torunn na dhéigh,  
Thig gailliunn, thig eireadh, nach lag,  
'S cinnidh uisge na ghlainechimh cruaiigh,  
'S na ghlais-léugamh, mín, fuairlicneach rag.

A mios nuarronta, garbh-fhrasach dorch',  
Shneachdach, cholgurra, stoirmshionach bith;  
Dhísleach, dhall-churach, chauthach, fhliuch, chruaigh,  
Bhiorach, bhuaghurra, 's tuathghaothach cith;  
Dheigheach, liath-rotach, ghlíbhshlemhin, gharbh,  
Chuireas sgiobairion fairrge na rith:  
Fhlichneach, phuntuinneach, ghuineach, gu tlás:  
Cuiridh t anail gach cáileachd air chrith.

[TD 49]

A mios crattanach, casadach, lom,  
A bhio's trom air an tsonnbhrochan dubh;  
Churruiceach, chasogach, lacunn is dhonn,  
Bhrísneach, stocainneach, chom-chochlach, thiugh;  
Bhrógach, mheattagach, pheiteagach bhán,  
Iomacach, aranach, chaiseach, gun ghruth;  
Le miann bruthaiste, mairt-fheoil is cáil;  
'S ma bhio's blá nach dean tair air gné stuth.

A mios brottogach, toitteneach sóigh;  
Ghionaich, stróthoil, fhior gheocoil go muic;  
Littich, lághanaich, chabbaistich chórr,  
Phoitich rómasaich, róiceoil go sult:  
'S an taobh-amuigh go do thudh sinn ar com,  
Air an fháilidh gheur-tholltach gun tlus,  
'S féadar dram ol mar linnige cléimh,  
A ghrad fhadas tein'-eibhinn 's an uchd.

Bi'dh greann dhubh air cuid mor do 'n Roinn-eorp,  
O lagaich sgéamh órdha do theas,  
Do sholus ba shólas ro mhór,  
Air fragharc air lóchrann geal deas;

[TD 50]

Ach 'nuair thig e go gemini a rís,  
'S a lainnir 's gach ríoghachd go 'n cuir,  
'S bui soilsen na 'n coirein 's no meall,  
'S riochdoil fiobh na 'n oir-pheall air a mhuir.

'S theid gach salmadair ball-mhaiseach úr,  
An crannaig chúbhrai chraobh-dlúdhuilleach cas,  
Le 'n seol féinn a sheinn hymns 's a thoirt cliu,  
Chiunn a phlanaids' a chúrsadh air nais:  
Go'm bi coishir air leth anns gach géig,  
An dascabh éibhinn air ré-shlios na 'n slat,  
A toirt lag íobuirt le 'n ceileir' d' an triadh,  
Air chaol chorrabh an sgiath anns gach glaic.

Cha bhi créatair fa chupan na spéir,  
Sin nach tiuntaidh ri spérid 's ri 'n dreach,  
'S go 'n toir Phébus le buaghan a bhláis,  
Anam-fás doibh is cáileachdan ceart;  
'S ni iad ais-éridh choitcheann a 'n uaigh,  
For na mhiotaich a fuachd iad asteachd,  
'S deir iad (guiliog-doro-hidola-hann,  
Dh 'fhalbh an geamhradh 's tha 'n samhradh air teachd.)

[TD 51]

Oran na Fineachan Gaidhealach.

A Chomuinn ríoghoil rúnaich,  
Sar úbhlachd thugabh uaimh,  
Biodh ar roisg gun smuirnein,  
'S gach cri gun tréas gun lúb ann;  
Deoch-slaime S— S—,  
Go muirneach cuir mancuairt!  
Ach ma ta gíomh air bioth n' ar stamaic,  
A chailis naomh' na truaill.

Lion deoch-slaime T—,  
A mhéirlich stráic a chuach;  
B' í sid an íocshlaint' áluinn,  
Thaithbheothaichidh mo cháileachd,  
Go d' a bhiodh am bas or'm,  
Gun neart, gun ágh, gun tuar.  
Riogh na 'n dúl a chuir do chámhlaich,  
Oir'n thar sál ri luas.

O! tog do bhaideil árd,  
Chaol, dhionach, sháir-gheal nuagh,

[TD 52]

Ri d' chrainnghri bídheargh, láidir,  
Go taisdeal na 'n tonn gáireach;  
Tha Eolus ag raitin  
Go seid e rap-ghaoth chruaigh,  
O'n aird an oir; 's tha Neptun dílis,  
Go mineachadh a chuain.

'S bochd ata do chairdion  
Ag ro mhead t fhárdail uainn;  
Mar álach mao gun mhathair;  
No beachainn bhreac a ghárraidh,  
Ag sionnach 'n deis a fásaich,  
Air fáilinn feadh na 'm bruach.  
Aisig cafagach le d' chamhlach,  
'S leaghais pláigh do shluaigh.

Tha na dee ann an deagh rún duit:  
Greas-ort le súrd neamhmharbh,  
Thar dhronnag na 'n tonn dú'ghorm,  
Dhriom-robach, bharr-chas, shiubhlach,  
Ghleann-chlaghach, chenn-gheal, shugh dhlú,  
Na mothor cúl-ghlas, garbh;

[TD 53]

Na cuan-choiren greannach, stuagh-thorthach,  
'S crom-bhileach, molach, falbh.

Tha muir is tír choimh-re dhuit,  
Mar dean u fein a searg;  
Doirtidh iad na 'n ceudamh,  
Na 'n laomabh tiugha, tréuna,  
A Brittinn, is a Eirinn,  
Ma d' standard breid-gheal dearg:  
A ghaisri sgaitteach, ghuineach, rioghoil;  
Chréuchdach, fhíor-luath, gharg!

Thig do chinneadh féin ort,  
Na tréin-fhir láomsgair gharbh,  
Na 'm bearaichibh go reubadh;  
Na 'n leoghainnimh go creuchdadh;  
Na 'n nathraichibh graid-léimneach,  
A lotus géur le 'n calg,  
Le 'n gaithimh faobharach, rinn-bheurra,  
Ni mor éuchd le 'n arm'.

Na 'm brattaichimh lán éidichde,  
Le delis géur gun chealg,

[TD 54]

Thig Donullaich, nan déigh sin;  
Choi'-dílis duit ri d' léine;  
Mar choin air fasdadh éile;

Air chath-chrith géur go sealg;  
'S mairg naimhde do 'n nochd iad fraoch,  
Long, leoghann, craobh, 's laimh-dhearg.

Go neartaich iad do champa  
Na Caimpbeulaich go dearbh,  
An Diuc Earraghaidhealach mar cheann orr',  
Go móralach mear prionnsoil;  
Go b' e bheir air iunsaidh,  
B' e sid an tionsgnadh searbh,  
Le lannamh lotach, dú'ghorm, toirteil,  
Sgoltadh chorp go 'm balg.

Go tairbiartach, glan, caismeachdach,  
Fior tharttarach na 'n ranc,  
Thig Cluaini le chuid Pearsonach,  
Go cuanna, gleusda, graidbhertheadh;  
Le spainnichimh tennbhertheadh,  
'S cruaiigh feid ri scailcidh cheann;  
Bi'dh fuil d'a dortadh, 's smúis d'a spealltadh,  
Le sgealpaireachd ar lann.

[TD 55]

Druididh suas ri d' mheirghe,  
Nach meirbh an am an áir,  
Clannghill-leoin nach meirgich  
Airm ri uchd do sheirbheis;  
Le 'm brataichoin 's snuagh feirg orra,  
'S an leirg mar thairbh gun sgáth:  
A foirne, fearoil, niomhoil, arroil,  
'S builleach, allamh lámh!

Go tig na fiurain Leodach ort,  
Mar sheochdain 's eoin fa spaig;  
Na 'n tuireamh lanngorm, tinnisneach;  
Air chorraighleus strép gun tiomachus:  
An réisimeid fíor ionnolta,  
'S fáth gioraig dol na dail;  
Am bi iomad bóchdan fuilteach, foirmeil,  
Theid le stoirm go bás.

Thig cuirinnin Chlannchamshroin ort,  
Theid meanmnach síos na d' spáirn;  
An fhoirionn ghuineach, chaithrimeach,  
'S neamhfhiobhach an am tarruige:  
An lainn ghlas mar lasair dealanaich,  
Go gearradh cheann, is lámh;

[TD 56]

'S mar luas na dreige, 's cruas na creige,  
Chluinnté sgreid na 'n cnamh.

Gur cinnteach dhuibh d'ar coinneachadh,  
Mac-coinnich mor Cheanntsail';  
Fir laidir, dhana, choinneolta,  
Do'n fhíor-chruaigh air a foinneachadh,  
Nach gabh fíobh no somultachd,  
No sgreamh roi' theine bhlár;

'S iad go nárach, fuileach, foinni,  
Ar bhoil go dol na d' chás.

Gur foirmeil, próiseil, órdoil,  
Thig Tóiseachain na 'n ranc,  
Am mársail státoil, cómhurt;  
Go piobach, brattach, srólbhui:  
Tha riogholachd is mórchuis,  
Gun sóradh anns 'n dream:  
Daoine laidir, neartor, crodha,  
'S iad gun ghó, gun mheang!

Thig Grantaich go ro tharttarach,  
Neamhfhadbheirteach do d' champ

[TD 57]

Air phrioblogadh go cruadal,  
Go snaidh cheann, is chluas diu;  
Choi'-niomhoil ris na tígiribh  
Le fehdri díanmhear, dán',  
Chuiris iomad fear le sgreidil,  
'S a bhreabadaich go lár.

Thig a rís na Frisealaich,  
Go sgipi le neart garbh;  
Na seochdamh fíor-ghlan, togarrach,  
Le fuathas bhlar nach bogaichar;  
An comhlan fearradha, cosgurrach,  
'S mairg neach do nochd iad fearg;  
A spuir ghlas ag dlús an dérich  
Bi'dh nan éilibh dearg.

Nan gaisri ghaisgeil, lasgurra,  
Thig Lachunnaich gun cháird;  
Na soigh'dibh dearga poinseonda;  
Go claidheach, sgiathach, cuinsearach;  
Go gunnach, daggach, iunsaichte,  
Gun chuntus ac' air ár:  
Dol nan deannamh 'n aodainn pheileir,  
Tiochd o theine cháich.

[TD 58]

Gabhaidh páirt do t iorghaills',  
Clann-fhionnoin 's oirdheirc cáil:  
Mar thuinn ri tír a sior-bhualadh;  
No bile lasrach dian-loisgeach;  
Nan treudamh luatha, fíor-chonsach,  
Thoirt griosaich air an námh:  
A dream chathach, Mhuileach, Shrathach,  
'S maith go sgathadh chnamh.

'S mór a bhio's ri corp-rúsgadh,  
Na 'n cloaichin 's a bhlar,  
Fiaich anns a roccadaich,  
Ag itealaich, 's ag cnocaireachd;  
Ciocras air na cosgurrach,  
Ag ól 's ag ith a sáth.  
Och 's túrsach fann a chluinntir mochthra,

Ochanaich na'n ár!

Bi'dh fuil is gaor d'a fhuidridh ann,  
Le lú-chleasan ar lámh;  
Meangar cinn, is dúirn diu;  
Gearrar uilt le smúisri;  
Ciosnaichir ar biui,  
D'an dúbhlogadh, 's d'an cramh;

[TD 59]

Crúnar le poimp T— S—:  
'S F— P— fa shail.

Oron nuagh. Air fonn, Choille-chraggaidh.

THA deagh shoisgeul feadh na 'n garbh-chrìoch,  
Súrd air armamh comhraig;  
Uird ri dairirich deanamh thargaid'  
No 'n dual ball-chruinn boidheach;  
Chui na seargabh le cam earraghloir,  
Sluaigh fìor chealgach S—,  
O's sgeul dearbha thig thar fairrge,  
Neart ro gharbh d'ar fóirin.

Thig thar ler le gaoi anoir oir'n,  
Toradh deal ar dóchuis,  
Le mhílte fear, 's le armamh geal,  
P— ullamh, mear, 's é dóchaisgt:  
Mac R— S—, T— S—;  
Oidhre a c— th' air fógra;  
Go'n dean gach Brittinnich lán ubhlachd,  
Air an glún' d'a mhórachd.

[TD 60]

Ni na Gaidheil bheodha, ghasda,  
Eri bhras le srólamh;  
Iad na ciadabh uim' ag iathadh,  
'S coltos dían chuir gleois orr':  
Gun fhíobh 's iad fiata, claidheach, sgiathach,  
Gunnach, riaslach, stróichdeach,  
Mar chonofadh leoghannabh fiadhuich,  
'S acras dían go feoil orra.

Déanamh ullamh chum ar turuis,  
'S biobh guineach, deonach;  
So an cumusg, am bi na buillion,  
An deantar fuil a dhórtadh:  
Och a dhuin' is slionor curaidh  
Is fìor sturroil cóimhstri,  
A leigir far eille mar chuillein,  
Dh' fhaotainn fuil air S—!

'S ioma neach a theid air ghaisgidh,  
Tha fìor lag na dhochus,  
Gos a nochdar standard bratdhearg,  
An R— chearts' tha óir'ne,  
Go do bhiodh e na fhìor ghealtair,

Gur cruaiigh rag go bhróig e,

[TD 61]

Ceart chomhgairge ris an lasair,  
A losgadh fasbhuaain eorna.

Mhoir is sgairteoil, foirmeil, baggont,  
Gaidheil ghasta, chrodha;  
Gach aon bhrattach síos do 'n bhaiteal  
Le 'n gruaigh laisde róis-dearg;  
Iad gun fhiomh, gun fheall, gun ghaisidh;  
Rioghail, beachd-bhorb, proiseoil;  
Go neamh-lapach ri rinn gaisgidh,  
Spáinnich ghlas nan dórnámh.

'S binn linn plapraich na'm breid brattach,  
Stranntraich bras ri mór-ghaoi,  
An glachdamh gaisgeich na'n céim staideoil,  
Is stuirteil, scairteil, móision;  
'S lann ghorm sgaiteach, do shár-shlachdan  
Geur go srachdadh shrón' aige,  
Air bac cruachain an fhir bhrattaich,  
Go cuir tais air fógra.

'S furbi tailceont, 'scumpa pearsa,  
Treun-laoch spracoil, doid-gheal;

[TD 62]

Piob d' a spalpadh, suas na achlais,  
Mhosglas lasan gleois duinn:  
Caismeachd bhras bhinn, bhroddadh aigneadh,  
Go dian chasguirt slóigh leis;  
Chuireadh torman a phort baisgeoil,  
Spioraid bhras n'ar póramh.

Bíobh suntach, luthor, béumach,  
Sgriosach, geur go feolach,  
'S bi'dh Mars creuchdach, cogach, reubach,  
Anns 'n speir d' ar seoladh:  
Soirbhichidh gach ní go leir libh,  
Ach sibh-fein bhí deonach:  
Marsailibh gun dail, gun eislein,  
Luthor, eattrom, ceolor.

Marsailibh, gun fheall, gun airsteal,  
Gach aon bhrattach bhoidheach;  
Cuideachd shuaicheonta na'm breacan,  
'S maith go casg na tórachd:  
'Nuair a ruisgis sibh na claisich  
Bi'dh smuis bhreac feadh feoir libh;  
Gaorr, is inchinne na spaddul,  
'S na liath-shad feadh mointich.

[TD 63]

Sliochdraich, slachdraich, na'n cruaiigh shlacan,  
Freagra basgur shiunnsor;  
'Nuair a theid a ruaig gun stad libh



Gur a fad a chluinntir,  
Feiddrich bhluillion, scoltadh mhullach,  
Sios go bun an rumpuill;  
Ruaig orr' uile mar mhoim tuile;  
Chui cha 'n urr' iad tiunntadh.

'S ioma fear a dh' oladh lionta,  
Slainte an R— s' tha oir'ne,  
Spealgadh ghlainichion ag gríosaich,  
'S é cur beinn air S—;  
Ach 's onaraiche anois an gníomh,  
Na cuigceud míle bóla;  
'S fearr aon síola a dh'fhuil 's an fhrí,  
No galoin fhíon air bhórdamh.

Dearbhaidh bechdi sibh bhi ceart d'a,  
Eri grad le'r slóghamh;  
Gun ar mnain, clann, no beirteas,  
Chuir stad-feachd n' ar dóchus;

[TD 64]

Ach gluasad intinneach, luath, cinnteach,  
Rioghóil, líont', a mhórchuis:  
Mar an raineach a dol síos duibh,  
Sgriosadh dían luchd cleóchdan.

Ar ceathairne ghruamach, níomhoil,  
Lán do mhíre cruadail;  
'S mísg dhearg chatha, go bárr rath orr',  
'S craobh dhearg dhath nan gruaighimh;  
Iad gun athadh síos le'n claidhin  
Ri síor sgathadh chruachdan:  
Lotar dearganaich le'r gaithin,  
'S le'r síor chrathadh cruaghach.

'S beagan sluaigh, a 's tric thug buaigh,  
An íomúirt chruaigh a chomhraig:  
Deanaímit gluasad gun dad uabhuinn,  
'S na bíodh fuathas oir'ne:  
Doirtidh uaislín an taobh-tuath,  
Mac-shíom na ruag, 's Diuc-Gordan,  
Le marc-shluagh a 's nuarraí gruaím;  
'S ruaim aimhí fhuar nam poramh.

[TD 65]

Moladh oir píob mhoir Mhic-cruimein, d'an ainm an óiseach. Air fonn,  
Mairí nian Deorsa. Tha chead cheathramh, mar go'm b' ann air a dheanamh  
leis a phíob do 'n ughdar.

'S Ioma Baintighearn' bha spéiseoil,  
Ma'n chéile bh' ag Móraig;  
Go'n áirir me-fein diu,  
'S gach te tha d' am sheorsa:  
Mhol e píob anns gach gríd,  
Am b' fhearr a prís cheolor;  
Na buaghannabh móra;  
Na gaisgidh ri cómhrag:  
O! fhad bhío's bíog, no aon díorr;

Na gne chlí, am chomhradhs',  
'S gun an fhorc a bhi m' mheoiribh,  
Go mol me ri m' bheo u.

Lium a 's muirneach 'n am éri,  
Cruaigh sgál éibhinn do sgórnain;  
Anail-beatha do chréafoig,  
D' a séididh roi' d' phóramh;

[TD 66]

Cinnidh as, port nach tais,  
Lán do thlachd sog-hradhach,  
'S e fonnor mear boidheach,  
Go h inntineach lóghar:  
Ceart is blas, ciasmeachd bhras,  
'S úrlar cas comhnart,  
Gun rasgaich, gun chrónan,  
Gun slagh'daireachd mheoirion.

'N am do 'n ghréin dol na eididh,  
'S tric leat éri a d' sheomar,  
Go truscanach céatoch,  
'S ribin gle-ghrinn do 'n tsról ort:  
T ard ghlaodh suas, sgairteoil fuaim,  
Maidin fhuar róta;  
Dhol 's an ruaig chomhraig,  
Bheirt' a sluagh beo leat;  
Gur spreodadh cruaigh, t ailiarms luath,  
Neach is tuar gleois air:  
Go 'n toir me-shín boidion  
Go mol me re m' bheo u.

Corp mionchraicneach glé ghlan,  
Lán do shéideagan cruadail:

[TD 67]

Do chead sgairt, neartor, eattrom,  
Mosglaidh ceudan o fuar-ghreann;  
Le mór sgairt, theid go grad,  
An airm 's am brat buailte,  
Le foirmeolachd uallach,  
'S craoibh-feirge nan gruaighimh;  
Spainneach glas cúil na 'n clais,  
Siar gach bachd-cruachain,  
Grad-ullamh go tuasaid,  
Le sgál siunsoir d' am buairidh.

'S mór tha mhaise 's do mhisnich,  
'S do dheagh ghiftin na t úrluinn:  
Próiseil, sturtoel, fíor sgíppi,  
'S gur neamh-mhiota cur giuig ort:  
Goic nam buagh, 's ághor gruaim,  
A dh' fhágus sluagh créuchdach,  
Go marbhadh, 's go réubadh,  
Le caithrim na 'n géur lainn:  
Piob 's i suas 's díonach nuall,  
Miarchruinn, luath, leumnach;  
Toirm thriolonta bhlasda,

'S fìor bhasdalach béicil.

[TD 68]

'Nuair a nochdar a bhrattach,  
B' ait linn basgur do shiunnsoir;  
Le d' bhras shiubhlaichion crappach,  
Teachd le creattraich o d' chruinnlu,  
Caismeachd dhlú, 's pronnmhion lú,  
Teachd le rún réubaidh,  
Ghearradh smúis agus fhéithin,  
Le d' sgoilaghaoir ag éibheach;  
Co do 'n tsluagh nach cinn luath,  
Fa d' spor cruaiigh gléusta?  
Cha 'n eil anam an créafoig,  
Lan do mhisnich nach séid u.

Chuiridh crappaich do bhras mhear,  
Gach aon aignidh go cruadal:  
Do thorman dìonach le lasgar,  
Aird-bhinn chaismeachd an fhuathais.  
Lús is spíd, luas le clí;  
'S mór neart fìor chuanda,  
Go sathadh, 's go bualadh,  
'S go cuirp chuir an uaighimh:  
Béic na 'm píob, si chuir díth,  
Sìor sgrios gnìomh-luaineach:

[TD 69]

Riabh ri h uchd bualaidh,  
'S crann aghor 's an ruaig u.

Molam ceol agus caismeachd;  
Crann taitneach mo rúins' u;  
Chuiridh t iolach fa d' bhrat-bhreid,  
Rinn-cholg gaisgidh n' ar suilin.  
Rìogh na 'n ceol, 'n am na slógh,  
Bhi na mór eididh,  
Go stroiceadh, 's go réubadh,  
Chuir chorp as a cheile:  
Ri h uchd gleois 's bras do mheoir,  
Le t anafadh ghloir-ghleusta,  
Dol-arnadhairt go sgairteil,  
'S leanailt bhras 's a retreata.

Rinn u Oinid do 'n chlársaich,  
Searbh mar rácudul fìghlion:  
Ciuil bhochd, mhosgaideach phrámhoil,  
Air son shean daoine is nionag:  
Ri h uchd goil, b' fearr aon sgal,  
O d' thuill mhear fhìonolt,  
D' am brosnadh 's d' an gríosadh,  
Ann an caithrim thoirt gríosaich:

[TD 70]

Toirm do tholl, phronnadh phonc,  
Cruinn-chruaigh lom-dhionach:  
B' fearr 's an am sin do bhrothluinn,

Na uile oirfeid na criostachd.

Torman siubhlach dhos fáinneach,  
'S milis gáirich is crónan:  
Búirein cuilc is binn ard-ghaoir,  
Teachd o fhaslaichion céol-chaol:  
Siunnsor donn, 's foirmeil fonn,  
Sgiobhach bonn, ro-ghrinn,  
Gun ghaisidh, gun ótus,  
'S rifeid gheur chomhnurt:  
Brat min trom, plapraich crom,  
Shioda lom cróidhearg,  
Mar shuaichiontas comhraig,  
'S é strantraich ri mor-ghaoi.

B' ait bhi 'g amharc na t éadann,  
'N am bhi seididh do shroine:  
Tha Mars gaisgeil na éididh  
Ri sior shéitrich fa d' choitin.  
'Nuair chuirir suas do ghlaogh cruai,  
Roi' 'n bhras-shluagh choímh-stritheach,

[TD 71]

Cinnidh daoine na leoghannabh  
Fuileachdach beodha;  
Bi'dh bras ruaim, ghuineach ruagh,  
Anns gach gruaigh fheolor;  
'S le mor lasgar do bhras-phort,  
Cha 'n ath iad bhi deonach.

B' e sid an gothadh fíor ladhach,  
A dol air naghart 's a mhársail;  
Ann d' chorp cumail stadhaidh,  
A dol fradharc do námhad:  
'S ioma fear, bheir fa near,  
T fhacaill mhear, ghrásor,  
D' a spreódadh 's na blaramh,  
Le mear-ghaoi do mhalaidh:  
'S robhadh trom, gach aon phonc,  
Thig o d' chom gáireach;  
Síor bhrosnachadh teine,  
'S tarraing sgoinneoil air chláidhin.

Chuiridh tusa le d' bhuaghan,  
Gaoir dhearg chruadail 's gach inntin:  
Shiubhla tu le d' thoirm uallaich,  
Gach ball-uasul 's cha díobair:

[TD 72]

Dhamhsadh bras, ar thoirt as  
Le fíor bheachd míochuis,  
Gach cri a bhio's ríoghoil,  
Na 'n comabh gun díbleachd:  
Theid air ghléus, gach aon chré,  
Le misg-chath ghéur, dhílis;  
'S le brosdadh do bhras-phort,  
Go 'n casgradh iad míltion.

Gur a suibsec fíor thorrthach,  
Corp sothghradhach na píoba;  
Lom-lán loinne ma broilleach,  
Síos go coileir a fídeig:  
Buill do chuirp sheinneas puirt,  
Le Ceol-stuirt bhíogoil;  
Roi' t ochd uinneogon fionolt,  
Thig arm-chaismeachd na míli:  
'S toirm do bruit, rí síor chluich,  
Am barr do dhuis ríobhaich:  
Seoid a mhosgladh na 'n gaisgeach,  
Le foirm bhras-phort d' an gríosadh.

'S coimh-tíudh gach orraichion séitreach,  
Ma d' ghnúis cheatoich a bórcadh,

[TD 73]

Rí meanbh-chuileogon céiteoin,  
Ma bhoc a récill air lónan:  
Gradh do chom, choisneas bonn,  
Le d' shreth tholl ordoil,  
Teachd na thailmich bhinn, bhoidheich,  
Roimh ochd dhorsa do sheomair;  
Muineal crom, phronnas pronn  
Puirt, le fonn comhraig:  
Clia a 's tartarach tadhál,  
Breabbraich, staghadh, is móisin.

Suas 'nuair níotor do spalppadh  
Ann an achlas do chéile;  
Roi' d' chaol ghaothaire snasor,  
Gao na d' phearsainn d' a séideadh;  
Meoir na rith air bhalla-chrith,  
'S iad rí frith-léimrich  
Air siunsor donn gleusta,  
'S binn goithlim a chléibh sin;  
Dearrasan bruit, gaoirich duis,  
Gun tuisleadh d' a bhéusadh,  
Air slinnen borb an fhir-bhrattaich,  
Gathan gasd agus bréid ris.

[TD 74]

An crann ma 'n crannaich na céudan,  
'N am cruaiigh gheur thoirt a truaillibh,  
Lán airm agus eididh,  
Ghuinneach, ghleusta, go cruagh-chúis:  
Crith go féim, air gach treiun,  
Lán do shéid ghruamaich,  
Le d' lasagan buaghach,  
'S parradh as-caoin 's na slughamh.  
Mars na léim anns a spéir,  
Air each dearg céum-luaineach,  
Na laimh a chlaidheamh d' a chrathadh;  
'S misg-chatha na ghluasadh.

Mhoire 's ionmhuinn lium féin u,  
Seach an céile bh' ag Deorsa;  
A bhan-chruimeneach bhéusach,

Mhaiseach, bhréid-ghlan gun ótus:  
Bean gun bhéud, 's i gun eud,  
Lan do shéid shólais,  
An geal-ghlaccamh t fhir phosda,  
D' a d' chriondadh, 's d' a d' phógadh:  
O! 's fortan cruaiigh nach bheil t fhuaim,  
Am chluais feadh 's ba bheo me:

[TD 75]

Ceol is caismeachd mo chríodhs',  
A bhain-sgiathanach ghlórmhor!

Oran rioghoil a bhottuil. Air fonn, Let us be jovial, fill our glasses,  
&c.

Bidhmit súbhach, 's ólair deoch linn,  
Osnaich 'n ar fochur cha támh,  
Na smaointich'mit ar bochdainn,  
Fhad 's a bhio's an copan lán.

'S airticil mór do chreud Bhachuis,  
Creidsinn go ceart anns an dram;  
'S leanailt air bhi 'g ól go súrdoil,  
Gos an cinn stúirdein 's a cheann.

Olaimit glainichion lána,  
Air slainte an tSeumuis ata uainn;  
Cuirimit da shlaint' an cáraid,  
Tosda a T— stráic a chuach.

Ma 'ta stamac anns a chuideachd,  
Nach díleidh a chuids' d' ar míann,

[TD 76]

Siapadh é 'mach as ar carabh,  
Mar go caruinnichd e síol.

Cuireadh ar cupachan farsta:  
Aisig cas an corn mancuairt:  
Faicir éibhinneachd air lasadh,  
Le fíor sgairt 'n ar beachd, 's 'n ar gruaigh.

Biodh ar crioghachan a damhsa,  
Linn an drams' a dhol na thruaill,  
Mar go 'm bímit 's a cheart amsa,  
Dol do 'n champ a dh'fhaotainn buaigh.

Do'n digh' bhrioghor, neartor, bhlasda,  
'S mílse no mil bheach go póit,  
Líon a soidheach sin amach dhuinn,  
Do 'n stuth bhlasdor sin 's a stop.

Seinnir órgain, béumar stuic dhuinn;  
Crúnaimit le cup an Rí;  
Canain gach dainginn a béicill,  
Bi'dh tein'-éibhinn anns gach tír.

[TD 77]

Do 'n iocshlainte naomha sin, Bhachuis,  
Cuir buideal pailt d' ar coir,  
Go'n tairgimit íobuirt thaitneach,  
Do Dhia creachach sin an óil.

'S ioma fearsta salachi tlachdmhor,  
Tha 'm mac na brach ri luaigh;  
Rinn sin e na leannan do mhíltion,  
'S na mhilsein príseil do 'n tsluagh.

Sgolaidh e ghruaim far a mhuigein;  
Ni e fiudhuntaich fear cruai;h;  
Ni e cruadalach fear gealtach,  
Gos an teid e feachd no 'n ruaig.

Ni e cainteach a fear tostach;  
Ni e brosgulach fear dúr;  
Ni e suireach a fear nárach;  
'S fágaidh e dán' a fear diuid.

'Nuair theid e 's a mhala shoisgeil,  
Tairnidh e moisein go cliu;  
'S fosglaidh e na glasa díobhuir,  
Deir mac a mhiothuir nach fiu.

[TD 78]

Ni e pogach a fear ailleont  
Nach fuilgeadh cailin do chóir;  
Sparraidh e damhs' anns na cassabh,  
Nach d' rinn riabh aon stap d' an deoin.

Fagaidh e neamshantach acrach;  
Toinnidh e cas a fear slim;  
Bheir e caitein air fear slemhin;  
'S ni e spreadhoil a fear tiom.

An t airgid a bha d' a sticleadh,  
'S a sporan na chripleach riabh,  
Bheir a relíof dh'a a príoson,  
Le fuasgladh cruai;h-shnim na 'n iall.

Ni e aoigheoil a fear doichleach;  
Ni e socharach fear teann;  
Ni e duin' uasal do 'n bhalaoch;  
Ni e fathromach fear fann.

Ni e saor-chriodhach fear duinte,  
'S faoisididh e rún a chrí;  
Creididh an lag gur a laidir,  
Gos an dearbh e chail 's a strí.

[TD 79]

Tairnidh e mulad go aiteas;  
Tiuntaidh e airsteal go fonn;  
Mionach na sporan go spiol e  
Le ghob biorach chríomas lom.

Thigeadh meanmna, 's falbhadh airsteal  
Air chairstealabh auinn do 'n Róimh;  
Seinnmit órain cheolor, ghasda,  
Shuntach, bhras, nach lappach gloir.

'Nuair bheirir a bottul a staipeal,  
'S a chromar ri cap a cluas;  
'S eibhinn a ghogoil la earraich,  
Cogur searraig ris a chuaich!

'S mils' no ceilearadh smeoraich,  
Le luinneag ceolor air géig,  
Creattraich shrideagach do sgórnain:  
Crattan a 's bóiche fa 'n ghréin!

'S binne na luinneag eoin-búchuinn,  
Bhiodh ri túchan am barr thonn,  
Guilig do mhuineil is giuig ort;  
Cuisle-chiuil a dhuisgeadh fonn.

[TD 80]

'S binne no cluig-chiuil ad Ghlas'cha,  
T fhuaim le bastul dol 's a chórn;  
Sid an fhailt' a ghleusadh m' aignidh,  
Mac na brach a teachd le póig.

Líon a suas an tslige-chreachainn;  
Cha 'n ion a seachnadh go dram:  
'S olc a Ghailic orr' an creachann;  
An tslig' a chreach sinne a t' ann.

'S binne t easraich dol 's a chupan,  
Copadh usgraichion go d' bhéul,  
Na coimh-sheirm organ' is chruition,  
An talla druite le 'n cuid téud.

'S binne no ceol coillich choille,  
Bhiodh ri coillig air an tom,  
Dúrduil a bhottuil ri glaine;  
Crónan loinneoil thailleadh bonn!

Teicheadh liun-dubh as ar communn;  
Falbhadh gainne; 's pailt ar n ór;  
Na biodh spéuclair oir'n go ganntar,  
Fheadh 's a bhio's an dram 'n ar sróin.

[TD 81]

Olaimit sinn-shín a h ainbhfhioch,  
Le macmeanm' a brandi fhuair,  
Dh' ain-deoin ceannaichd, 's asgul earraich,  
Cúram sparraimit 'n a h uaigh.

'S an tobar shlánaiche sin Bhachuis,  
Fathraig'mit uile ar ciall;  
Cha spioraid bheag, bhochda, chruipt'  
'S dócha cuid bhi aca 's fíoch.



Biodh ar ceann'aigh uile an ceart-uair,  
Chomh-ruiteach ri dreach na 'n rós,  
'Nuair a theid ar fuil air ghabhail,  
Le beirm ladhaich Mhic-an-toís.

Gur dionnsaireach, spiosuirneach, t fhaileadh,  
'S teas-ghradhach do shnag roi' m' chliabh;  
Fadadh bláis air feadh mo mhionaich;  
Gur ro mhioragach do thriall.

Gur guccagach, coilleagach, brisg-gheal,  
Bruicheoil, neimh-mhisgeach do thuar,

[TD 82]

'N a d' shlamhruinnibh criostoil a dórtadh,  
Ri binn-chronanaich am chluais.

Sgaoilimit o altair Bhachuis:  
A chleirich taisg a chailis uat;  
Dh' fhalbh ar fuachd; 's ciod e 'ta dhí oir'n?  
Thugaimit baidse crion do 'n tsuain.

Ach fresdil sinn air ghairm na maidne,  
Le t ioc, 's le d' bhalom lan bhuagh,  
'S thoir dhúinn aon ghloic-nid 'n ar leaba,  
A bheir crith-chlaiginn oir'n mancuairt.

Oran a rinneadh do bhail' arrait ann an Ardnámórchuan, do 'n ainm  
Coiremhuilinn, agus do dh'aultan a tha rith roimh a bhaile sin, do 'n  
gairir, Ault-an-tsiucair. Air fonn, The lass of Patie's mill, &c.

DOL thar Ault-an-tsiucair,  
A maidin chúbhrai chéit,  
'S paidiren geal dlú chneap,  
Do 'n driúchd ghorm air an fhéur,

[TD 83]

Bha richard 's robin-brú-dhearg  
Ri seinn, 's fear dhiú na bheus;  
'S goic moit air cumhaig chúl-ghuirm,  
'S (gug-gúg) aic' air a ghéig.

Bha smeorach cur na smúid dhith,  
Air baccan cuil lea fein;  
An dreadhunn-donn go súrdoil,  
'S a rifeid chiuil na bheul;  
Am briccein-beith' is lúb air,  
'S e 'g gleusadh lú a théud;  
An coileach-dubh ri dúrdan;  
'S a chearc ri túchan ré.

Na bric ag gearradh shúrdag,  
Ri plubraich dhlú le cheil',  
Taoibh-leimnich mear le lu'-chleas,  
A búrn, le múirn ri gréin;  
Ri cabbadh chuileog' siubhlach,  
Le 'm bristidh lúthor féin:

Driom-lann-ghorm, 's ball-bhreac giuran;  
'S an lainnir-chuil mar léig.

[TD 84]

Mil-dheocladh sheillein strianach,  
Le cronan 's fiata strann,  
'N an dithimh baglach, riabhach,  
Ma d' bhlaithibh grianach chrann:  
Straibh-dhriucain dhonna, thiaichdi,  
Fa shinion ciochan t fheoir,  
Gun thiochd-ain-tír no bhiadh ac',  
Ach fáilidh ciatoch rós.

Gur milis, brisg-gheal, búrn-ghlan,  
Meall-chúirneineach, 's binn fuaim,  
Bras-shruthain Uilt-ain-tsiucair,  
Ri torman siubhlach luath:  
Gach bioleoir, 's luibh le 'n úr-rós'  
Ag cintinn dlú ma bhruaich;  
'S e toirt dhoibh bhuaighan súghor,  
Go 'n sui'bheathachadh mancuairt.

Búrn tana, glan, gun ruaghan,  
Gun deathach, ruaim, no ceo,  
Bheir anam-fáis, is gluasaid,  
D'a chluanagan ma bhórd.  
Gaoir bheachainn bhui, 's ruagha,  
Ri dioggladh chluaran óir,

[TD 85]

'S cir-mheala d' a chuir suas leo,  
An ceir-chuachagan 'n a stóir.

Gur sólas an ceol cluaise,  
Ard-bhairich buair ma d' chró:  
Laoigh chenn-fhionn, bhreac, is ruagha,  
Ri freagra nuallan bhó;  
A bhain-áireach le buaraich,  
'S am buachuill' dol d' an cóir,  
Go bleoghun a chruidh ghuaill-fhinn,  
Air cuaich a thogus cróic.

Bi'dh lóchrainn mheal' a lúbadh  
Na srábh, 's bru air gach géig,  
Do mheasabh milis cúbhrai,  
Na 'n úbhlun 's na 'm péur:  
Na duilleogan a liugadh,  
Is fallus cúil diu féin;  
'S clann ag gabhail túchaidh,  
D' an iomailich dlú le 'm béul.

B' e cronan t eassain srúluich,  
An dúrduil mhúirneach mhaidh;

[TD 86]

'S do bhoirchibh daite, sgúm-gheal,  
Tiugh, flúranach, dlu, tlá:

Le d' mhantull do dheallt úir-mhin,  
Mar dhúradh cúil ma d' bhlá:  
'S air calg gach feoirnen dúir-fheóir,  
Gorm niamhainn dhriuc a fás.

Do bhrat lan shraddag' diamond,  
Do bhraon ni soils' air lár;  
A charpet 's gasda foineal,  
Gun a coi'-fine Whité-hall:  
Ma d' bhearradh gorm-bhreac coillteach,  
Ann chinn a loinn le ál,  
Na sobhraichion mar chaillibh,  
Na 'n coilleiribh na d' sgá.

Bi'dh guilig eala a túchan,  
'S eoin bhúchuinn am barr thonn,  
Ag inbhir Uilt-ain-tsiucair,  
Snamh lú'-chleassach le fonn;  
Ri seinn go moiteoil, cuirteoil,  
Le muineil-chiuil, 's iad crom,  
Mar mhála píoba 's lúb air;  
Ceol aoifi, ciuin, nach trom.

[TD 87]

'S grinn an obbair ghrábhail,  
Rinn nádor air do bhruaich,  
Le d' lurachain chreabhach, fhásor,  
'S am buicein bhán orr' shuas:  
Gach saimmir, neoinen, 's másag,  
Min-bhreachd air lár do chluain;  
Mar réullain róit an dearsadh,  
Na spanccain áluinn nuagh.

Bi'dh cruinn, 's am bárr mar sgárlaid,  
Do chaorabh aluinn ann;  
'S croibhion bachlach, árbhui,  
A faoisgnidh árd ma d' cheann;  
Bi'dh dearcán, suithin súghor,  
Trom lúbadh an luis féin,  
Caoin, sechdi, blasda, cubhrai,  
Ag call an drúis ri gréin.

'S comh-lan mo lios ri pharraís,  
Do gach cnuas a 's fearr an coill;  
Na rélich arbhar fásaidh,  
Bheir piseach árd 's sgoinn:  
Pór reachdor, mineor, fador,  
Nach cinn go fás na loim;

[TD 88]

'S coimh-reamhar, luchdor cáileachd,  
'S go sgáin a ghrán o dhruim!

Do thachdar mar' is tire,  
Ba thiochd-ain-tir leis fein;  
Na 'n treudabh feidh 'n a d' fhritheamh;  
'S na d' chladach 's milteach éisg;  
Na d' thraigh tha maorach líonor;

'S air h uisge 's fíor-bhras léus,  
Ag oganachamh ríobhach,  
Le morbha fíor-chruaigh géur.

Gur h úróil, slíochdor, cuandá,  
Groidh-each air t fhuarain ghorm,  
Le 'n íotadh tarraing suas riut,  
Le cluintinn nuall do thoirm:  
Bí'dh buicein binneach 's ruaghag,  
'S mion-mhin-bhreac, cluais-dearg, óg,  
Ri h ionaltradh go h uaigneach,  
'S ri ruiddeis luath ma d' lón.

Gur damhach, adhach, laoghach,  
Mangach, maoiseach, t fhonn;

[TD 89]

Do ghlinn le seilg air laomadh,  
Do gharbhloch-chraobh 's do lom:  
Gur h áluinn barr-fhionn, braonach,  
Do chanach caoin-gheal thom,  
Na mhaibenibh caoin, maoi-mhín:  
Na d' mhointich sgaoi-chearc' donn.

B' e sid an sealladh éibhinn,  
Do bhruacha glé-dhearg rós,  
'S iad daite le gath gréine,  
Mar bhoisgnich léug-bhui óir:  
B' iad sid an geiltridh glé-ghrinn,  
Cinn déideagan measg feoir,  
Do bharrabh luibhion ceatoch:  
'S foirm bhinn ag téud gach eoin.

O lili ríogh na fluran!  
Thug bárr mais' air úr-ros gheag,  
Na bhabbaidion cruinn, plúir-mhin,  
'S a chrún geal, úr mar ghréin:  
Do 'n uisge ad Ault-ain-tsiucair,  
'S e cúbhrainn d'a o bheud;  
Ma rionnagan ma lúbamh,  
Mar reullain-iuil na spéur.

[TD 90]

Do shealbhag ghlan 's do luachair  
A bórcadh suas ma d' choir:  
Do dhíthen lurach, luaineach,  
Mar thuairneagan do'n ór:  
Do phreis lán neada cuachach,  
Cruinn chuarsgagach ag t eoin:  
Barr braonain 's an tsail-chuachag,  
Na 'n dos an uachdar t fheoir.

B' e sid an leughas léarsainn,  
Do luingis bréid-gheal, luath,  
Na 'n squadronabh seoil-bhréid-chrom,  
A bordadh geur ri d' chluais;  
Nan giusaichibh beo-ghleusda,  
'S an cainb go leir riu shuas;

'S Caol-muile fuar d'a reubadh,  
Le anail speir fa thuath.

'S cruaiġh a b— fuair me,  
O'n fhuaran 's blasda g—,  
An caochan 's mó buaghan,  
A ta fa thuath 's an Eorp;  
Líon ach am bola suas d'e,  
'S do bhrandai fhuair na 's cóir:

[TD 91]

Am puinse milis, guanach,  
A thairneas sluagh go ceol!

Muim' altrom gach poir uasuil,  
Nach mith le fuachd na speir,  
Tha sġiath fa 'n aird a tuath orr',  
D'fhag maith a buair, 's a féur;  
Fonn deas-oireach, fíor uaibhreach,  
Na spéuclar buan do 'n ghréin:  
Le spréidh theid duin' a suas ann,  
Chomh-luath ri each na léim!

'S aol is grunt d'a dhailibh,  
Dh'fhág nádor tarbhach iad;  
Air a meinn go'n toir iad arbhar,  
'S tiugh, starbhanach ní fás;  
Bi'dh dearrasanaich shearr fhioclach,  
D' a lannadh síos am boinn,  
Le luinneaga binn níonag;  
An ceol a 's míisle roinn!

An Coir' is fearr 's an dúthaich,  
An Coir' is súghor fonn;

[TD 92]

'S e Coiren Uilt-ain-tsiucair,  
An Coiren rúnach lom;  
'S go lom, gur molach, úroil,  
Bog mhéador dlú a thom,  
Am bheil mil is bainn' a brúchdadh,  
'S uisg' rith air síúcar pronn.

An Coire searrachach, uanach,  
Meannach, uaigneach áigh;  
An Coire gleannach, uaine,  
Bhleachdach, luath ga dáir;  
An Coire coilleach, luachrach,  
An gair a chuach 's a Mhárt;  
An Coir' a faidh duin'-uasul,  
Bíast dhubh is ruagh na chárn!

An Coire broccach, taobh-ghorm;  
Torccach, faoili blá;  
An Coire lonach, naosgach,  
Cearcach, craobhach, gráidh;  
Go bainneach, bailceach, braonach,  
Breacach, laoghach blár:

Ann sultor mart, is caora,  
'S a 's torach laoimsgir bárr!

[TD 93]

An Coire am bi na caoirich  
Na 'n caoigidimh, le 'n al;  
Le 'n reabhad 'g gabhail faoisgnidh,  
A 'n craicnimh maoidheal tlá:  
B' iad sid am biadh, 's an t aodach,  
Na t fhaoín-ghleannabh 's na t aird,  
An Coire luideach, gaolach,  
'S e lán do mhaoinibh gráis!

An Coire lachach, drácach,  
'M biguilbneich 's trai'-gheoigh og;  
An Coire coileachach, lán-dabhach,  
'S moch, 's is an-moch spórs:  
'S tím dhomh sgur d' an áiribh,  
An Coire 's fásor pór;  
Go h inseach, doireach, blárach,  
'S iomacach, cáiseach bó!

[TD 94]

Oran a rinn duin'-uasul árrait, d'a chéile nuadh phosda. Air fonn,  
Dh'fhalbh 's an easgar an t óg ba deise, &c.

AIR Ault-ghartan, ghlachdas bradan,  
Bain-iasg gasda, lán-mhaiseach.

Am breac a 's ciatoich' ann mo bheachdsa,  
'S dreach mín snechd-gheal sáile dh'i.

Bean ghlan, bhas-bhán, chaoin, sheamh, chaschruinn,  
Na 'n calg-rasg donn gáireachdach.

Chaigh na duilin chum an dúlain,  
Dh'fhiachainn dúbhrachd ceardadh orra.

Air a sóinneadh do sgeamh glórmhor;  
'S cloch-iuil mhór ghaol-tháirneach í.

Dreach an aingil, fíobh na h ainnir,  
Chuir am m' anam gáirdicheas.

'S ann o 'n reamhair fuair me 'n euchdog;  
Phenix, eud na gaidhealtachd.

[TD 95]

Airrichdin príosoil no 'm bas mín-gheal;  
'S béasach, minneil cáileachdan.

Fuaras léug air bhruachamh Eitimh,  
'S faodail cheatoch aluinn í.

Léug na foineal, 's fearr no 'n diamond;  
An gabh loinn a párlamaid.

Deideag shoithibh, E— is C—;  
Gur neamh-dhoithibh m' áilleagan.

Béul a 's binne, déud a 's gile,  
Cúl a 's finne fáinichion!

Mao mar shiorus dearg bhermilion;  
Briarach, milis, márranach!

Geal mar íbhi, deud cruinn Dido,  
Páirc na spísri fáileneach!

Da leig bhuaghach, mheallach, ghuamach,  
Súil a 's buairich faitichion!

Ruisg neamh-luaineach, 's módhar gluasad,  
'S staiddeil suairce t abhaistion.

Modhoil, cúrtoil, 's bairdi giulan;  
'S lán bain-diuc o páirtinnibh.

[TD 96]

Geug na míog-shul, 's mór mo phris diot;  
Fuair me-shín na d' pháiste h u.

Thárr me 'n ulaigh, 's cha bi munar,  
'S féarr no tuillidh saibhiris.

Fuair me moran, mo thoil mhór leat;  
Fuair me ór na h Aisia.

Fuair me óg u, fuair me t óigh u;  
Fuair me boidheach, áluinn u.

Mo thaipp dhreachor, shona, thlachdmhor,  
Mhaiseach, ghlachd-gheal, lán-ghasda!

Aignidh fonnor, banoil, tromdha;  
'S líonor conn fa páirtinnibh!

Caomhag mhaoineach, 's cha b' i 'n fhaoineag;  
'S caoin, ciuin, faoilteach, failtichion.

'S réumoil, rummoil, ciallach, gruntoil,  
Mo shonn, suntach, sár-thuigseach.

Béul dearg tostach, lan do shoistin,  
Nach gearr focall earr-loisgeach.

Do chúl péucach, or-bhui, péurlach,  
'S aingli, céatoch, cláideagan!

[TD 97]

'S dalladh learsainn sealltainn geur orr',  
'S gathain ghreine a dearsadh air!

Amaladh, téudach, fann-bhui, seudach;  
Cúl nu géige bla-mhaisich!

Tuir gheal chriostoil, plúir-mhín stoite,  
Ciochan toite bán-chraicneach.

'S sgappach gléi'teach, uirneach, déirceach,  
Traisceach, béusach, crábhach i.

Coslos Venuis, snuagh na h—bh—t;  
'S genmni éagsamhuil talontan.

Muineal mín-gheal, glaine-triodach,  
Chíte fíon a tearnadh leis.

Gairbhe is míne, shuas is shios orr',  
'S donnaigheal mheinneach nárach i.

'S briarach, siofolt, sochdair, fíonolt,  
Bean is miogach fáitichin:

'S i go tosdach, fíor-shaor sochdair;  
Gan dad moit no árdain inte.

'S fonnor, muirneach, ceolor cúirdeach,  
A gheal-uiséil laimh-ghníomhach.

[TD 98]

Slan go faic me-shín mo leannan,  
Ann' am m— áird-chreigich.

Oran-luaigh no fúcaidh, a rinn duin'-uasul d'a leannan, air dhi dol thar  
fairrge. Air fonn, Agus ho Mhórag, no hó-rou, no hó-rou-ghealladh.

A Mhorag chiatoch a chuil dualaich,  
Gur h é do luaigh a th' air m' aire.

'S ma dh' imich u nunn thar chuan uainn',  
Go ma luath a thig a thairis.

'S cuimhnich thoir leat bannal ghruagach,  
A luaighis an Cló ruagh go daingiunn.

O! cha liginn u do' n bhuailidh,  
Ma salaich am buachar t anart.

De cha leiginn u go cualach;  
Obbair thruailli sin na 'n caileag.

Gur h í Morag ghrinn mo ghuamag,  
Ag am bheil cuailen barr-fhionn.

[TD 99]

'S gagganach, bachlagach, cuachach,  
Ciabhag na gruagaiche glaine.

Do chúl peuchdach sios na dhualabh;  
Dhalladh e uaislin le lannir:



Sios na fheoirnenibh ma d' ghuaillibh,  
Leadán cuacheneach na h ainnir:

Do chúl peurlach, ór-bhui, luachach,  
Timchiull do chluaise na chlannamh.

O, Mhorag! go bheil do chuailen  
Ormsa na bhuaireadh gun sgainnir.

'S go nach iar me u ri d' phúsadh,  
Go'm b' e mo run a bhi marr ruit.

'S ma thig u a rís am lúbamh,  
'S e 'n teag a rúin ni ar sgaradh.

Lennidh me chomh-dlú ri d' sháilibh,  
As bairneach ri sgeir mhara.

Shiubhail me cían leat ar m' eolas,  
Agus spailp do'n stroichd ar m' ain-eol.

Go leannain u feadh an tsaoghail,  
Ach us' a ghaoil theachd am fharraid.

[TD 100]

Go 'n chuiridh air mhisg le d' ghaol me;  
'S mear aottrom a ghaoir ata m' bhallambh.

'S a Mhorag 'g am bheil a ghruaigh chiatoch,  
'S glan a fiaradh th' ann d' mhalaidh.

Do shúil shuilbher, shochdair, mhódhar,  
Mhireagach, chomhnart, 's i meallach.

Déud cailce snasda na rioghainn,  
Snaite mar dhísn' air a ghearradh.

Moigh'diunn bhoidheach na 'm bos caoine,  
'S iad chomh-mao ri cloidh na h eala.

Cíochan léaganach na 'n guccag,  
'S failidh a mhusca d'a h anail.

'S ioma oig-fhear a ghabh tlachd dhíot,  
Eaidir Arcabh agus Mannuinn.

'S ioma leannan a th' ag Moraig,  
Eidir Mórór agus Aruinn.

'S ioma gaisgeach deas do ghaidheal,  
Nach obbadh le m' ghradhsa tarrainn:

A reachadh le sgiathabh, 's le cláidhin,  
Air bheag sgath go bial na 'n canon:

[TD 101]

Chonnortaichidh dol na 'n óirdnibh,  
Thoir do chórach, 'mach a dh' ain-deoin.

'S iomad ármunn lásdoil, tréadhach,  
Ann Duneidiunn, ann ambaroil,

Na faiceadh iad gné do dhuais ort,  
Dheanadh tarrainn suas ri d' charraid.

Mo chion a dheanadh leat éri,  
Do Chaiptin fein Mac-mhic-ailen:

Go 'n theann é roi' roimh chách riut,  
'S ni e fás e, ach thig thairis:

Gach duine, tha 'n Uibhist 's a Muideort,  
'S an Arasaig dhubh-ghorm a bharraich;

An Cana, an Eige, 's am Mórroir;  
Reisimed chorr ad Shiol-ailen!

'N am Alastair, is Mhontrós',  
Go 'm ba bhóchdain iad air ghallamh.

Gan d' fhairich la Inbher-lóchai,  
Co ba stróichdich ann le lannamh.

Am Peirst, an Kilsythe, 's an Alt-eíriunn,  
Dh' fhag iad Réubalaich gun anam.

[TD 102]

Alastair mor Ghlinn-ea-cobhann,  
'S bragad coimheach Ghlinn-ea-garadh.

Mar sin is an t Armunn sleiteach,  
Go d' a tha e-fein na leanamh.

Dh'éiridh leat a nall o'n Rúta,  
Antram lu'-chleasach na 'n seang-each.

Dhruididh, na gaidheil go leir riut,  
Go b' e dh'éiridh leat no dh'fhanadh.

Shuigh, deich mile dhiu air clé dhuibh,  
An cogadh Ri séurlus nach mairinn.

'S ioma Cló air 'n tug iad caittein,  
Eadar Cattamh, agus Anuinn.

Bha cách diulta teachd a luagh dhuibh,  
'S chruinnich iadsan sluagh am bannail.

O ríogh ba mhaith 's an luagh-lamh iad,  
'Nuair a thairnidh iad na lannan!

Huile Cló a luaigh iad riabh dhuibh,  
Dh'fhag iad e go ciatoch daingiunn:

Teann, tiugh, daingiunn, fite, luaite,  
Daite ruagh, air thuar na fala.

[TD 103]

Greas-thairis le d' mhain luaghach,  
'S theid na gruagaichins' marr riu.

Oran mhorbhair Mhic-Siomon, Cenncinnidh na Frisealach, deis a chuir go bás ann Sasgunn. Air fonn, Hap me with thy petticoat.

'S Lionor blanc a th' aguinne  
Am Brittin suas ri lionadh,  
Nach déantair gun ghníomh chláidhin,  
Go ceart go brách a scriobhadh;  
Gur h ann diu ar n áilliugan,  
Ard ármunn sin a rioghachd;  
Mac-Siomoin mór a bhásaicheadh,  
Le P—d na mio-ruin.

Mo chion an úrla bhlá-mhaiseach,  
Bha cruaiigh is tlá 's na tiomabh;  
Air réir 's mar bhiogh an t abbar ann,  
Ba staillin ba phriomh mheinn duit:  
Ba bhras ri h uchd do námhad u,  
'Nuair tháirnte na lainn líobha;

[TD 104]

Ba bháigheoil caoin ri d' cháirdibh u,  
Gun árdan ach uiríosul.

Ba bheirtich an tigh stórois sin,  
Do ghliocas córr bha príosoil;  
So scar tuagh an Rogaire,  
O'n choluinn choir bha rioghal:  
Braon do lao'd do thrócaireachd,  
A dh'órdaich Dia na fírinne  
Cha 'n eil an uchd an F—r,  
Mac D—sa ris an st—ch.

O bhalaich sin Dhunbalaich ad!  
Searbh shaileir no 'n cam ghiúdun,  
Go 'n stúr u 'n Reulla-lainnireach,  
Fa thuath ba bharrand iuil duinn;  
Ma gheibh usa mathonas,  
Na d' pheaca-brath gun sgiursadh,  
'S cinteach lium go 'n shabhaladh,  
Do lan dearbh-bhrathair Judas.

T fhíor mhaighisteir cliú-thoiltiunnach,  
Le foill go 'n d'rinn u phógadh,

[TD 105]

Go smal chuir air na foinealabh,  
An diamond sin dheagh Lobhit:  
Och 's Judasach an tsloitereachd,  
A rinn u air bhríob óir oir'n!  
Gur h ioma neach a dh' fhoineachdas,  
Co 'n troiteir rinn an dóibheirt.

O Léug na buaghan soilleire!  
Fhíor chainniull gach deagh sheanchais!  
Ba líonor cuimhil ghoireasach,  
Chinn sgoinneoil ann a t inchinn:  
Ri cogadh bha u misneachoil,  
Deagh-ghiftiunnach áird-mheanmnach;  
An sioth ba torrthach gliocas duit;  
'S b' fhíor phioschoil do leanbhainn.

Fíor mhíre geal na cruaghach u,  
'S a chruadal nach d' rinn lúbadh;  
Gun dad do mheasgadh truaillidh,  
Na d' mhéinn uasuil deis na fúirneis;  
Ba choimh-sean do bhualadhs',  
Agus suaichiontas do chuinnidh,  
Nach Criostuine chuir tuairgnidh ort,  
Ach sluagh sin Bhelsibúba.

[TD 106]

O Reulla geal na cuirteolachd!  
Chinn lan do shúrd garg rioghoil;  
Thug gradh do'n T— St—ch,  
'S bha dúrachdach d' a shínsreadh;  
Go 'n thuit u a d' mhairteoir cúramach,  
Ais-leath a chrúin 's do rioghachd:  
'S t anam glan air úbhlachadh,  
Thug u do Dhia na firinn.

Gur grinn am bás ri 'n d'fhuirich u,  
'S a dh' fhuilig u go ciatoch;  
Gur mór na gifte bunailteach,  
Séamh, furusach, thug Dhia dhuit,  
'Nuair liobhair u go furanach,  
Do chorp d' a ghuin, 's d'a riasladh;  
Le d' chreidimh daingiunn curaidseach,  
Do mhuineal do na biastamh.

Och, och! na leoghain thréidheach sin!  
'S na spioraid thréuna chruaghach,  
Nach bogaich bás go h éugcoir iad;  
Croich, géurogan, no tuaghan:  
Och 's glórmhor, glan, aird-eibhneasach!  
'N ais-éiri san Dialuain sin,

[TD 107]

'S d—h 's crith le déisdin orr',  
A réicill as na h uaighibh.

'S líonor caochan cubhrai mear,  
'S bras shiublachain na t fhion-fhuil,  
Nach rig me leas bhi 'g urachadh,  
Scríobh úghdair síos do fhriobhach;  
Fuil Stiubhartach a Chrúin ad,  
Air a dúbladh na d' chorp príosoil;  
'S gach fuil a 's uaisle flúrana,  
Go léir 's fiu 's an rioghachd.

Gur Baroil a measg mhuccairion

Nach bheil biadh mhuc 's an tsaoghal,  
A dh'fhágas comh-lom-luchdor iad,  
'S chomh-sultor ri feoil dhaoine:  
Tha D—s' is a chuid U—c—n,  
Déis na mhurt e dh'uaislibh,  
Am muineil cho'-garbh sturronda,  
'S gur gann is urra tuagh unt'.

Tha scairteachd 'g glaodhach diubhultais,  
Ard dlú, mar bha fuil Abel,

[TD 108]

O chreuchd na Mairteoir cliuiteach ad,  
Thig gort, is sgiurs, is pláigh oirbh:  
Air gach ball do 'n t júry ad,  
A shuidh an cuirt d'an díteadh;  
Gach fianais fhallsa dhúbuilte,  
Go sgiursar é trí-filte.

O! 's garbh a dhiular fást so,  
Air abhaichibh na 'n Réubal,  
'Nuair thig am P—sa flathachas,  
'S fearg chathanach na éadann;  
Le faobhar a lann crathanach,  
Go sgathar síos go féur iad;  
Bi'dh croich, is tein', is claidheamh r'ibh,  
Gun fhaidhidinn d' ar céusadh.

Car deas do 'n chuibhill bhasorsa,  
'S na fuilig ár na Críostui;  
Thoir as an Epheid sglabhaich sinn,  
Go fonn Chanáan prisoil;  
Air neo, sgrios Rìogh P—sa,  
Le claidheamh, plaigh, is griosach;  
'S cuir Maois is armailt thábhachdach,  
Thoirt bairlinn d' a bheir cíos deth.

[TD 109]

Tha sinne déis ar sáraiche,  
Ar náraich' 's móran sgíosa oir'n;  
An drábhag a t' air márruinn d'inn,  
Air feadh na 'n cárn air síothladh;  
Le mhead 's tha dh'fhiobh ro'r naimhdibh oir'n,  
'G ar sealg a ghná 's na h ínseabh:  
Go 'n d' rinn iad tráille grána dh'inn.  
O Th—ch fair reliobha.

Oran do Ranull óg Mac-Mhic-Ailen, Tighearna Chlannranuill, &c.

MO chion na chonnraig me m' chadul,  
Ranull óg chaidh linn do Shasgunn;  
Marceach múinte na 'n steid brasa,  
Nach géarr fed no srann 's an bhaitteal.

Gur toil lium an Cóirneal slisgheal,  
Do 'n tigeadh na h airm go sgippi;  
Claidheamh, gunna, sgiath, is piostol,

'S eileadh cruinn an cáradh sgiobult.

[TD 110]

Leoghann guineach, calma, luineach,  
Tuil-bheim sgrios-mharbhach 's a ruaig u;  
Beithir bhéumunnach 'n am fuathais,  
Phas a chúrs an Colaist cruadail.

Fuair u t fhadhairt anns na bláramh,  
'S a chruadal an cogadh Th—ch;  
Chleachd u adhartachd na d' pháist',  
Gun suil do laghad air gábhadh.

Fá mo mhulaid 'bhi as t aoinis;  
Ba mhiann lium bhi, faicinn t aodainn,  
Tha gun stoirm, gun fhéith, gun fhaoileach  
Urla chruaigh an uair na 'n caonnag!

Ba staiddeoil, neimh-ghriofagach t abháist,  
Ag gluasad go teine do námhad:  
Mo ghaol an céim sochdair, státoil,  
'S tu le sgairt a brosnadh marsail.

Cha ro' ailis ort ri ghraitin,  
Anns a chogadh ad Ph— T—ch;  
U gun mar-ai-bhith gun fhaillinn,  
Mar ba bheag linn t fhiobh 's na bláramh.

[TD 111]

Ghabh am P—sa cal' na d' Dhuthaich,  
Dh' erich u leis le lan durachd;  
'S 'nuair bhristidh a rís air le bhiui,  
Phill air nais go t fhasga cliuiteach.

Ghabh u na phearsainn 'thead liubhuirt,  
'S go 'n lean u ris ré na h uidhe;  
U fein 's do dhaoín'-uaisle dliodhach,  
'S thug sibh sábhailt uaimh e rís.

'S go d' a tha me ann mo dhúthaich,  
'S beag a so deir (how do you do) rium;  
'S buileach a chaill me mo chúrsa,  
Me gun phump, gun chairt, gun stiuir or'm.

Nach mio-fhortonach a chúis so?  
Go 'n a dheilich m' eideadh-cúil rium;  
M' eideadh-uchd, mo sgiath 's mo lúireach;  
Ann am Muideort thug e chúl rium.

Ach, car aon bhliaghan ni me furus,  
Dh' fhiach am pill mo ghaol o thurus;  
Ma thig esin gheibh me cummail,  
'S ni me criodhoil, failteach, fuireach.

[TD 112]

Na faicinnn a tíghin m' iundrain,  
Chead Choirnel a bha 'g a Ph—sa,

Chinninn chomh aottrom ri fionn-airc;  
'S dhamhsainn gun lot air rinn cuinnseir.

Tha u garg, is ciuin na d' nádor;  
Tha u mín, is garbh, na d' cháileachd;  
'S go seamh farast u ri d' chairdibh,  
Tha u a d' lassair bhuirb ri d' naimhdibh.

'S ioma falachan prisoil, boidheach,  
Tha na 'n cillinibh fa d' chóta,  
Nach nochd u do shiolach ótraich,  
Gos an tachair urra choir ort.

'S beag iunadh odha do shean-'ar,  
Scoileir 's an diadhaire beannaichd;  
Soigh'd-fhear garg am blár na 'n deannal,  
Buaghan móra, glic, do leanailt.

'S ioma sruthon mear lan uabhair,  
A bras rith roi' d' chuislibh uasul;  
B' éadar dhuit bhi lan do chruadal,  
'S rioghoil a stoc as na bhuaineadh!

[TD 113]

'S ioma sonn a dh'eiridh suas leat,  
Na faiceadh iad gne do dhuais ort;  
A bhrosnaicheadh an airm ma d' ghualibh,  
D'a d' dhiubhuilt air luchd d'a d' thuairgnidh.

'S leat fein Clann-ranuill na cuantaich,  
Luchd na spáinneach géura, cruaghach;  
Dol na 'n dáil is fearg na 'n gruaighibh,  
Cha ba ghealltachd fuireach uatha.

Dh' éiridh leat an t Armunn sleiteach,  
Fiui lasgurra na'n géur lann;  
Bhiodh go trodach, lotach, beurra,  
'S tric thug (hog) air bodaich bheurlach.

Go 'n druididh a rís ann do charraid,  
Cinneadh uiseil Ghlinn-ea-garadh,  
Sid na laochrai luthor, mheara,  
Ris nach deanadh naimhde fanailt.

Thigeadh Clann-Donuill Chinn-tire,  
Do t iunsai nam beathraichibh míliont:  
'S maing a chasadh ri fraoch mín-dearg,  
Teachd le 'n uile thoil d'a d' dhídiunn.

[TD 114]

Dh' eiridh Clann-Donnuil a Fhraoich leat  
O Ghleannan-cumhung na 'n aonach;  
Fir gharg, ghasa, thaippi laomsgar,  
Nach d'rinn riabh le taise maomadh.

Sheoladh Iarl Antrum a Erinn,  
Cuig-ceud-deug do dh'fhearabh treuna:  
Fearg is friodh an gnúis na 'n trenfhear,

Nach fag fuighiull béim le'n géur lainn.

Thig Clann-Donuill an t sleibh ruaigh as,  
Guinich allamh, ullamh, ghruamach;  
Gur mairg a chasadh ri 'n tuasaid,  
'S iad na 'n armabh ri h uchd buailte.

Thig Clann-Donuill rose na'n laogh as,  
Comhlan sgaiteach ri h uchd caonaig,  
Na h aigiunnaich chumpa thaobhgeal,  
Bhuailidh sgailc le tartair faobhair.

Thig Clann-Donuill Chnoc-a-chlaidheamh,  
Na donnghallaich mheara ladhach;  
Fir shurdoil', lu'-chleassach, chathach;  
'S coi'-niomhoil dhúr ris an nathair.

[TD 115]

Thig na Galloglaich o'n Bhanna,  
Le slachdanabh dú'ghorm, glana;  
Ne iad smuis is feoil a spannadh;  
Sin, is tiugh na slógh a thanadh.

Go 'n tig Clann-Donnachaidh go ghruamach,  
Fineach gasta, an achdainn chruaghach,  
Nach h ob cuirp, is cinn a spuachdadh;  
'S leantalach an tím na ruaig iad!

Marsailidh Abbaich go h ionolt,  
Marr ri chuid eile d' an cinneadh,  
'S ma 'n duraig iad a chui pillidh,  
Ni iad leon na 's léoir is millidh.

Thig gun ursgadh Clann-an-tsaoir oir'n,  
Sheasamh an tuasaid Chlann-ranuill;  
'S ma gheibh iad caoladh do dh' aobhair,  
Ne iad fuil na's leoir a thaosgadh.

Thig Rodhaich, Rosaich, is Clann-Reamhair,  
Thig na Barraich, thig 'n céudan;

[TD 116]

Cha bhi Ranull óg na eiginn,  
'Nuair thig uile chinnidh fein air.

Co anois a bhaileas an dallag,  
Air Ranull óg Mac-Mhic-Ailen?  
Gur mairg a thairnis as carraid,  
'S na seoid ad ma ghuaillibh air tarrainn.

Bi'dh tuillidh 's a choir a leim ort,  
Mar a h eadraig t fhíor fhuil fein ú;  
Ach 's cinteach ma chuiris tu féim orr',  
Tha do chairde farsaing, feum-sgaoilt'.

Oran a rinnadh a bhliaghna 1746. Air fonn, Let history record, &c.



'S Fuar fearrannach gach ló,  
Gach oiche dorcha doinshíonach;  
'S tursach donn gach lo,  
Murti trom le ceo:  
Ach mosglabh suas a shlóigh,  
'S ar n airsteal trusamh chum air chairsteal',

[TD 117]

'S carstamh uaibh ar brón:  
Tha léig ri muir 's ri spéir,  
Ri bhi ag Eolus, 's ag Neptun,  
'S thig gach tlachd na déigh.

Thig soin-shion leis an R—  
Teichidh sneachd is éiridh uainn;  
Fograr dóruinn shion,  
Thig sólas falbhaidh pian:  
Gach seorsa do gach fíon,  
Thig o'n Fhr— na thunnachabh;  
'S go caisg sinn uile ar n íot:  
Gheibh sinn tuil d' ar miann,  
'S mar naimhde dh' fhág sin uireasach,  
'S dlu chuiris sinn ar líon.

O sheanachainnibh na 'n clann,  
Suas deanamh echdri éfeachdach!  
O sheanachainnibh 's an am,  
Glacamh dubh is peann!  
So a bliaghna chórr,  
An tilg a ghrian le meubhlás biachor  
Gaithain chiatoch oir'n:  
Bi'dh driuchd air bharr an fheoir,

[TD 118]

Bainn' is mil gun luach, gun mhargadh,  
Airgid agus ór.

Na gabhabh sioth o Dh—s',  
Le 'r dochus neartor fírinneach;  
Creidimh dían 's a chóir,  
Go 'n tig reliobh na 's leoir;  
Na biodh ar dóchus fann,  
Gur h ann air réir mar chuiris sibh,  
A bhio's ar buinnig ann:  
O fuirichibh a Chlann,  
'S chi sibh ar n uil' uireasan,  
D' a bhuinnig le cruas lann!

Ciod e do chearts' air crún,  
Ach adhaircin bhi sparradh ort?  
'S coimh-sean ri d' chóir o thús,  
Bríos óir-cheard bha Renfriú:  
Ach bha ion-faileis ann,  
Do thrustur do dh' act parlamaid,  
A dh' fhoil an crun ma d' cheann:  
Ach tog so leat na d' sgé;  
An t Uilliam rinn an t acts' dhuit,  
Go 'm b' eugcoireach e-fein.

[TD 119]

Dean aithri thursach gheur,  
'S grad thoir air n ais na th' agad uat;  
Dean aithri ghuineach 's géill,  
'S le Br—bh—c toilich t fhéim:  
Cum agad do chuid féin,  
'S leig uait cóir an atharraich,  
Gun chloidheamh gun dad sréup;  
Dia, daoín', is nador tréun,  
Bi'dh ann a léig ma 'n oidhr',  
Thoirt dachaidh, choibhris ceart a threud

Craobh-sheanchais teughlaich riogh,  
Na h iochdarain bi'dh eolach uimp';  
Craobh-sheanchais teughlaich riogh,  
Bi'dh map dh'i 'n iomad tír;  
'S ma chuirir car am bí foinn,  
'S an tsnaithen dh'ireach oidhreachdoil,  
Go 'n toir fa near an fhoill:  
Ach gairmidh Dia le sgoinn,  
Chum an ionaid dhleasdannaich,  
Ceart oidhre deas an loin.

Cha 'n eil an leith-sgeul ann,  
Ach saobhadh fann mi-dhiongbalta;

[TD 120]

'S i an éugcoir shoiller th' ann,  
Do neach a bheirte dall:  
Ma 's creidimh an aon chúis,  
Chiunn nach d' fhuair e oideachd,  
Anns an teagasg a rinn Luth;  
O ma 'm b' e sin an cás!  
Cum na chuir sibh shin-sean-'air,  
Go mio-ruineach go bás?

Cha 'n eil ar goal d'ar Ríogh,  
Ach mar air an tsiúrsaich choitchionta;  
'S cuglach staid ar Ríogh,  
Cuairt thoirt d'a 's bhi sgí:  
Go 'n d'fhogair sibh a rís,  
Le'r n iumalas sliochd a mhairteoir sin,  
Le ascaoineachd ar crí;  
'S na dhiaigh sin go d' thug uaibh,  
Do dh' Anna crun a sinsiorachd,  
Go 'n phoinseonaich sibh luath.

O 's caol an teud a Dh—s'!  
Air na sheinn u go tri rioghachdabh;  
Gur mealta an t act le 'n chleóc,  
Iad usa, na d' R— oir'n

[TD 121]

Tha leth-cheud pears' is córr,  
Is faigse fuil is tagraichion,  
Na usa 's á Roinn-eorp;

Ba leathoireach lag, cam,  
Am mear boiriunn o na bhuineadh u,  
B' fhior iumullach 's a chrann.

O 'n culluch sin R— D—s',  
Mac na cr—n Gearmailtich!  
'S é chairdeas rinn 's a dhaimh,  
Gaol fiaich air a chnáimh;  
Go 'n d'fheann e sinn o' r béin;  
Ghlac is chreach an cealgaire,  
'S go 'n mharbh e sinn go léir:  
Na daoine cha leis fein,  
'S ann uime sin gur coma leis,  
Go d' phronnaimit a chéil'.

An leanabh nach leis féin,  
Go d' dheanta da leath chomhthrom dh'e,  
Cha tiomaichd e le a phéin:  
A chri gun tlius, gun deur:  
'S amhuil sin mar tha,  
Go d' chuir' a h uile briottainneach,

[TD 122]

Gun mhein, gun chead go bás;  
O nach leis fein am páist,  
Cha ghluaist' a neach nach b'athair dh'a,  
Go fabhur no go báigh.

Greos-ort a Sh—s chaoimh,  
'S tu 's R—'s is a athair talmhi dhuinn  
Fa'n athair neamha naomh';  
Gabh tlius ri d' chlainn 's bi caoin:  
'S o 's leat féin a Chlann,  
Cuir casg air croich 's air géurogabh,  
Tha reubadh dhinn no 'n ceann;  
'S cuir do threud fa lann;  
'S na leig a bhi d'ar géurleanbhainn,  
Feadh garbhlaich, sleimh, is bheann.

Mo chionsa S—l—s ruagh,  
Ceart oidhr' an fhior R— dhleastannaich;  
Chad toir sinn duibhs' fuath,  
Go 'n cuirir sin 's an uaigh;  
Cha dean croich no tuagh,  
Glacaireachd, no creachannan,  
Gu brách ar sracadh uat;  
Tha 'n diog ad ceangailt shíos,

[TD 123]

An caigiunn ris gach anam dhinn,  
Chomh-daingiunn ri Beinnshíont'.

Och a Ri na 'n dúl,  
Na leigs' neart a ghná thar cheart;  
Ochoin aon Dia 'ta d' thriuir,  
'S ann duit is lear gach cúis!  
Tog dhinn a mh—c is a cuing,  
'S a h ál breac, brothoch, oirceneach,

Le 'n cuid chrom-shoc thar tuinn:  
'S cart go glan White-hall,  
Air ciunn an teughlaich rioghoil sin,  
Bha sinsreadh ann an tamh.

Oran a rinneadh do dha bhodach árraid a bha ann an Ardnomorchuan, a  
chotharraich iad fein le bhi cur ri striopachas ann an aois an ceithir-  
fichid bliaghna. Air fonn, Black Jock.

CAit am bheil tiunnail,  
Na Dúchas' ann Albainn,  
Go breugan, 's go bradachd,  
'S go ascaoineachd earbuill?

[TD 124]

R'ar n ógrai 's r'ar fleasgaich,  
Go d' fhaodair bean earbsa,  
Tha ar bodachain sheiddeach  
Cho'-bras ri boc-earba:  
Na lodragain cheigeach,  
Is leidiche fiasag,  
Go suiri choi' leuddurra,  
Bheuddarrach easgai;  
Ma gheibh iad an comh-throm,  
Is lugh' air ar bannal,  
Pósda no saor,  
Go 'n dean iad a spannadh.

An urrum air chocondachd,  
'S bhroggondachd, ínsgin,  
'S air bhraiseneachd mhogach,  
Do bhodaich na tíres':  
Gur torconda, froggonda,  
Loggaiseach, grís-fhiunn,  
Na tarraichdenich hoggach,  
'S géur bhrodach na 'm brísuibh:  
Na faighidh iad fá,  
Air nionaig air fodar,

[TD 125]

Le bél-mheilliridh smúcach,  
'S na húrduil do shoddar,  
Go 'n deanadh iad hoggraich,  
Le huinich, 's le gloggraich;  
Gun cheneal na 'n úigh,  
Ach dúiseolachd bogaidh.

Gur neonach do shean daoin',  
A bhi ar am buaireadh,  
An caileachd air tuitim,  
'S a cuisilion déis fuaraich;  
A suilion air brusgadh,  
Agus cus do dhroch thuar orra;  
Moran dhi fuilt orr',  
Agus tuisleadh na 'n cluasamh:  
Ach theirinn a cháileachd,  
Bha na 'n árdamh go 'n íslibh,

Chaidh cruinn a dh'aon aite,  
Chuir stáillinn na 'n ísben:  
Ach tha so na shar-fhorton,  
Do m' ghoisti Gill-eusbuig,  
Fuair Aonghus mar phosta,  
Bhi broddadh a ghedd dh'a.

[TD 126]

Bheir so do'n Chleir oilbheim,  
Agus doraraich do dh' urchaid,  
Go 'n thuit iad air riatachd,  
Fir lia Ardnamorchuan:  
'S ni sgreamhoil, fíor bhiastoil,  
Ain-miannach, ro bhruideoil,  
Dh' fhear' caite le bliaghnadh,  
Dhol a riarachadh úislinn.  
Cha 'n fhaidh iad, 's cha 'n iarr iad,  
Gné sios do 'n cuid úlaidh;  
'S ann a thoill iad an riasladh,  
Agus piantuinne dúbuilt:  
Mhoire nach iadsan  
A smirte le clapa,  
Gun fhoirin d' an urchasg,  
Gun phurgaid d' an aiceid.

Ciod e bharoil a t' agabh  
Air tappachan óga,  
'Nuair tha sean daoine laga,  
Nan caignibh ri pogadh?  
Na nionagan bais-gheal,  
D' an glaccadh nan crógamh;

[TD 127]

Fa mheinn na fear glasa,  
'S nam bracairneach cróin-fhionn:  
B' e sid fonn an díombais,  
Fa 'n chliomat bhras riatach,  
Cha bhi cailleach gun sioltachd,  
Go do chrion i le ciadamh;  
No bodach glas rómach,  
Go do robh na shean rugga;  
Coimh-lia ris an Ron,  
Nach e shólas dol chucca.

Ach Aonghas Mhic-Ailen,  
Na 'n iairte an ath thein' ort,  
'S gun urchair na d' charthaidh,  
Bhiodh sid dhuit na dheireas;  
Go 'n iomairidh tu seachdain,  
Air a ghoinnid do dh'úine,  
Ma faighidh tu fuasgladh,  
Gne luaidh no fhudair:  
Bha 'n cogadh ad cruaign ort,  
Na'm buailidh do bhiui,  
Air lamhach, 's air cruadal,  
Agus ruaigh-mheirg air t fhiusi;

[TD 128]

Go 'm biodh an ruaig ort,  
Agus luasgan air t anail;  
Dium, is mi-mheas na gruagaich,  
'S bu bhuan duit a sgannuil.

Gur neonach a fonn  
A thachair 's na bailtibh ad,  
'S mios a chinnis druim iomair,  
No úrlar na 'n claision unt'.  
'S comh-dároil na sean tairbh,  
Ri tri-bhliaghnaich acuineach;  
'S go maith feur na 'n Coiren,  
Is seachd sona feur Fhaisgidil:  
Marsg air na bodachamh,  
Bhuairidh na beirtich leo,  
Thairgidh mál dúbuilt,  
'S bundaiste gersminn asd';  
Le stoadhrum, 's le mosradh,  
'S le bodradh n' an tailceneach,  
'S briosuirneach, froggoiseach,  
Cochullach, tapplaichion.

Tha cleachdadh mio-nadorr,  
'N drasd ann a 's tírs',

[TD 129]

Na h oigfhir nan codul,  
'S na sean daoine ri suiridh;  
Fleasgaich nan torraichim  
Trom anns na leapannabh,  
'S na bodaich ri briodail  
Nionag 's na plaidichibh:  
Ach 's neonach lium, f'in  
Iad a striocadh do 'm battairi,  
Le'n gunnaichibh grís-fhionn,  
'S gur mi-chiatoch acuinn orr',  
Ag na gunnairibh spliasagach,  
Giar-shronach, brach-fhuileach,  
Le'n cuilbher gun urchair,  
Gun chuimse nan glaccabhsan.

'S grann' a mhisneach do bhodach,  
Dol air chogadh 's na cúiltibh,  
Gun a dhag a bhí cochda,  
Na ghlog le cion úillidh;  
'S chuinnser le droch mheirg,  
Teann stoipt' na dhúbla,  
Le dall-phrábadh doilleir,  
Gun choinniull, gun chrúisgen;  
Do anail droch bholtrach,  
Mar osnach air fháilen;

[TD 130]

'S a ghruaighion air roccadh,  
Mar arcuinn mairt arsaí;  
A chraiciunn chomh-lacunn,  
Ri pait na miolmhágain;

'S a chairen le ain-fheoil,  
Air feannadh le craimhinn.

Sibhs' ata pósda,  
'S a nionagan úiseoil,  
Go d' thuit dhuibh le h órdo,  
Bhi an taobh sin do 'n dúthaich,  
Gabhabh uam bairlinn,  
'S bithigh sibh cliuiteach;  
Na creiddibh bhi sábhailt,  
Gun ar gaird a bhi dlú dhuibh:  
Tha na bodaich mi-ghenmni,  
Le meanmn' air am buaireadh,  
Cha 'n ath iad do shean-mhnaoi,  
Do lean'ban no ghruagaich;  
Go 'n a ghaid iad an comus  
O deichnir air fhichid,  
'S beag iunadh an sgonnain,  
Bhi lomlan do spiolcadh.

[TD 131]

An urram do Aonghas,  
Go deargadh le accuinn,  
Go 'n thiuntaidh e an toghar,  
Agus Ailen an t ath-toghar:  
Gur gleusta na liathainich,  
Ciabh glas na racanaich,  
Go cur, is go cliathadh,  
Cha 'n iarradh iad eachrai oir'n.  
'S mar a cuirir deagh shriana,  
Ris na fiagh-stéadan acasan;  
'S feadar deagh-ghlasan iarainn,  
A dheanamh is cearcaill dhoimh,  
A sparrar go daingiunn  
Ma chaoild' gach céile,  
'S ma iochdar gach caileig,  
Ma'n toirir orr' éiginn.

Nach neonach a spioradsa  
Chinn anns na bodachamh,  
Gun bhraon do ghne fhiona,  
Gun aon (tea) ach brochana;  
Gun chupachan ríobhach,  
No fuarachadh dheochanna,

[TD 132]

Ach a phoit thoirt o 'n ghriosaich,  
Agus sineadh le lodar orr':  
Na 'm biodh uisgeachan príosoil,  
Dol a sios anns na corpabh sin,  
'S beathanna brioghoil,  
Dh' fhagadh lionta, dearg, tortoil iad,  
Ba bhrais iad na coileach,  
No buicen dearg daraidh;  
'S na ba chreatairion coill iad,  
Dheanadh cleamhnas ri daraig.

Nach spoth sibh na bodaich,

Ma 'n truaille iad an talamh,  
Tha salunn, salbitir,  
Agus nitir nan tarramh;  
Sparramh an glocaim,  
Sean chlochan na stalon,  
'S fotha, feammabh na pocain,  
Le 'n cochuillibh gearraibh;  
Gu bheil iad chomh-bochoile,  
Lochdach le 'm ballamh,  
Go siolachadh (bhastards),  
Choimh-lionor ri gainibh:

[TD 133]

Mhoire nach iadsan  
A cheangail nan caignibh,  
Mar thachras air saidheach,  
Do mhaddrai air ghasradh.

'S ioma te dh' fhalchas  
A h aodann le tonnaig,  
Ma 's terrig a bhliaghna,  
O fhaoisgnidh ar sgonnain;  
Na mnain na laomabh,  
Ag caoineadh ma 'm pollag',  
Chiunn am buinnig le faoineachd,  
Air son gaol na sean chroman.  
Gur a h oilteil an taom,  
Sean daoin' an déis cromaidh,  
Am bathais air maoladh,  
'S an aois air an lomadh;  
Ain-mianna feoilchlaointe,  
'G an tarraing go connan:  
Le gearrsgin nach gear sibh  
Asd' an da bholla.

Ann a maidin ar n aimsreach,  
Go 'm banaibi ar solus,

[TD 134]

'Nuair th' agamh chomh-anmoch,  
Lan da lampa do dh'ola;  
Sean daorach ar n anbrais,  
Cha 'n fhaodar a mholadh;  
Go 'n therig ar n aogasg,  
'S go 'n a chaochail ar solaidh:  
Nar tomamh le gaoisid,  
'S an aois air ar roladh;  
Go 'n phreasaich ar n aodainn,  
'S go 'n dh' aognaich ar boladh;  
Go 'n tharraing an taog,  
A shaoil air ar gnúisibh;  
'S cha mhór nach do ghearradh  
Leis snaithen ar cúrsa.

Oran árrait. Air fonn, Good night, and God be with you, &c.

P. Mile marbphasg air an tsaoghal,



'S carach baoghalach a dháil;  
Cuibhiull an fhortoin oir'n air caochladh,  
Cha do chleachd sinn moim roimh chách:

[TD 135]

Tha sinn anois air ar sgaoileadh,  
Air feadh ghleann, is fhraoich-beann árd;  
Ach teanailidh sinn fós ar daoine,  
'Nuair a dh' fhaodas sinn go blár.

Misneach mhaith a mhuinntir ghaolach,  
'S gabhaidh Dia dhinn daonnan cás:  
Cuiribh dóchus daingiunn, faoilteach,  
Anns an aon ti ni dhuinn stá;  
'S buanaichibh go rioghoil, adhrach,  
Traisceach, uirneach, caoincneach, blá;  
'S biobh dilis d' chach a cheile,  
'S duinair suas ar creuchda báis.

Ach 's feadar dhomhs'anois bhi falbh uaibh,  
A ghaidhealamh calma mo ghraidh:  
Ba mhor m' earbsas' as ar fonadh,  
Go do dh' fhonadh dhuinn 's an ár,  
'S iomad ancomhthrom a choinnich  
Sinn, 's an choinnimh bha gun ágh:  
Ach gabhaidh mis' anois mo chead dhiot,  
Uine bheag; ach thig me trá.

Leasaichidh me fós ar callsa,  
Churainnibh gun fheall, gun sga;

[TD 136]

A dhilsi dliodhach, rioghoil, tréuna,  
A dheanadh éuchd ri uchd na 'm blár:  
'S cinn is coluinn chuir o chéile,  
Sinn', 's sibh-fein a scaradh fás;  
Ach togabh suas ar misneach gleusta,  
'S cuirim fein r'ar creuchdamh plásd'.

G. A mhoire sinne a t' air ar céusadh,  
Air dhí céille, sinn gun cháil:  
T— St— Mac R— S—,  
A bhi na eiginn anns gach cás;  
Gur h e sin a rinn ar léireadh,  
Gur a féadar dh' a go fág:  
Sinn na dhéigh gun airm, gun éididh.  
Falbh 'n ainm Dhé; ach thig a ghráigh.

Ar mile beannachd na d' dhiaigh,  
'S Dia do d' ghlei'gh anns gach áit':  
Muir is tír a bhi choimh-ré dhuit:  
M' uirni ghear leat fein os áird;  
'S go do sgar mio-fhorton déurach  
Sinn o cheile, 's ceim roi' 'n bhás:  
Ach soirí libh a mh-c R— S—  
Shúgh mo chéille thig gun cháird.

[TD 137]

Chaill sinn ar sduir, 's ar buill-bheirte;  
Dh' fhalbh uainn ar n achdaire-báis;  
Chaill sinn ar compas, 's ar cairtion,  
Ar reil-iuil 's ar beachd gach la:  
Tha ar cuirp gun chinn, gun chasan,  
Sinn mar charcaisibh gun stá;  
Ach gabh us' a ghraidh do t astar,  
Dean gleas taipi, 's thig gun dáil.

P. Beannachd go léir le Cl-n-D—l,  
Sibh a dh' fhoirín or'm na m' chás,  
Eidir oilenibh, is mhoir-thir,  
Lean sibh deonach, rium gach trá:  
'S ioma beinn, is muir, is mointeach,  
A shiubhail sin air chorsa báis;  
Ach theasraig Dia sinn air fuar-fhoirneart,  
Na 'n con srónghao'ach 'bha 'ir ar sáil.

Sibh a rinn fa laimh na Tríonaid,  
Mise a dhíon o mhío-ruinn cháich:  
Mo dhearg naimhde, neartor, líonor,  
Chuir a líon feadh ghleann is árd:  
A mhead 's a thaisbin sibh d' ar dílseachd,  
'S coir nach dío-chuimhnich go brách;

[TD 138]

A bharr, gur sibh is luaith' shín rium,  
Tioc air tír 's an Talamh-árd.

G. Ochan, ochan, cruaiigh an dearmad,  
Bhí 'g ar tearbadh uaibh gun bhás:  
B'í 'n fhíor éibhinneachd, 's am beirteas,  
Bhí d' a t fhaicinn gach aon lá:  
Bí'dh ar ruisg lan tim a frasadh;  
Ar cri lagchúiseach gun cháil,  
Go 'm pill us' a rís air nais oir'n.  
Beannachd leat le neart ar gráidh.

P. O tiormaichibh a suas ar súilin,  
Chomuinn rúnaich 'fuair ar crád,  
Bí'dh sibh fás, maoinéach, muirneach,  
'N ar gáird dúbailt' ma White-hall,  
'Nuair a bhío's na Reabail lúbach,  
Rí bog chrúban feadh na 'n carn,  
Go 'm bí síbhs' an caithrim cíurta,  
Lasdoil, lu'-chleasach, lán áigh.

[TD 139]

Oran do an gairir, am Breacan uallach. Air fonn, Hei an Clo dubh, ho an  
Clo dubh, hei an Clo dubh, b' fhear an Breacan.

B' Fhear lium breacan uallach,  
Ma m' ghuaillibh, 's a chuir fa m' achlais,  
No go do gheibhinn cóta,  
Do 'n chlo is fearr thig a Sasgunn.

Mo laochan fein an t éididh,

A dh' fheamadh an crios d' a ghlasadh,  
Cuaicheneachadh éilidh,  
Déis éri go dol air astar.

Eilidh cruinn na'n cuaichen,  
Gur buaghail an t earradh gaisgeich;  
Shiubhlainn leat na fuarain,  
Feadh fhuairbheann; 's ba ghasd air faich u,

Fíor chulaidh an tsoigh'd-fhir,  
'S neamh-ghloiceil ri uchd na caismeachd;  
'S ciatoch 's an adbhans u,  
Fa shrantraich na 'm píob 's na 'm brattach.

[TD 140]

Cha mhios anns an dol sios u,  
'Nuair scríobar a duille claisich;  
Fíor earradh na ruaige,  
Go luas a chuir anns na casamh!

Ba mhaith go sealg an fhéigh u,  
'N am éri do 'n ghréin air creachunn;  
'S dh' fhalbhainn leat go lodhar,  
Diadómhnaich a dol do 'n chlachan.

Laighinn leat go ciorboil,  
'S mar earbaig go 'm briosgainn grad leat,  
Na b' ullamh air m' armachd,  
Na dearganach 's mosgaid ghlagach.

'N am coilich a bhi dúrdan,  
Air stúcan am maidin dhealta,  
Ba ghasta t fheim 's a chúis sin,  
Seach mútan do thrustar casoig.

Shiubhlainn leat a phosadh,  
'S far feornein cha fhroisinn dealta;  
B' i sid an tsuanach bhoidheach,  
An óigbhean ba mhor a tlachd dh'i.

[TD 141]

B' aigiontach 's an choill u,  
D' a m' choireadh le d' bhlás 's le t fhasga,  
O chathudh, is o chríon-chur,  
Go 'n diona tu me ri frasachd.

Air uachdar gur a sgiomhach  
A laigheadh a sgiath air a breacadh;  
'S claidheamh air chrios ciatoch,  
Air fhiaradh os ciunn do phleata.

'S deas a thigeadh cuilbheir,  
Go suilibhiorra leat fa 'n asgcuill;  
'S a dh' ain-deoin uisg' is urchaid,  
Na tuilbheim go 'm biodh ar fhasga.

Ba mhaith anns an oich' u;  
Mo loinn u mar aodaich-leapa:

B' fhearr lium na 'm brat lín u,  
Is príosoile mhín tha 'n Glas'cha.

'S bagonta grinn bóidheach,  
Air banais is air mód am breacan;  
Suas an éileadh-sguaibe,  
'S dealg-gualainn ag cuir air fasdaidh.

[TD 142]

Ba mhaith an la 's an oich' u,  
Bha loinn ort am beinn 's an cladach,  
Ba mhaith am feacd 's a síoth u:  
Cha Rìgh a fear a chuir as duit.

Shaoil leis go do mhaolaich, so  
Faobhar na 'n Gaidheal taippi;  
Ach 's ann a chuir e géir orr',  
Na 's béurra no deud na h ealltainn:

Dh' fhag e iad lán mío-ruin,  
Choi'-cíocrasach ri coin acrach;  
Cha chaisg deoch an íotadh,  
Go b' fhíon e, ach fíor fhuil Shagsunn.

Go spíon sibh an Crí asainn,  
'S ar brollaichion síos a shracadh,  
Cha toir sibh asainn T—,  
Go brách gos an téid ar tacadh.

R' ar n anam' tha e fuaite,  
Teann, luaite cho'-cruaigh ri glasan;  
'S uainn cha' n fhaodar fhuasgladh,  
Go 'm buainir a fear ad asainn.

[TD 143]

Cleas na mnai-siula,  
Gheibh tuillinn ma 'm beir i a h asaid:  
An ionad a bhi 'n dium ris,  
Go 'n dúbuil d' a fear a lasan.

Go d' chuir sibh oir'ne buarach,  
Thiugh, luaite, go 'r falbh a bhacadh,  
Ritheidh sinn chomh-luaith',  
'S na 's buaine na feigh a ghlasraich.

Tha sinn 's an tsean nádor,  
A bhá sinn roimh am an acta;  
Am pearsanna 's an intinn,  
'S 'n ar riogholachd cha teid lagadh.

'S i 'n fhuil bha 'n cuisl' ar sins'ridh,  
'S an insgin a bha n' an n aigneadh,  
A dh' fhag dhuinne mar dhílib,  
Bhi rioghoil. O sin ar paidir!

Mallachd air gach seorsa,  
Nach deonaicheadh fós falbh leatsa,  
Cia dhiu bhiodh aca cómhach,

No cómhruist, lom go 'n craicinn.

[TD 144]

Mo chion an t óg fearragha,  
Thar farraige chaidh uainn air astar:  
Dúthrachd blá do dhúcha,  
'S an uirni go lean do phearsa.

'S go d' fuair sibh lamh-an-uachdar,  
Aon uair oir'n le seorsa tappaig,  
An donus blár ri bheosan,  
Ni feoladair tuilleadh tappaidh.

Oran úr. Air fonn, Black Jock.

O T— mhic Sh—,  
Mhic Sh—, mhic Th—!  
Leat shiubhlainn go h eadtrom,  
'N am ébhich 'bhi marsal,  
'S cha b' ann leis a phláigh ad,  
A thármaich o 'n mh-c.  
Bheireadh creiddibh is reuson  
Oir'n éri mar b' ábhaist,  
Leis an ailleagan cheatoch,  
'Shliochd éfeachdach Bháncho:

[TD 145]

Mo ghragh a ghruaigh áluinn,  
A dhearsadh or'm stuirt.  
U 'g iomachd go súrdoil,  
Air tús a bhataili,  
Cha fhroisinn aon drúchda,  
'S me dlúth air do shailibh:  
Me eidir an talamh  
'S an t aeir a seoladh,  
Air iteoig le h aidhir,  
Misg-chath, agus shólais;  
'S caismeachd phiob'-móra,  
Bras-shroiceadh am puirt.

O 'n éibhinneachd ghlórmhor,  
An tsólais a b' airde!  
'G ar líonadh do spionnadh,  
Air slinneinibh Th—,  
Go 'n calcadh tu árdan  
Ann cáileachd ar cuirp:  
Do láthaireachd mhórchuiseach,  
Dh' fhógradh gach fáillinn,  
Go 'n tiuntadh tu feodar  
Gach feola go stáillinn,

[TD 146]

'Nuair sheal'mait go sanntach,  
Air faurra do ruisg.  
Go ghnúis torrach do chruadal,  
Do dh' uaisle, 's do naire,

Nach taiseicheadh fuathas,  
Roi' luaidh do námhad:  
'S mar deanadh fir shagsunn  
Do mhealladh, 's do thréigsin,  
Bhiodh an crún air a spalpadh,  
Le d' thapadh air S—,  
A dh' ain-deoin na béiste,  
Leis an d' érich na h uilc.

Go 'm b' fhoirmeil lium torman  
Na 'n organabh aluinn!  
'S tein'-eibhinn a lasadh  
Go bras-gheal air sraidibh!  
'S na croisibh ri h árd-ghaoir,  
Mhóir Th— ar Prionns'!  
Gach uineog le foineal  
A boisgeadh le dearsadh,  
Le solus na 'n coilibh,  
'S deas moigh'dionn d'an smúladh;

[TD 147]

'S gach ni mar a b' arrai  
'G cuir fáilt air le puimp!  
Na canoin ri búireich,  
'S iad ag stúradh an fháilidh,  
Ag cuir crith air gach dúthaich  
Le muiseag na 'n Gaidheal;  
Agus sinne go lú'-cheasach,  
Múirneach lan árdain,  
Am marsail go múinte,  
Ard-shuntach m' a shailibh;  
'S gann bha chudum 's gach fear dhinn  
Tri chairsteil a phuint!

Oran Bachoil. Air fonn, The bucket you want, &c.

HO rou mo bhobug an dram,  
Ho rí mo bhobug an dram,  
Ho rou mo bhobug an dram,  
'S e chuireadh an soddan na m' cheann.

Ho rou ghaolach an liunn,  
Ho rí mo ghaolach an liunn,

[TD 148]

Ho rou mo bhobug an liunn,  
'S e dhúisgidh dhúinn urram gach foinn.

Och óch! mo shólas am puinns,  
Ho rou mo shólas am puinns,  
Ho rí mo shólas am puinns,  
'S tu chuireadh an togail fa m' chuim.

Fheara 'n ar suighe ma 'n bhórd,  
Le'r glaineacha crioghoil 'n ar dórn,  
Na leanamait righin air ól,  
Ma mill sinn ar bruighinn le ból.

Na tostachan siggeanta fial,  
'G an aiseag go rige mo bhial;  
Ba mhireagach stuiggidh, is triall,  
Am marsal le ciogguilt roi' m' chliamh.

'S tu chuireadh na curaidh' 's an tsluagh,  
'N am cogaidh ri h aodainn na 'n ruag,  
Go 'n olaimit sgailc dhiot go luath,  
Ma sguidsemit slacain a truaill'.

[TD 149]

'S tu dh' fhagadh sinn taippi 's an tóir,  
'N am tarraing na 'n glas-lann ri sroin,  
'Nuair thilgte na breacain do 'n tslógh,  
'S a truaill, bheirt amach claidheamh-mór.

Go tu mo leannan glan úr,  
Cha phóg me go dílinn u 'n cúil;  
Ach phógainn, is dheobhlainn u rúin,  
'Nuair thig u 's Jacobus na d' ghnúis:

An t ainm sin is fearr ata ann,  
Ainm Sheimis a chuir air do cheann;  
'S e thogadh a sogan fa m' chaint,  
'S a dh' fhagadh go blasda mo dhram.

Fadaimit teine beag shíos,  
Na lasraiche ciuin a ní gríos,  
A gharas ar claguinn, 's ar crí,  
'S dh' fhógras ar n airsteal, 's ar sgíos.

Gur tu mo ghlaineag ghlan lom,  
Mo leannan is cannaiche fonn;  
Go d' rinne tu dh' fheammainn na 'n tonn,  
Gur mór tha do cheanal na d' chom.

[TD 150]

O fair a ghaoil channaich do phóg,  
Leig clannadh d' a t anail fa m' shróin,  
Gur cubhrai lium fannal do bheoil,  
No tuis agus mire na h Eorp.

O aisig a ghlaine do phóg!  
Cuir speirid 'n ar teangamh go ceol;  
An íocshlainte bheannaichte choir,  
A leasaicheas anam is feoil!

Marbhainn a rinneadh do pheata Colum, a mharbhadh le aubhag.

'S Tursach mo sgeul ri luaigh,  
'S gun chách d' a d' chaoi,  
Ma bhás an fhir ba leanaboil tuar,  
'S ba mheanbh ri chlaoi.  
'S oil lium bás a Cholun chaoimh,  
Nach b' anagrach gnás,  
A thuitim le madadh go 'm béus,

Dobhran na 'n cárn.

[TD 151]

'S tu 's truaidh linn do bhás na 'n ean;  
Mo chrágh nach beo,  
Fhir a b' iteagach, miottagach triall,  
Go ba mheirbh do threoir:  
B' fheimeil' do Naoi na cách,  
'N am bhárcadh na 'n stuagh,  
Ba tu 'n teachdair' gun seach'ran d' a,  
'Nuair thraigh an Cuan:  
A dh' idreachdainn do dh' fhalbh an tuil,  
Litir gach fear;  
Dúbhull is Colum go'n chuir  
Deagh Naoi thar lear;  
Ach chaidh Dubhull air seacharan-cuain,  
'S cha do phill e riabh;  
Ach phill Colum le iteagaich luath,  
'S a fhreagra na bhial.  
Air thús, cha d' fhuair e ionad d' a bhonn  
A seasadh e ann,  
Gos do thiormaich Díle na 'n tonn,  
Far mullach nam beann:  
'S ann sin, a litirsin leagh an duine bha glic,  
Go 'n thiormach a bhailc,

[TD 152]

'S go faigheadh a mhuirichinn, cobhair na 'n teirc,  
Agus fuasgladh na 'n airc.  
Le neart cha spúilte do niod,  
Go do thigte d' a d' shlad;  
Bhiodh do chaisteal fa bhearrabh na 'n creg,  
Ann an daingnichibh rag:  
Bha do mhodh-siolaich air leath o chách,  
Cha togradh tu suas,  
Ach a durraghail an taca ri d' ghrágh,  
'G cuir cogair 'n a cluais.  
Cha do chuir u duil ann airgid no spréigh,  
Na féist am biodh súgh,  
Ach spioladh, is criomadh an tsíl le d' bhéul  
'S ag ól a bhúirnn:  
Aodach, no anart, síoda, no sról,  
Cha cheannachadh tu 'm bú;  
Bhiodh t éididh do mhín-iteacha gorm,  
Air nach drúidheadh an drúchd:  
Cha do ghabh u riabh paidir no créud,  
A ghuidh na 'n dúl;  
Gaigheidh, cha 'n eil t anam am péin  
O chaidh tu 'nunn.

[TD 153]

Cha 'n e gun chiste no anart bhi comhdach do chré,  
Fa lic anns an úir,  
Tha mise go cruaiigh e, niu 'g acain go léir,  
Ach do thiutim le cú.



Marbhrainn Máiri nian Ean Mhic-Eun, do 'n gairte, an Aigionnach. Air fonn, Piobaireachd.

THA me craiteach tinn,  
'S Máiri ghrinn bodag;  
An t éag air a toirt dhinn,  
Anois dint' fa chlodamh;  
'S ioma fearrabhall chinn,  
Cearclach, féitheach slim,  
A thiolaigidh na d' chill,  
'S cul do chinn air fodar.

'S ann agad fein bha ghibht,  
Eidir dha bhith do chos';  
Gur lionar fleasgach glic,  
Ba rionnchrúaigh, bliochdach dos,

[TD 154]

Chuireadh air bhallaichrith tric,  
Le cachbhalg cruinn fa bhrot,  
'S t anail ri each choi'-brisg,  
An gallachrann gnìomh na throt.

'S ann agad fein tha pheisg,  
Chinn mor le sgreib na 'n clap;  
Le ciogladh bhod ri d' sgeig;  
'S le síor bhleth ghreadan shlat:  
Na d' cheal gur minig theac,  
Crann-mór le stagh, 's le bheirt:  
Tri cheud uair go 'n sgregg,  
Go 'n d' fhail do gheid 's go 'n mhalc.

'S ann agad fein tha 'n eig,  
Gann oirleach bheag o d' noig;  
Le ball chomhrag ri creig,  
Chuireadh long bheag air flod:  
Da fhichid bliaghn' man heist,  
Go 'n bhreo do chroit, 's go 'n ghrod;  
Gur iomad fear a cheig,  
'S a bhrod le cead do roig.

[TD 155]

An tógurrach gheal-dhonn,  
Nach ro' crom, no paiteach,  
An tric do mhoglaich sgonn,  
'S paire lom do chlachabh:  
'Nuair a dhuisgt' t fhonn,  
Go b' ann air sgáth na 'n tom,  
Go 'm biodh ma thárr do bhronn,  
Galon ronn do shraddadh.

Go scriobhar t airm go glic,  
A sios air do lic gun stad,  
Da bhrill na 'n crois air pit,  
'S magarla sic na 'n glaic,  
Air (feild) do phlaide bhrìc,  
Chinn tiugh le stiorc-luagh-chas:  
B' e 'n dol gun rath, gun slioc,

Bhi cur deagh shil na d' chlais.

'S iomad oig-fhear bá,  
Ann an aird a shogain,  
A sháth a shleagh na d' gháig,  
'S a ghrad fhág na d' lod' e,  
Leis am b' fhearr am bás,  
Na dol a rís na d' dháil,

[TD 156]

Eagal go 'n grad bháit' e,  
Am measg pláigh do rocan.

Suilin an aite na 'm bod,  
Umad a silidh ma seach;  
Basan an ionad na 'n cloch,  
Anois d' a d' phostadh: mo chreach;  
An uaigh an ionad do nochd,  
Bhi 'nois d'a cladhach, 's d' a treach;  
A spaid an ionad na 'n stob,  
B' ábhaist na d' shlochd dol asteach.

'S ioma lasag chruaigh,  
Bhiodh ma m' luaighs' an Uibhist;  
Eidir Seile bhruach,  
Bun-na-Stuagh, 's Lochuthuirn,  
'S brath bhi ac' Dialuain,  
Bhi d' a d' chuir 's an uaigh:  
Banaltrom bhod cruaigh;  
Fior chliath-luaigh na 'n triuthas.

Taing do Chlann-ai-Leoin,  
Rinn cosg mór ri t fhalair,

[TD 157]

Chuir tharad da chloich mhóir,  
Agus fód do 'n talamh:  
Na h eolaich rinn a chóir,  
Am pór ba toil leat beo,  
A chuir mar chumhdach córr,  
Ar muin céis choir na 'n tairr-iall.

'S mis' th' air mo bhioladh a nochd,  
'S mo chrí ri ean-bhualadh lag;  
Ri gul, 's ri cionar go bochd,  
Fa sproc, le imni gun stad,  
Ma 'n tuggarraich dhoinn dhol 's an tslochd;  
'S fuar phloc ag cúmhach a taisg.  
Do 'n chinneadh shár-bhuailteach le hog,  
Sgleogadh pit bhog le sod mhag.

B' fhearr go bithinns' am chrúban,  
'S me air cúl do chiste;  
Leiginn fann-ghlaoidh thúrsach,  
'S bhiodh mo shuilin silteach:  
'N am bhi dol do 'n uir ort,  
Sheanachaisinn mo rúnsa,  
Amach a Teughlach Mhuideort.

Culaidh rúsgadh phiostol.

[TD 158]

Cnottag do dheiridh do stoc,  
D' a cragadh le fairche cruaiigh, rag;  
Le loinid do sheileir bhiodh scop  
Coipte, go t imlic le glag:  
Chluinnte fead-ghaile le glog;  
Rumaladh brilleocach na d' lag:  
B' e t orgain ceolor an gog,  
'Ni mealgradh sprilleocach do chnag.

Moladh air deagh bhod.

THA ball-ratha sinte riut  
A choisinn míle buaigh,  
Sar-bhod iallach, accuinneach,  
Rinn-gheur, sgaiteach, cruaiigh,  
Uilleach, feitheach, feadanach,  
Laidir, seasbhach, buan,  
Beodha, treorach, togarrach;  
Nach diultadh bog no cruaiigh.

[TD 159]

Oran do 'n gairir, Tinneas na h urchaid. Air fonn, Tha me-shin suarach ma ghruaman an tsean duin', &c.

GO bheil Tinneas na h urchaid,  
Ar feadh Ardna—n,  
Ri sior ghabhail phurgaid,  
Chuir tururaich na 'n cean orr'.

Na fir lan do 'n ghalar,  
Go rig' a smior-cailleach;  
A fearrabhuill air faileadh;  
Grad chaillidh iad feamm ris

Na mnain air sgiolagh;  
'S an airnion air sileadh;  
An clap air am milleadh;  
'S am brilleinibh feannta:

An Cogois d' an criomadh;  
'S am mionach d' a sginneadh;  
A suilin d' an dinneadh;  
'S am binid air teanntadh:

[TD 160]

An criodha d' a bhioradh;  
'S an tilgidh d' a shireadh,  
'S a laigse d' a philleadh,  
Go minig d' an an-toill.

Teudan is gusgcuill,  
D' a tharraing o 'm bussamh;  
'S am meillion ro ruiteach;

'S am pluicion lán sleamhnain:

An craicionn d' a sgreaggadh;  
'S an éarrach air peasgcadh;  
Múir ghágach lán teasa,  
Mar ghreaddagh na feanntaig.

Thig oirbh eas-shlaintibh coibheach,  
Bolgach, pláigh, agus cloimhin;  
'G ar sgríos, is 'g ar clomhadh,  
Mar eich bhrothach bhio's seanta.

[TD 161]

Oran air sean aois. Air fonn, The pearl of the Irish nation.

CHA tog mise fonn,  
Cha 'n éirich e lium,  
Tha m' aigneadh ro throm fa éislin;  
An criodh a ta m' chom  
Mar chloich bhiodh na deann,  
Air tuitim an gleann nach éirich;  
Tha gaisgeach nach tiom  
Oir'n ag cogadh, 's a strí,  
Nach urrainn a chui bhi ré rinn,  
O 's treas e no sinn,  
Theid lesin ar claoi,  
'S cha teasraig aon ni fa 'n ghréin sinn.

Cha chúis, úr 's i dearbh  
Bhi 'g iunndrainn na dh'fhalbh,  
Ar cruitheachd, ar dealbh, 's ar n éagasg,  
Ar cumachd, 's ar dreach,  
Ar spionnadh, 's ar neart,  
Ar cur an am gleac no sréupa;  
Mar a sgaoileas an ceo  
Thar aodann an fhéoir;

[TD 162]

Mar a chaochlas na neoil 's na spéiribh,  
'S ann th' an ois a teachd óir'n,  
Cumhach, caointeach lan bróin,  
'S neamh-shaoireach r' a leon an te sin.

Aois odhar gun bhrigh,  
Tha 'g ar toghar go cill  
Dh' fhagas bodhaig a chinn ro éididh:  
Aois bhodhar nach cluinn,  
Gun toghaidh gun suim,  
Gun char foghainneach stri, no stréupa;  
Aois aiceideach thinn,  
Gun tagsa, gun chlí  
Gun ghaisgeadh, gun spíd, gun spéaraid;  
Lan airsteil is cráigh,  
Gun aidbheil bhi slán;  
Gun aon neach 'g am bheil cás do d' éiginn.

Aois chasadach gharbh,  
Cheann-trom, chodaltach, bhalmh,

Ann an ion 's a bhi marbh gun éirst u;  
Cha ghluais u ach mall,  
Agus cuaille ann do laimh,  
Dol mancuairt air gach ault is featha:

[TD 163]

'S tu nach guidhir go brách,  
Cha chuidh dhuit e,  
Geall rithe, no snamh, no léime;  
'S ann tha fiabhras is crágh,  
Ag t iarraidh go bás,  
Ni 's lionoir no pláigh na h Eipheid.

Aois chianoil ro-bhoc,  
Ri caoi na rug ort,  
Dimbrígeheil, gun toirtt, gun spéis u:  
Do luchd commuinn is gaoil,  
Fa chomruig an aoig,  
'S gun air comus a h aon diu éiri:  
Dh' fhalbh t airneis, 's do chuid,  
Dh' fhalbh slainte do chuirp,  
Thig ort fállinne tuigs' is réasoín;  
Thig dio-cuimhne, thig báí,  
Thig diobhonas d' a,  
Thig mío-loinn do chairde féin ort.

Aois ghreannach, bhoc thruadh,  
'S miosa sealladh is tuar,  
Mhaol-sgallach, gun ghruag, gun déadach:  
Roc-aodannach cruaiigh,

[TD 164]

Preasach, craicneach, lom, fuar,  
Crubach, crottach, gun ghluasad céime;  
Us' a loghair na spioc,  
Bheir na subhailce dhinn,  
Co 's an domhan le 'm binn do shéisidh?  
Aois ghliogach gun cháil,  
'S tu 's miosa no 'm bás;  
'S tu 's tric a rinn tráill do 'n tréan-fhear.

Aois sheachdi lan brón,  
Gun riobhadh, gun spórs,  
Gun toilintinn ri ceol d' a éisdeachd:  
Roib-fhiasagach glas,  
Air dhroch sheasamh-cas,  
Leisg, seottoil, neamhghrad go éiri:  
Cha 'n fhuilig u fuachd,  
'S olc an urr' u 'n cas cruaiigh,  
'S e do bhuinnig an tuath' 's an déirce:  
Cha 'n eil neach ort an tóir,  
Nach e aidbheil am beóil,  
Gur fada leo beo gun fheim u.

Aois uaine 's olc dreach,  
Or'm is suarrach do theachd,

[TD 165]

Cha 'n eil tuaireisgeul ceart fa 'n ghrein ort;  
U gun mhìre, gun mhúirn;  
U gun spiorad, gun súrd;  
For an cruinnich a chúirt cha téid u:  
Aois chairti 's olc greann;  
Aois aicceideach mhall;  
Aois phrabb shuileach dhall gun learsainn,  
Cass feargach gun súgh;  
Lan farmaid is tnú,  
Ri fear meanmnach bhio 's luthor, gleusta.

Faire, fair' a dhuin' óig,  
Cia do bharondos mór?  
'N i do bharaill bhi beo 's nach éag u?  
Go d' tha 'n saoghal 's an fheoil,  
Comhaontach na 's leoir,  
Air do chlaonadh o choir, go h éugcoir;  
Comh-fhad 's a tha 'n dáil,  
Thig ort teachdair' a bháis,  
Na creid facall gur fáistin bhréig e;  
Bi'dh do ghaird ort gle chruaigh;  
Tha do námhaid mancuairt;  
Cha tigh crábhaidh an uaigh an téid u;

[TD 166]

Ach ároch gun tuar,  
Chnoigheach, dhaolagach, fhuar,  
Ann an cáirich iad suas leat féin u;  
Chomh-mor 's tha do bheachd,  
Do d' stóir cha teid leat,  
Ach bordain bheag shnait' is leíne;  
'S e cúram is mó,  
Bhi dol dh'iunsaidh a mhóid,  
Go toirt cuntus an cóir, 's an eugcóir,  
For nach seasamh do ní,  
Dhuit aon dad do t fhíoch:  
'S e 's cuis eagail bhi 'm príoson eiginn.

<eng>

The Marquis of Montrose's lines upon the death of King Charles I.

GReat! good! and just! could I but rate  
My griefs, and thy too rigid fate,  
I'd weep the world to such a strain,  
As it should once deluge again.  
But since thy loud-tongu'd blood demands supplies,  
More from Briareus' hands, than Argus' eyes,  
I'll sing thy obsequies with trumpet-sounds,  
And write thy epitaph with blood and wounds.

[TD 167]

Translated extempore into Galic. By —.

<gai>

A Thi mhóir, mhaith, cheart!  
Nach b' urra mise luach,

Do bhróna féin,  
'S mo dhana géur an-truaghs',  
An soaghal ghuilinn  
Le caoi, 's le tuiribh cruai,  
'S a dh' ath-tharraiginn tuil  
Thar mullach bheann, is chruach:  
Ach o 's mo tha teang'  
Ard-fhaclach t fhal' ag sgairt,  
Air laimhin Bhriarius,  
No suilin Arguis thais,  
Caismeachd t fhalaire seinnim  
Le fuaimnich stoc,  
Scriobham do mharbhrainn  
Le fuil chreuchd-dhearg na 'n lot.

<eng>

Lines wrote by the Marquis of Montrose when under sentence of death.

LET them bestow on ev'ry airth a limb,  
Then open all my veins, that I may swim

[TD 168]

To thee, my Maker, in that crimson lake;  
Then place my parboil'd head upon a stake;  
Scatter my ashes, straw them in the air:  
Lord, since thou know'st where all those atoms are,  
I'm hopeful thou'lt recover all my dust,  
And confident thou'lt raise me with the just.

Translated extempore into Galic. By —.

<gai>

AIR gach beneig  
Cuireadh iad dhiom cnaimh,  
Mo chuislibh sgaoileadh,  
Iad 's go faodainn snamh  
Do d' ionsaighs', chruth-ai-fhir mhóir,  
'S an lochan ró-dhearg lans',  
'S mo chean leath-bhruicht  
Air barr ard-stuib biodh sáit';  
Sgappadh iad mo luath',  
'S an aer fhuar na stur:  
Dhe o tha fios agad  
For bheil gach dadmonn dhiu,

[TD 169]

Tha me 'n lan-dóchus  
Go tiomasaich u fós m' úir,  
'S a measg do shluagh  
Go 'n tog u suas me d' chúirt.

<eng>A passage of Montrose's speech to the parliament, translated extempore into Galic. By —.<gai>

'S Ma fagadh Dia mo chorp,  
'N ain-mheadachd chórr,  
'S go 'n gearrt' am mhíle million

Píosa m' fheoil,  
Ais-leath mo rioghachd,  
Bhi d'a dion 's a chóir;  
Go 'm b' e mo mhiann,  
Mo roinn am mhiribh beo,  
Air barr gach stiobla,  
'S chroise cian na h Eorp.  
Dh' ain-deoin mío-ruin,  
'S fuil-íotach dian luchd gó,  
Theid m' anam príseil  
Suas gun phian go gloir.

[TD 170]

Oran air aisling a bhruadair duin'-uasul arraid, go roibh tuil ri tighin thairis air siorramachd Earraghaidheal, air son iad a dh' éiridh, &c. Agus 's e 's ainm do 'n oran, an Airce. Air fonn, Tuitir Ile b' ainm do 'n fhear, &c.

DIaidh dhombh tuitim ann mo chadul,  
Chonncas aislig chuir or'm cúram,  
Guth 'g am mhosgladh suas go sgairsteil,  
Dol air theachdaireachd 'nuair dhúisginn.

'S go d' chaigh me 'm shuain go h órdoil,  
Mar ba chóir do 'n h uile criostai,  
Chonncas brudadar do dh' ion bócan,  
Chuir air bhall-chrith m' fheoil, is m' fhiocla.

Gur he e Brigadeer Caimbeul,  
A mharbhadh an abhar R— S—,  
Shummoin mise a rair am chadul,  
Do air theachdaireachd 'nuair dh' eirinn.

Dh' earb e rium esin a righin,  
Alastair criodha lean deonach,  
Ris an standard sin Ph— T—,  
Dh' fhuilgeadh bas ais-leath na córach.

[TD 171]

Fear Airdsliginis an t ármunn,  
Tha me 'g rádh, 's cha neach eile,  
'S go d' shiubhail u an Eorp, 's an Aisi,  
Fhir th' am chláistinn chaoi na ceil e.

Dh' earail an guth labhairt ri'sin,  
A chlisgeadh fios chuir air saoramh,  
Dheanadh gun fhaillinn deagh árdroch,  
Roi' 'n tuil ghábhai bha go taosgadh.

'S amhuil so, a labhair mise,  
Gun gne chuir ris, no thoirt uai;  
Dh' earail me air go geur, sgairsteil,  
Dol ma 'n teachdaireachd ri luaitheir.

Agus, 's amhuil so, dubhuirt an guth.

A Naoi Chaimbeulaich an áigh,



Dean Airce dhuit-fein a bhio's pailt;  
Sábhail do theughlach go luath,  
Tha an tuil-ruagh a teachd air nais.

Cha ruig i leas a bhi ro mhór;  
'S na biodh i idir beag;  
Ceathair cheud lamhchoille 's a dhá,  
'S biodh i chomhláidir ri creig.

[TD 172]

Saor o theughlach Lochnaneala,  
'S cáil eile do dh' fhearabh coire,  
Na leig duin' a 's teach 's an loings',  
A ghabh unsa dh' ionntos R— D—sa.

Póir do gach seorsa 's fearr,  
As gach mear a chinn o d' stoc,  
Thoir cuideriut anns an Airce,  
Tha muir báite ri teachd ort.

Na gaidheil le 'm b' ainnimh bhi rioghoil,  
Cha 'n eil mio-thlachd againn riu;  
Ach sibhs' d' am b' abhaist bhi dílis,  
Thoill sibh cíos thoirt dhibh, 's ar bruthadh.

Tog do d' mhousgaid, 's cuir ort surd,  
Air Airc' ur a dheanamh suas,  
Thig an tuilbheumsa chomhcas,  
'S a thig fras a faoilleach fuar.

Tha diudhultas le guth árd,  
Mar bha fuil Abel 's an spéir,  
Ag uirni, 's ag iolach go h árd,  
Gort is pláigh theachd air gach cré:

[TD 173]

Air gach cre a dhearg a lamh,  
Anns na rinneadh oir'ne bhruid;  
Do chreachadh, do losgadh, 's do dh' fhairgneadh,  
'S cha chall linn marbhadh, ach murt.

Thig so chomhcas ri beimsleamha,  
Scrothaidh e leis gach ni thachras;  
Gach neach tha go smior na réabal,  
Lomaidh e géur o na clachamh.

Bárcaidh an tuil 'nuair nach saoil u,  
'S maith a dh' fhaoite gur h ann a niu;  
Tarr leat do dhilse, 's gach caraid,  
'S Barrnacara fag amuidh.

Na tugadh dio-chuimhn' no mousgaid  
Ort, Loudon fhagail an dearmad,  
'S fear eil' a ni 'mach am poire,  
Go ba throiteir gheibh e tearmad.

Thoir dhachaidh Dubhul, is Eain,  
'S gach fear tha dliaghach dhiut teasraig;

'S do gach teughlach eile cáraid,  
Go modh-síolaich fhagail beittir.

[TD 174]

Na toir neach air bord do d' lestir,  
Ach póir do fhleasgaichibh calma;  
Na leig gne eanlai a 's teach ort,  
Ach go teachdaireachd do Chaluman.

Ceangail cu, cat, is clach-mhuillinn,  
Ma mhuineal burroil Mhic-Nibhein,  
'S tilg a sios e le neart cudum,  
An craos slugganach na dilionn;

Air neo, ma 's e do thoil fein e,  
Cum agad e go feim fiaich;  
'S biodh e cuideiris a Chaluman,  
Go 'n cuirt air falbh iad nan diais.

Cum ri Sir Donnchadh an caibin;  
'S buin go coir ri Inveraw;  
'S o bhio 's tu pailt do dhimh fhrancaich,  
Cum gun taing riu casg am paghaidh.

Ma tharras tu fear Choirechunna,  
Na fág fa chuntart na 'n tonn e;  
Thoir air bord a 's teach an duin' ad,  
'S buin ris urramach neamhlompais.

[TD 175]

Ma dh' fhairies tu Caiptin Donnchadh,  
Am measg an tromlaich d'a d' righin;  
D'a t atach ag iarraidh buird ort,  
Ciuill le súrd a 's teach na d' chri e.

Gach aon duin' eile do 'n teughlach,  
Na bi meobhla riu na d' chriodha;  
Thoir dhoibh teine, leab', is ardoch,  
Deoch, is failte, is moran biaigh.

Tha soigh'deir agus an criostai,  
Ann aon phearsainn ghrinn 's an Chaipin;  
'S do phoncamh rioghoil cho'-luchdor,  
Chaoi go 'n tuit e air a thappadh.

Tha e cho'-modhar ri moigh'din,  
Siofolta, coinneil, gun ghaiseadh;  
Gun chais', gun raise, gun stroilich,  
Lan do sgoinn ri uchd a ghaisgidh:

Tha e díreach, ríoghoil, rúnach,  
Tha e fiughuntach gun stró ann;  
Tha e cuimiseach, glic na ghiulan,  
Flathoil, cúirteil, gun ghne mhórchuis:

[TD 176]

Tha e meinich, iochdor, báigheil,

Trócaireach, cáirdeach, lan athtruais;  
Guineach ri naimhde 's na bláramh,  
Gos an tárradh e fa smachd iad;

A sin, thaisbeineadh e thrócair,  
Do bhochabh fógarrach gach áite,  
'S cha chuireadh e 'n gníomh an t órdo,  
Bha fa 'n fh-d-r na phatent:

Beannachd nochd', is bhochd' sin Mhúideort;  
Beannachd gach dúcha na d' chuiddeachd,  
A bhrigh nach do chuir u le dólas,  
Sean, no óg dhiu chum na h uiddil:

Uime sin, Alastair ghaolaich,  
Gabh an caomhanachs' na t árdroich,  
'S gach aon duin' eile d'a dhaoine,  
Feach dhoibh aoighealachd is cáirdeas.

An t eittionn glan, fírinneach, bríoghoil,  
Gun mholl, gun ghiomh, gun rusg cathadh;  
Claidhin chomhcruaigh', sgaiteach, ríoghoil,  
'S a thairnidh go gníomh le T—.

[TD 177]

Cha 'n fheim iad leighis, no urchaisg,  
No 'n cuir am purgudair sáile:  
Cho'-saor o chaire na 'n troit-fhear',  
'S go d' bheirt' iad a rair le 'm mathair'.

Tighearna-nan-Ard ma thachras,  
E riut, 's e 'g asnachadh dídinne,  
Tha e do 'n tseorsa gun truailleidh,  
Nach roi' fuar do'n teughlach ríoghoil.

Thoir dhasan ionad chomhtaitneach,  
'S a bhio's agad anns an Airce;  
Biadh, is aodach, 's moran dighe;  
Giullaichd go h inich do chairde.

Sgibinis go d' ro' 'g a d' fhoinneachd,  
Ri griosadh coinneis, 's e 'g gal riut;  
Tearmad no iochd cha do thoill e,  
Na bi foill dh'a, thoir dh'a salunn.

Ceangail bolla lín ma mheadhain,  
Bheir pian dh'a 's dliaghach d'a chaire;  
'S 'nuair bhio's e do phlubraich currai,  
Slaod leat go h ullamh a 's tigh e.

[TD 178]

Cum amach fear Chnocbui,  
'S guidhim ort na leig a bhathagh;  
Ceangail go daingiuinn ris <eng>(buoy), <gai>  
Bheir snamh dh'a 'n uighim a chraigheoidh:

'S 'nuair nidhir as an-blas D—ch,  
'S an fhairrg' air a leon, 's air a mhiottadh,

Spíon a 's teach e, 's thoir dh'a <eng>(cordial), <gai>  
A bheir beo e deis a shliobraich.

Bi'dh tigh Chaladair an dóchus,  
Go leig u air bórd go leir iad;  
O tha 'n cogois teann d'an scróbadh,  
Nach e Deórs' an R— ach Seumas:

Ach coinseonaichim u le h órdo,  
An R— mhoir d' an coir dhuit géillidh;  
Tilg amach iad uil' air fleódradh,  
'S aircion mór fa chórr a sgéith':

Biodh sin mar phurgudair aca,  
'G an glanadh, 's 'g an carstadh o 'n ótrach;  
Sin, 'nuair scúrar iad o 'm peacadh,  
Thoir go caomh a 's teach air bórd iad.

[TD 179]

S—th—ll, fear-ain-neart nam bantroch,  
Na 'n díleachdan' fann, 's na 'n deorai:  
Iobair suas air altair Neptun,  
Air son a chreachan, 's dhoibheirt.

An Donullach Ilead an rascal,  
An glagaire fada bóstail:  
Thoir urchair dh'a chum an aigen,  
Go leaba-chadul na 'n sórnán.

Mac-Dheors'-oig go d' thuit e 'm peaca,  
Le impi pragsain, 's le górraich:  
Leig plummadh dh'a chum an áigen,  
'S thoir go grad a 's teach le d' róp e.

Spárr Aisginnis ann an tuba,  
'S fag e fa luidridh an anfaidh;  
Biodh e 'measg na 'n tonn air uiddil,  
Gos an caill e chuid do 'n aintheas.

Glac air laimh Ean-ban na Coinnil;  
Mo dhílsein coiniullach, grádhach:  
Thoir dh'a biadh, is deoch, is coinniull,  
Boll, agus glainne 's a cháibin.

[TD 180]

Richardson, grad thilg thar stoc e,  
'S tric a thog dhuinn tosta Th—;  
Ach o 'n shleamhnaich e 'n a chreidimh,  
Ascaoin-eaglais air a mheirleach.

Ma thig a bhan-bhárd na d' líonamh;  
Ostag mhíó-narach an Obain,  
Ceangail achdair r'i do bhrandi,  
Go bí toirt dram do 'n a rónamh:

Ach ma chinnis i na Jonah,  
'S a sluggadh beo le muic-mhara:  
Go meal i a cairstealan fheólain;

Ach a sgeith air córsa Chana.

Cuir adhastar ri fear Chruachain;  
'S le luinnid cuir buarach ma chasamh;  
Leig futh' a sios go dha chluais e,  
Go glanadh an truaghain pheacaich.

Go toil lium Cailein ghlinn-iudhair,  
B' fhearr lium go 'm b' iudhar 's nach b' fhearna;  
O thréig e nador a mhuinntrioch,  
'S gann a dh' fhaodar cuim thoirt dhásan:

[TD 181]

Cuir boiseid do dh' ionntos R— D—sa,  
Do smior an oir ma theismeadhain;  
'S íobair e Neptune; (go searbh lium),  
Mar grad ainmich e 'n R— dliaghach;

Ach ma dh' aidicheas e pheacadh,  
(Bhi cur-as d'a R— 's d'a dhúthaich),  
Cuir ball chuig' amach mar theachdair';  
Spíon a 's teach air barr an tsúigh e.

Inbhereasragain, am fleasgach,  
Bha e leisg air dad do thrioblaid;  
Thoir dhasan tummadh le beaddradh;  
'S a chaoi na toir cead a riobadh.

Eidirghlinn na cum ris párlai;  
Biodh snamh aige no na biodh:  
Up amach go grad le d' laimh e,  
Thoir dh'a anrath, 's bathadh righin.

Ach ma leaghas tu aithri neamhchealgach,  
Gun dearmaid 'n a ghnúis a soilseadh,  
Thoir dh'a teasraigin, is tearmad,  
Go nach e go dearbh a thoill e.

[TD 182]

Mac phrobhaist Donnchadh an daormunn,  
Tilg amach an craos na mar' e;  
Na toir dh'a comhthrom, no baoghal,  
A theisrigeas do 'n daoidh-fhear anam.

Breib amach an truilleach Melbhin,  
Mar go pachta cú go sittig;  
Na leig róp, no ball, 'n a charamh,  
Air 'm bi dula, sgar, no sgittig.

Lachann-dubh ad Bhail-ea-ghroggain,  
'N do chinn lan croggain do phoinnseon,  
Gun pharlai iummain go stoc e,  
'S tilg 's an bharr-roc e le tuinnseadh:

O chaill e cáirdeas gach tíre,  
'S gach criostai ríoghoil air thalamh,  
Na toir fairrge ghlas is tír dheth:  
Dean íobra do Rí na mara:

Go ma luai'te ruigeas e 'n grinnioll,  
Ceangail cloch-mhuillinn m' a sgórnan,  
Cut, cat, nathair, agus sionnach,  
Go communn chummail go póit ris:

[TD 183]

Clann-chamshrón', agus Clainn-Fhionainn,  
Olaidh go h ionbhainn a mharbh-deoch,  
Bhrath e na cinn-fheunna thlachdor,  
Nach ba tais ri uchd na 'n garbh-chath:

'S cinnteach bi'gh a bhrathair Judas,  
Go h úiseil ann uchd Abr'am,  
Ma 'ta dóchus ag an sgiursair,  
Anns a chúirt ad a bhi sábhailt'.

Tighearna na h O-tt-ch b' olc e;  
Cha roibh ann ach poca puinnseoin;  
Thoir purgaid shaibhir dh' a 'n tsláile,  
Is sgob gun dáil a 's teach na d' luing e.

Donnchadh-bui Mac-an-Aba,  
Bha e lag-chuiseach 'n a cháirdeas,  
'S mar a bhitheagh dhuinne beagan,  
Cha ba leisg linn u 'g a bháthagh:

Ach do thoradh an tseora d' am bheil e,  
'S go 'n ionnsaicht' oilen na b' fhearr dh'a,  
Thoir do 'n uisge shailt' a leoir dh'a,  
'S tarraing beo 's teach do 'n Airc' e.

[TD 184]

Achachrossain chiunn a chrostachd,  
Ceangail air bh-d ris an luing e,  
'S 'nuair bhio's e réicil, 's ag osnaich,  
Slaod a 's teach am poca puinnseoin:

Ach mar sguir e sin d'a chrostachd,  
'S mar a h ól e tosta Thearlaich;  
Sparr go daingiunn ann am poc e,  
'S tilg amach thar stoc am meirleach.

Caipitín Dhonnchadh Mac-a-Phiocair,  
Na fag am measg na 'm barr-roc e;  
Tumm go ciuin go ait' a chross' e,  
'S thoir a chlisgeadh 's teach air sgroig e.

Achamhuillinn tilg 's an fheammainn,  
Go deanamh do Neptun kealpa;  
'S mar sluig e na gheibh an tsáile,  
Sior chum ris an dáifhear <eng>(kelty).<gai>

Mar sin, agus Noble gocach,  
Am poca-croite bhio's ag Júdas;  
Go toil le d' chairdibh a phláigh ad,  
Leig fa sháil' e, le sar-sgiúrsadh.

[TD 185]

Ma chi u 'n rioghalach diamhair,  
'S e fuireach go cian an uachdar,  
M' a 's sgairteas e Dia 's R— S—,  
Spíon le teimeadh a 's teach air ghruaig e.

Leigim fa bhienne do mhór thrócair,  
Gach cré tha beó ann do dhúthaich;  
Ach cuimhnich fag 's an chomunn rónach,  
Gach reubal Deórsach nach tiunntaidh.

Gabhsa ma thimchiull do ghnobhaich,  
Gun mhaill, gun choi'-earbs', gun fháillín;  
'S mar a dh' fháin am Br-d-r,  
Air ciunn na dile dean Airce.

Gheibh u cúirt is moran cliudha,  
'S bi'dh tu buidheach air a dheireadh;  
Faidh, iarrann, tearr, 's baill o ghallamh,  
'S dean Airce' do dharach Loch-seile.

[TD 186]

Moladh a Chaimbeulaich dhuibh.

GO beag orts' an Caimbeulach dubh,  
Gar toil liums' an Caimbeulach dubh;  
Biodh e dubh, no geal, no grísfhionn,  
Grágh mo chrioghas' an Caimbeulach dubh.  
Go h inisgeach air an tseórs' u,  
Na 'm b' aithne dhomsa do phórsa,  
Chuirinn moran sios do 'n dóibheirt,  
'N an dubh dhlóintibh fótusach, tiugh.

Suile coirpt' bh' ann an droch cruth,  
Am fuair oilbheim do 'n fhear gheal-dhubh,  
Do 'n dream oirdheirc 's foirmeile fuil:  
'S duilich tolg a chuir 'n a chruaigh stuth.  
'S tric le madai bhi ri dealunn,  
Ann oiche rot' ris an ghealaich;  
B' ionann sin, 's eifeachd t ealain,  
Air cliu geal a Chaimbeulaich dhuibh.

'S cia mar fuair u dh' aodann no ghnu's,  
Caineadh uasail gun mhodh, gun tlus?

[TD 187]

Fhior dhearc-luachrach chinnich a lus:  
Ma t aoir bhacaich tacam u bhruic.  
Sgiursaidh me go 'm bi u marbh u;  
Cha bhi ach mo theang' do dh'arm riut:  
A rag-meirlich, bhraidaich a gharbhlaich,  
'S iom gharbh-mhart dh' fheann u le d' chuirce.

Do 'n tsiol chruithneachd chuireadh go tiugh;  
Cha b' e 'n fhídeag, no 'n coirce dubh,  
Ach por príseil, 's ro sgaoilteach cur,  
Feadh gach ríoghachd air tìr, 's air muir;

Lomalan brighe o bharr g' a bhun;  
Feach a rís e ma 'n dit u luibh.  
Gur iongadach lium a dhuinne,  
Mar roibh meirin ort air tuineadh,  
Ciod man do bhuin u do 'n urr' ad;  
Curaidh ullamh, 's cuiraidseach fuil!

Dream na 'n geurlan go reubadh cuirp,  
Cruaigh 'g a feachainn air beulamh trup;  
'S maith, 's is gleust' iad go bualadh phluc,  
'N am retréata dh' éibheach le stuirt.

[TD 188]

[Taobh-duilleig 168 san leabhar fhèin]

Cha bhreac brean-loin idir Cailen,  
Ach do dh' fhion-fhuil aird Mhic-Cailen:  
Teughlach úiseil Iarla-Bhealaich;  
'S buaghach caithrim ri uchd an truid!

'S cinteach thiotadh gheibh u do mhurt,  
Ma t aoir chiottaich, mhiosguinich churt:  
Go do dh' idridh go roibh ort stuirt,  
Bi'dh a bhiodag riddleadh do chuirp.  
Claigiunn gun inchinn, gun mheadrach,  
Ann faodadh na h iolairion niodadh:  
Cia mar fuair u ghnúis do sgiodar,  
Ghluasad idir an ionad puirt?

Eisg bhochd, chearbach seargaidh me tur,  
Do theanga chealgach a chearbaire dhuibh,  
Rinn an tsearbhag gun chair' amuigh:  
As'd a dh' earbainn cealgaireachd cruigh.  
Cha bhiorrachdaire go d' bhiodh fearg air,  
Do 'n d' rinn us' a dhuin' an tsearbhag;  
Ach óg faighidneach gun earraghloir;  
Lan do dh' fear-ghnìomh, dhearbh e le ghuin.

[TD 189]

Bha u mio-mho'oil a toirt dh'a guth:  
Crág a chobhair go mágradh gruth:  
Leobas odhar a ghlaimeadh suth,  
Deis dh'a leughadh, 's e rith na shruth.  
Cha ba bheudagan go tabbaid,  
Ach fìor leoghann stolda, staideil,  
Do 'n d' rinn us' an t oran prabach;  
Ach fìor ghaisgeah; 's am blar 'g a chur.

Sparram cintceah ort a glas-ghoib;  
Losgadh peircill, corcadh, is cuip,  
Air son ascaoin caclach do bhuis;  
B' fhearr go 'm bithinns' fagasg dhuit:  
Go do bhiodh tu caineadh gháidheal,  
Anns gach siorramachd a dh' áirinn,  
Seachainn muinntir Earraghaidheal,  
'S gun a Cheolrai fabharrach dhuit.

'S mairg a dh' éiridh ri siol an tuirc,



Gasraidh ghléusta nach éaradh cluich;  
Cha ba bhéus dhoibh bhi ris a mhurt,  
Ach cath tréun, is comh-throm r' an uchd'.  
Go beag ortsa míle cuairt e,  
'S ioma sonn aigionntach uallach,

[TD 190]

Eidir Asainn, 's Cluaigh-nan-luath-long,  
A 's trom luaigh air Caimbeulach dubh.

Suil na seoca, 's ro bhochoil cur,  
An ceann ró bhinn nam bachlag dubh;  
Cha b' i fróg-shuil, rógair' a chruigh;  
Fíor fhíobh feodair orr' ann a sul.  
'S geal 's a 's dearg do leac, is t aogasg,  
Go dubhuirt iad peirciull caol riut;  
Cha b' ionann as sligeas-gaoisneach,  
'S fiasag pit-laoigh air nach bheil tiugh.

'S go reachadh tu 's na spéiribh,  
'G airb Caimbeulaich a dh' éisgeadh,  
Tuiteadh tusa mar a bhéisteag,  
'N a t ionad féin am buachar mairt;  
Esin ag eiri suas le sgairt;  
Us' a bhreinen magaran cac;  
Esin ghlé-ghlan lomlan do thlachd;  
Us' a dhéistinn 's muig ort air at,  
Mar ba bhéus do dhoran no chat.

Aodann graineig, tarr-aodann tuirc;  
Com a chnaimh-fhi'ch, 's nador na muic;

[TD 191]

Beul mhic-lamhaich, 's faileadh a bhruic;  
Spága clarach; sailibh na 'n cusp';  
Casa curra, uchd a ghiomaich;  
Suile liunnach, sgamalach fliuch.  
Do dh' oirlichibh aori bardoil,  
Tomhaisim o d' bhathais, go d' sháil u;  
'S feannam do leathar a thráill diot,  
Chiunn u cháineadh a Chaimbeulaich dhuibh.

Cha 'n fhear sgippi us' ach fíor ghluig;  
'S beirt gun teagabh bi'dh tu fa bhruid;  
T iasag failidh, t fhalt, is do ruisg;  
Tuitidh t fhíocla, 's falbhaidh do thuigs':  
'S cosail nach b' aithne dhuit mise,  
'Nuair a bha me so gun fhios dhuit;  
Na 'm b' eol, cha ghlacadh tu mhisneach,  
Róinne riobbadh as an fhear dhubh.

Craimhaidh t ingne 's maise do chuirp;  
Teirgidh t insgin; seargaidh do chuid:  
Dean cruaiigh aithri a chaoi ma 'n luigh,  
Chiunn a cháineadh a Chaimbeulaich dhuibh.

[TD 192]

Comh-radh, mar go b' ann eider caraid agus namhaid an Uisgebheatha.

Caraid. MO ghaol an lasgaire spracoil,  
Fear na 'n gorm-shuile maiseach,  
Chuireadh foirm fa na macamh,  
'Nuair a thachradh iad ris:  
'Nuair chruinnichidh do chóisir,  
Cha b' i chuilm gun a chó'-radh;  
Gheibhte rainn agus órain,  
'S iomad stóiri na measg:  
Gille beaddarrach, súgach,  
Tha na chleasaiche lúthor;  
'S ro-mhaith bhreabbadh an t úrlar,  
Agus tiunntadh go brisg;  
'S e dhamhsadh go h uallach,  
Go h aucaideach, guanach;  
Gun sealltainn air truailleachd,  
Ach uaisl' agus meas.

Namhaid. 'S mairg a dheanadh an t óran,  
'S nach deanadh air chóir e;

[TD 193]

Gun bhi moladh an doi-fhir,  
Bha na rógaire tric:  
Fear a sheargadh an conach,  
Thiunntadh mionach na 'n sporan  
Dh' fhágadh lean'ba air aimh-bheirt,  
Ann an caraid 's an drip:  
An struthaire dio-bhuain,  
Tha go brosgolach, briagach;  
Fear crosta mi-chiallach,  
Gun riaghailt, gun mheas:  
Call mor tha gun bhuinnig,  
Ann sólas ro dhiom-buain;  
'S fear stórais a 's urra  
Bhi cummontas ris.

Car. Mhic toisich, mhich bracha,  
Fhir chomhraig na 'n gaisgeach,  
Chuireadh bóilich 's na claignibh,  
Chuireadh casabh air chrith:  
Ba tu cleochda na h aittibh,  
'N aghaidh rót' agus sneachda,  
Dheanadh notion do fhrasamh;  
'S chuireadh seachad an cith:

[TD 194]

Dheanadh dána fear saideolt';  
Dheanadh lag am fear neartor;  
Dheanadh dai-fhear do'n bheirteach,  
Dh' ain-deoin beirtis a chruigh;  
Ann ceart aghaidh na th' aca,  
Do mhúirn, no mheoghail, no mhacnas,  
'S tu roighin a 's taitnich,  
Do chúis mhacnais air bioth.

Namh. A dhuin'! an cuall u no fac' u

Riabh ni 's miosa chuis mhacnais,  
Na bhi 'n a d' shíneadh 's na claisibh,  
Gun chlaisteachd, gun rith?  
Air do mhúchadh le daoraich;  
'G a do ghiulan ag daoine,  
'N a d' chúis bhúrd ag an tsaoghal,  
For nach faodar a chleath:  
'S e bhi 'g coinneachadh Ratti,  
Ni do lomadh ma d' bheirteas;  
Luchd a chommuinn, 's a chaidríbh,  
Rinn e 'n creachadh gun fhios:  
'S i ciall-sguir a bhio's aca,  
Bhi ri buillibh, 's ri crappabh;

[TD 195]

Go 'm bi fuil air an claignibh,  
'S bi'dh am battacha brist.

Car. Mo ghaol an lasgaire suairce,  
Chleachd bhi 'n caidribh na 'n uaislibh;  
'S lionar tlachd, is deagh bhuaigh,  
Ata fuaite ri d' chríos:  
Biorach, gorm-shuilleach, meallach,  
Beachdoil, colgarra, fallain,  
Laidir, caoin, air deagh tharraing  
Go fógra gaillinn a chuirp:  
For an cruinnich do phaistibh,  
Go 'm bi mír' ann is márran,  
Augus iomad ceolgáire;  
'S iad neamhchraite ma 'n cuid:  
Bheir e 'n t umbi go sólas;  
Ni e glic am fear górrach;  
Ni e suntach fear brónach;  
'S ni e górrach fear glic.

Namh. 'M b' e sin roighin na 'm macabh,  
Bhi gun fhragharc, gun chlaisteachd;  
'Nuair ba mhiann leó dol dhachaidh,  
'S e ni thachras ni a 's mios';

[TD 196]

Gur e 'n ceann a 's treas cas dhoibh,  
Lomlan mheall, agus chrappa;  
Gach aon bhall go 'm bi aca,  
Gaid a neart uath' gun fhios:  
Iad na 'n taffaisg gun toinisc;  
Iad a labhairt an donuis;  
Iad ro lamhach go conus,  
'S nach urr' iad cuir leis:  
Bi'dh an n aoidnibh 'g an scróbadh,  
Bi'dh an aodach 'n a shróicibh;  
Cha 'n fhaod iad bhi stolda,  
'S iad an comhnai air mhisg.

Car. Nach boidheach a spórs,  
Bhi suidhe ma bhordabh,  
Le cuideachda chóir,  
Bhio's an tóir an digh!

Bi'dh mo bhottul air sgórnan,  
Ri toirt cop air mo stópan;  
Nach toirtteil an ceol lium  
An cronan, 's an gliogg!  
Go 'm bi fear air an daoraich;  
Go 'm bi fear dhiu ri baoireadh;

[TD 197]

Go 'm bi fear dhiu ri caoineadh;  
Nach beag a shaoileadh tu sid!  
Ni e fosgaoilt' fear dionach;  
Ni e crosta fear ciallach;  
Ni e tostach fear briarach,  
Ach am blialum nach tuig.

Namh. Nach dona mar spórs,  
Bhi suidhe ma bhórdabh;  
Na bhi milleadh mo stórois,  
Le górraich gun mheas!  
Le siaraich, 's le stáplaich;  
Le briath'ra mio-ghnáthaicht';  
Ri spearadh, 's ri sáradh  
An Abharsair dhuibh:  
Bi'dh an donus, 's an dólas,  
Do chonas, 's do choi'-strith;  
'S do tharraing air dhórnamh,  
Anns an chomhail nach glic:  
Ri fuathas, 's ri sgannuil;  
Ri gruaidhibh 'g an prannadh,  
Le gruagabh 'g an trarraing  
Le barrachd do 'n mhisg.

[TD 198]

Car. Mo ghaol an gille glan éibhinn,  
Dh' fhás go cineadail spéiseil;  
Dh' fhás go spioradail tréadhach,  
'Nuair a dh' éiridh an driop;  
Bhiodh do ghillibh ri sólas,  
Iad go mireagach bóidheach,  
Iad ag sireadh na 's leoir,  
'S iad ag ól mar a thig;  
Iad go h aidhireach fonnor,  
Iad gun athadh, gun lompais;  
Iad go maith air an rongais,  
'Nuair a b' antlachd an cluich:  
Cuid d'a fasan air uairibh,  
Duirn, is batt, agus gruagabh,  
Dh' aithn't a dhreach air a spuacabh,  
Go roibh bruidleir 's an mhisg.

Namh. Tha mhisg deonai 'n a nádor,  
Lomlan mórchuis, is árdain;  
Lomlan bósd agus spáraig,  
Anns gach cás air an tig;  
Tha i tuair-shreapach, fiaghaich,  
Tha i murtaí 'n a h iarbhail;

[TD 199]

Tha i dustach, droch-nealach,  
Lan do dh' fiabhras, 's do fhriodh.  
Go 'm bi fear dhiu 'n a shíneadh;  
Go 'm bi fear 'n a chúis-mhíó-loinn;  
Go 'm aithlise líonor;  
'S iad am maoidheadh na 'm pluic':  
Tha i tuarrapach foilleil;  
Iomad uair an droch oilen;  
'S gun do dh' fhuasgladh fa dheireadh,  
Ach 's i ba chaireach a mhisg.

Car. Mo ghaol an cleasaiche lúthor,  
Fear gun cheasad, gun chúna;  
Fear gun cheiltinn air cúineadh,  
'N am bhi dlúthachadh ris:  
Bheireadh tlachd as a mhúigen;  
Dheanadh gealtair do 'n diúmhlach;  
Dheanadh dán' am fear diúid,  
Chum a chúis a dhol leis:  
Fear a 's fearr a 's tigh óst' u;  
Fear a 's urbhailteach órain;  
Fear nach fuilgir 'n a ónar,  
Ach a bhóilich 's an driop;

[TD 200]

Fear tha bárranach ceolar;  
Crioghoil, cáirdeach le pógabh,  
'S a lamh dheas air a phóca  
'S sgappadh stórais le misg.

Namh. A chinn-abhair a chonais,  
'S tric a dh' fhaobhaich na sporain;  
Fhir nach d' fhaolum an onair,  
'S i bhiodh 'g a d' mholadh a bhleid:  
'Nois o 's búanna ro dhaor u,  
Tha ri buaireadh nan daoine,  
Dol mancuairt air an tsaoghal,  
Chum na dh' fhaodas tu ghaid,  
Fear ri aithreachas mór u;  
Fear ri carraid, 's ri coimhstrith;  
Fear ri geallam; 's cha tóram;  
Thug sid leonadh do d' mheas:  
Ni u 'm póit-fhear 'n a striopoich,  
Ni u striopoich 'n a póit-fhear;  
'S iomad míle droch comhail  
Tha 'n tóir air a mhisg.

Car. Go b' e thionnsgain, no dh' íntrig,  
Air an ionnstramaid phríosoil,

[TD 201]

'S duine gruntoil 'n a intinn,  
Bha go h intinneach glic;  
Thug o arbhar go siol e;  
Thug o bhraich, go ni a 's brigheil';  
Thug a prais 'n a cheo-liath e  
'Mach roimh chliath na 'n lúb tric;

Thug a buiddeal go stóp e;  
Rinn e 'n tsusbainte cómhlan;  
Thogadh slioggach an róta,  
Far fir bhreóite gun sgridd:  
'N donus coinnimh no cómhail,  
No eireacas mór-shluaigh;  
Gun do cheileireadh boidheach,  
Cha bhi sólas na measg.

Namh. Go b' e thionnsgan an aimlisg,  
'S olc an grunt bha 'n a inchinn,  
'S mor a dhúisg e do dh' arg'maid,  
'S do dhroch sheanchas marr ris;  
Dheilbh e misg agus daorach;  
Rinn e breisleach 's an tsaoghal;  
B' fhearr nach beirte go h aois e,  
Ach bás na naoidheachan beag;

[TD 202]

Dhúisg e triobblaid is coimh-strith;  
Rúisg e bioddag' an dornamh;  
Chuir e piobar fa 'n deobhnachd,  
'Nuair a thoisich a mhisg:  
Cha chúis bhuinnig a leanbhainn;  
Ach cúis ghuil agus fhalamhaich;  
'S a chaoi cha 'n urr' u 'g a sheanchas,  
Cia mar dh' fhalbh do chuid leis.

[TD 203]

[Duilleagan a dhìth]

<eng>A GLOSSARY; explaining, in English, all the words that seemed difficult in the preceding work.<gai>